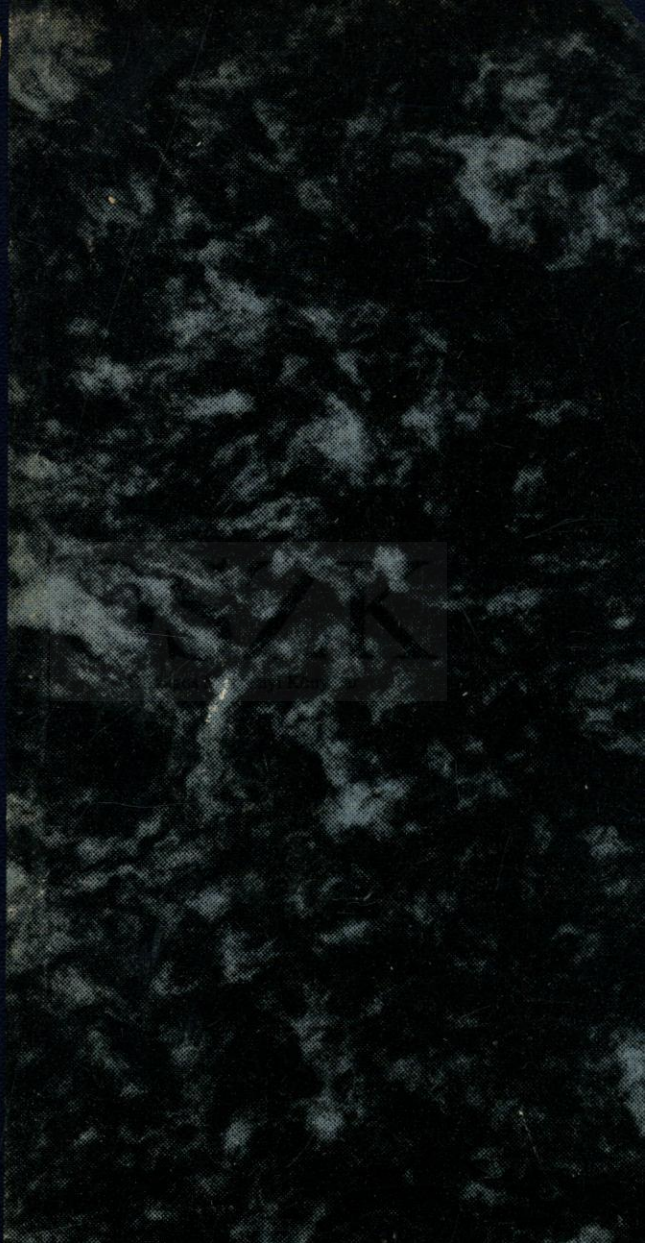


260370



Tolsztoj

Minden-
napra

CSZK

V

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

T O L S Z T O J

MINDENNAPRA

V

EUGEN HEINRICH SCHMITT ÉS SKARVAN
NÉMET KIADASÁBÓL FORDÍTOTTA

SZINI GYULA

AZ OROSZ KIADÁS ALAPJÁN ÁTNÉZTE

GELLÉRT HUGÓ



CHRISTENSEN ÉS TÁRSA
GUTENBERG KÖNYVKIADÓVÁLLALAT
B U D A P E S T

10158103

MINDENKÉRT

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

10158103



10158103

TOLSZTOJ ÖSSZES REGÉNYEI
ÉS ELBESZÉLÉSEI

A GUTENBERG KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT KÖNYVEI

FORDITÓK ÉS BIRÁLÓK

AMBRUS ZOLTÁN	KARINTHY EMILIA
ADORJÁN SÁNDOR	KARINTHY FRIGYES
BÁLINT LAJOS	KELEN FERENC dr.
BALLA MIHÁLY	LÁNDOR TIVADAR
BÁNÓCZI LASZLÓ dr.	MARGITTAI SZANISZLÓNÉ
BONKÁLÓ SÁNDOR dr.	NÉMETH ANDOR
CSERNA ANDOR	OSKAI ISTVÁNNÉ
CSILLAY KÁLMÁN	Ifj. PÁLÓCZI HORVÁTH L.
ÉBER LÁSZLÓ dr.	DOBOSI PÉCSY MÁRIA
ENDREI ZALÁN	PETERDI ISTVÁN
ENDRÓDY BÉLA dr.	POGÁNY KÁZMÉR
FEKETE OSZKÁR dr.	PORZSOLT KÁLMÁN
FORRÓ PÁL dr.	PÜNKÖSTI ANDOR
GELLÉRT HUGÓ	SALGÓ ERNŐ dr.
GERGELY GYÓZÓ	SEBESTYÉN KÁROLY dr.
GUTI ERZSI	SCHÖNER DEZSŐ
GYAGYOVSZKI EMIL	SCHÖPFLIN ALADÁR
HAIMAN HUGÓ dr.	SZEGEDY ISTVÁN
HALASI ANDOR	SZÉP ERNŐ
HAVAS ALBERT	SZIKLAY JÁNOS dr.
HAVAS ANDRÁS KÁROLY	SZINI GYULA
HAVAS JÓZSEF	SZIRMAI JÓZSEFNÉ
HEVESI SÁNDOR	SZTROKAY KÁLMÁN
HONTI REZSŐ	TRÓCSÁNYI ZOLTÁN dr.
KÁRDOS LÁSZLÓ dr.	VÉCSEY LEÓ

T O L S Z T O J

MINDENNAPRÁ

(КРУГЪ ЧТЕНИЯ)

V.

EUGEN HEINRICH SCHMITT ÉS SKARVAN,
NĚMET KIADÁSÁBÓL FORDITOTTA

SZINI GYULA

AZ OROSZ KIADÁS ALAPJÁN ÁTNEZTE

GELLÉRT HUGÓ



CHRISTENSEN ÉS TÁRSA
GUTENBERG KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT
BUDAPEST

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



260.370

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR	
N	Növedéknapló
1954 év	526. sz.



Julius 15—21.

Heti olvasmány

Hogy rontották el karácsonyomat ?

Van egy régi jó barátom. Sem nem gazdag, sem nem szegény, magánosan él, agglegény és bár két inasa is lehetne, egyet sem tart. De nem fősvénység indítja erre, hanem kényelmetlenséget jelentett volna ránézve az inas, minthogy azt gondolta magában, Isten tudja miféle temperamentuma, miféle jelleme lenne inasának, ha volna és azt is gondolta, mit csinálna ez az inas egy magános agglegénynél? Az inasokat az unalom győztri, ha nincs semmi dolguk, veszekedésre keresnek okot és civakodnak; nincs is öröme bennük az embernek, csak bosszúsága. Az én barátom azonban nyugodt és szives jellemű, szeret tréfálkozni, ha rákerül a sor, de perpatvart, viszályt nem kedvel.

Kényelem szempontjából úgy rendezte be, hogy kis lakást bérelt a rakpart egyik nagy és előkelő házának melléképületében és ebben a lakásban sok évet töltött el kedélyesen. Háztartása nincs, az elkerülhetetlen házimunkát a háziszolga végzi el. Ha barátom elmegy hazulról, lezárja az ajtót, zsebébe dugja a kulcsot és távozik.

Lakása kicsi, — bár három szobából áll és a második emeleten van — a ház közepén fekszik és lépcsője épp szemben van a házmesteri lakással. Lakása fekvése tehát olyan, hogy az ember azt hihetné, itt nem kell félni semmitől — de egyszer mégis megtörtént vele a nagy baj karácsony ünnepe előtt.

De ezuttal kis időre ki kell térnem arra, hogy barátommal csaknem mindennap találkozom és a minap arról beszélgettünk, hogy mi történt egyszer szülővárosunkban: olyan eset történt, hogy egy odavaló kereskedő világért sem akart itélkezni tolvajok felett. Az esetről a következőket beszélük:

„Nagy ideje már annak, hogy városunkban három tolvaj lakott. Városunk ősidők óta híres tolvajairól, úgyhogy ez a tulajdonsága közmondásos lett. A három tolvaj elhatározta, hogy kirabolják egy gazdag kereskedő házát. A ruháskamra kőépület volt, alul nem volt ablaka, csak fenn, egészen a háztető alatt volt egy kis ablaka. Létra nélkül nem lehetett oda felmászni, de ha valaki fel is mászott volna, nem tudott volna bejutni: oly kicsi volt az ablak.

De minthogy a három tolvaj egyszer már fejébe vette, hogy meglopják ezt a kereskedőt, tervüket mindenképp végre akarták hajtani, minthogy ezuttal vállalkozásuk megérte a fáradságot: a kamrában egy csomó különféle áru volt — nyári ruhák, prém-sipkák, téli bundák, tollas dunyhák, vászon és szövetek a padlótól a mennyezetig fölrakva . . . Hogy maradhatott volna nyugodt mindezzel szemben egy bátor tolvaj?

A tolvajoknak csakugyan vakmerő ötletük támadt.

Az egyik, aki nőtlen volt, így szólt a másikhoz, akinek családja volt:

— Valami egészen jó dolog jutott eszembe. Neked van egy ötéves fiad, — kicsi gyerek még és hajlékony a dereka — ez bemászhat azon a kis ablakon. Ha a kis fiadat magunkkal visszük — az ő segítségével a dolgot nyélbeüthetjük. Vidd el a kisfiut az anyjától és hozd el hozzánk karácsonyestére — mondd azt, hogy hajnali misére akarunk menni és akkor aztán együttesen elintézzük az ügyet. Egyikünk feláll az ablak alatt, a másik a vállára kapaszkodik fel, a harmadik ennek a másodiknak a vállára

mászik: oszlopot fogunk alkotni, úgyhogy létra nélkül is elérhetjük az ablakot. A kis fiad derekára pedig kötelet kötünk, tolvajlámpát adunk kezébe és az ablakon át leeresztjük a ruháskamrába. Mikor a gyerek leér, körülnéz, leoldja derekáról a kötelet, kiválogatja a legjobb dolgokat, belekötöti őket a kötél hurkába. A holmit aztán felhuzzuk, utána a gyerek pedig újra a derekára köti a kötelet — megint felhuzzuk és a „szajré“-t három és fél részre osztjuk: mi ketten két egyforma részt kapunk belőle, te pedig a fiaddal együtt másfél részt, vagyis egy félel többet, mint mi, azonkívül édességeket is veszünk a kis fiunak.

A gyermek apjának, a tolvajnak — szép kis apa, mint látjuk! — nem volt ez ellen semmi ellenvetése, beleegyezett a dologba. És karácsonyeste így szólt feleségéhez:

— Öltöztess föl a kis fiunkat. Elviszem magammal.

Az asszony belenyugodott a dologba és hagyta, hogy a kis fiu elmenjen az apjával. A három tolvaj azonban nem a kolostori misére ment, hanem a moszkvai vámsorompónál egy kocsmában gyűltek össze. Elkezdtek mértékletesen pálinkát és sört inni, a gyermekeket pedig a kuckóban lefektették a földre, hogy kissé kipihenje magát. Mikor azonban besötétedett és a csapszék tulajdonosa kezdte lezárni a butikot — valamennyien fölkerekedtek, meggyújtották lámpásukat és távoztak. Magukkal vitték a gyermeket és mindent, úgy ahogy tervezték, elvégeztek. És kezdetben minden oly pompásan sikerült nekik, hogy többet már nem is kívánhattak volna. A kis fiu oly értelmesnek és ügyesnek bizonyult, hogy a ruháskamrában mindjárt tájékozódni tudott és a kötél hurkába gyorsan belerakott csupa jó holmit, amiket a cinkosok szakadatlanul felhuztak, míg végre már olyan sokféle dolgot csentek ki, hogy el sem tudták mind cipelni. Nem volt már semmi értelme, hogy tovább is folytassák a lopást.

A tolvajok közül az, aki alul állt, szólt a középsőnek, a középső pedig a legfelsőnek:

— Elég, pajtások! — többet már nem tudunk el sem vinni. Mondd meg a kis fiunak, kösse derekára a kötelet, hogy felhuzzassuk.

A legfelső tolvaj, aki a másodiknak a vállán állt, az ablakon át odasugta a kis fiunak:

— Elég, fiacskám — több nem kell . . . Most kösd a kötelet a derekadra, ahogy csak tudod, kapaszkodj meg kezeddél a kötélben és mi felhuzunk téged.

A kisfiu derekára kötötte a kötelet és a tolvajok kezdték őt felhuzni. Már csaknem egészen felhúzták, amikor egyszerre a kötél, amely a sok felhúzástól az ablak falán feldörzsölődött anélkül, hogy a tolvajok észrevették volna a sötétségben, kettészakadt, úgyhogy a kisfiu visszaesett le a kamrába, a tolvajok pedig, akik a váratlan esemény miatt egyensúlyukat veszítették, szintén lezuhantak . . .

Erre a zajra a láncon lévő kutyák a kereskedő udvarán nyugtalanok lettek és förtelmes ugatásba fogtak . . . Félni lehetett, hogy nyomban az egész ház felébred, kiugrik az ágyból és akkor a tolvajok természetesen póruljárnak. Különben is közel volt az az idő, amikor az emberek fel szoktak kelni és a hajnali misére menni, úgyhogy okvetetlenül rajtakapták volna a tolvajokat.

Ezért mindegyik felkapta, ami kezeügyébe esett és elfutott vele. A kereskedő házában azonban mindenki felébredt és lámpásokkal kutattak mindenfelé, míg végre a ruháskamrába jutottak. Mikor beléptek, nyomban feltűnt nekik a rendetlenség. Látták, hogy sok holmit raboltak el és egy kis fiut találtak, aki a földön ült. A kisfiu sirt, mert megütötte magát.

A kereskedő segédei természetesen nyomban megértették, miről van szó és az utcára rohantak a kis ablak elé, amely alatt csaknem érintetlenül találtak gazdájuk kihurcolt holmiját, mert a megriasztott

tolvajok a zsákmánynak csak kis részét vihették magukkal.

Valamennyien ide-odafutkostak és kiabáltak: mit kellene tenni? A rendőrséget értesíteni vagy magukat a tolvajokat üldözni? De hova, merre menjenek a sötétségben? Azonkívül féltek is. A kereskedő azonban, akit megloptak — értelmes, jószívű és meggondolt derék férfiú, azonkívül jó keresztyén — így szólt embereihez:

— Hagyjátok abba, fölösleges az üldözés . . . Mire is volna jó? Csaknem mindenem teljesen megkerült épen és amiatt a csekélység miatt, amit magukkal vittek, nem érdemes üldözni őket.

A segédek ezt felelték:

— Önnek igaza van: Hiszen Isten itt hagyta számunkra ezt a kis fiút, hogy a tolvajok nyomára akadjunk. Ez Isten ujja: ki fog derülni — kik a gyermek szülei és minden napfényre kerül.

A kereskedő azonban így szólt:

— Nem, nem úgy van. A gyermek fiatal lelke még egészen ártatlan, mások csábították bűnre. Tehát a gyermeket nem szabad kiszolgáltatni, hanem meg kell őrizni: ne bántsátok tehát, ne nyuljatok hozzá. A gyermeket Isten küldte és úgy kell fogadni Isten nevében. Nézzetek csak, milyen ez a szegény gyermek . . . csaknem megfagyott, didereg, a félelemtől reszket. Ne kérdezzétek ki semmiképp. Nem volna keresztyéni dolog, ha az apa ellen gyermekét használnók fel tanuul . . . Legyen Istené, amit elloptak, nem okoztak vele nekem egyáltalán kárt, a gyermeket azonban Isten vezette hozzám. Egyetlen szót se mondjatok neki. Lehet, hogy magamnál tartom.

A kereskedő emberei tehát hallgattak. A gyermek iránt sem érdeklődött senki, tehát a kereskedőnél maradt, aki úgy tartotta, mint saját gyermekét és üzletében foglalkoztatta. Minthogy a kereskedő jó és igazságos ember volt, a gyermeket jó szellemben ne-

velte föl és a kisfiuból pompás, eszes flatalember lett, akit a házban mindenki szeretett.

A kereskedőnek pedig csak leánya volt, fia nem és minthogy leánya a tolvaj fiával együtt nőtt fel, kölcsönösen megszerették egymást. És erről mindenki tudott. Egyszer a kereskedő így szólt feleségéhez:

— Nézd csak, a leányunk abban a korban van, amikor férjhez kell adni. Miért keressünk számára vőlegényt a házon kívül? Ez nagyon kényes dolog, különösen azért, mert vagyonos emberek vagyunk és mindenki arra fog számítani, hogy nagy hozományt kap leányunkkal, tehát mindenfelől hazugsággal és színleléssel fogunk találkozni, úgyhogy zug majd tőle a fülünk.

A felesége felelte:

— Ez igaz — mindig így szokott lenni.

— Épp ezért — mondta a kereskedő — beállíthat hozzánk egy gazfickó, aki a becsületes ember szerepét fogja játszani, holott belsejében egész más lesz. Belsejébe bele nem tekinthetünk, még szerencsétlenné tehetjük gyermekünket, akkor aztán szánibánni fogjuk a dolgot, de már későn. Okosabb dologra kell elhatároznunk magunkat.

— De hát hogyan? — kérdezte az asszony.

— Hát tudod, mit fogunk csinálni? Feleségül adjuk a leányunkat a nevelt fiunkhoz. A fiu nálunk nőtt fel, ismerjük és a leányunk is — mi tagadás? — hajlik feléje. Adjuk őket össze, nem fogjuk megbánni.

A kereskedő és felesége így határoztak és a leányból, fiuból egy párt csináltak. A szülők megöregedtek, meghaltak, a fiatalok azonban tovább éltek, gyermekeket hoztak a világra és maguk is megöregedtek. Boldogan és tiszteletben éltek, míg fel nem állították az új esküdtszékeket és a kereskedő nevelt fia, aki akkor már öreg ember volt, esküdt lett. Mikor először ült az esküdtek padján, ítéletet

kellett mondani egy tolvaj felett. És az esküdt elkezdett remegni, ott ült, hallgatta a tárgyalást, hol sápadt lett, hol elpirult, hirtelen lecsukta szemét és könnyek peregtek le orcáján, aztán öreg melléből zokogás tört elő, úgyhogy a teremben mindenütt hallani lehetett.

A törvényszék elnöke megkérdezte tőle:

— Mondja, kérem, mi baja?

És az esküdt felelte:

— Engedjenek el — nem tudok ítéletet mondani semmiféle emberfia fölött.

— De hát miért? — kérdezték tőle. — Most mindenkire kötelező a törvény: a becsületes emberek ítéleznek a bűnösök felett.

A kereskedő azonban ezt felelte:

— Az épp a bökkenő, hogy én magam sem vagyok becsületes ember, én is tolvaj vagyok, akit el kell ítélni. Engedjék meg, hogy itt mindenki előtt bevalljam bűnömet.

Zavart elméjünek tartották és nem engedték meg neki, hogy a nyilvánosság előtt beismerje bűnét. Később azonban ő maga mondta el derék embereknek élete egész történetét: gyermekkorában mint engedték le kötélén a ruháskamrába, hogyan esett csapdába, hogyan kegyelmeztek meg neki és hogyan maradt jótevőjénél nevelt fiaként. Mindenkit meghatott ez a történet és az egész városban nem volt ember, aki merészelt volna neki szemrehányást tenni azért, hogy egykori bűne nem részesült büntetésben. Valamennyien épp úgy tisztelték is ezután, mint azelőtt és erre ő méltó is lett becsületes életével.

Erről az esetről beszélgettünk barátommal és mind a ketten nagyon örültünk, hogy néha nálunk is akadnak nemes és jó lelkek.

— Örülni kell annak, — mondtam — hogy ilyen jóság lakozik az emberekben.

— Ugy van, — felelte barátom — helyes, ha örülünk neki, de még helyesebb, ha magunk is alkalom-

adtán képesek vagyunk megítélni, hogyan kell cselekednünk.

Igy okoskodtunk (ez nemrég volt) és másnap olyasmi történt „végszóra“, mint ami a szinpadon szokott néha előfordulni.

Barátom fölkeresett engem és így szólt:

— A dolog megtörtént.

— Micsoda dolog?

— Kellemetlen helyzetbe jutottam.

Azt gondoltam magamban, hogy valami jelentéktelen dolog történt barátommal, akit némiképp rémlátó, hypochonder embernek ismertem.

— Nem, — felelte — óriási kellemetlenség történt velem. Valaki tulságos érzékenyen megzavarta nyugalمامat. Mindössze egy órára távoztam hazulról és amikor hazatértem és kulcsomat az ajtó zárjába dugtam, az ajtó magától kinyílt . . . Benézek a szobámba, hát a padlón fekszik íróasztalom fiókja és belőle minden kiszórva a földre . . . arany óraláncom a padlón hever és mellette más értéktárgy is. Eltűntek ellenben azok a dolgok, amiket örököltem és az aranyóra, amit elhunyt apám ajándékozott nekem, régi érmekből körülbelül hatszáz darab, aztán egy boríték, amelyben ötszáz rubel volt temetésem céljára és utalvány egy sirhelyről anyámé mellett a temetőben.

Amikor barátom ezt elmondta, nem találtam meglepetésemben szavakat.

— Különös! Tegnap beszéltünk efféle esetekről és ma megtörténik egyikünkkel csaknem hasonló dolog.

Az eset olyan volt, mintha valaki próbára akart volna tenni bennünket. Mintha így szólt volna: „Hát mutasd meg most te, aki annyira örvendeztél egy másik ember nagylelkiségének, mutasd meg magad, miféle lélek lakik benned?

Egyideig némán ültem, aztán megkérdeztem:

— És ön mit csinált?

— Egyelőre nem csináltam semmit — felelte barátom — és nem tudom, csináljak-e egyáltalán valamit? Azt mondják, hogy feljelentést fognak tenni . . .

Barátom most arra a barátságra kért, hogy tanácsoljak neki valamit. De mit lehet itt tanácsolni? A feljelentésről már említést tettek barátom előtt és más mi egyebet lehetne tanácsolni?

— Nem, — feleltem — nem tudok semmi tanácsot adni, de ha akarja, elmondhatom, mi történt velem egyszer és annak mi volt a folytatása.

— Kérem, mondja el — szólt barátom.

És erre elmondtam, mi történt egyszer köztem és egy tolvaj közt:

„Vettem egy prémes bundát, amely háromszáz rubelembe került és roppant nehéz volt. Ugy nyomta a vállamat, hogy alig tudtam cipelni. És ebből támadt az a rossz szokásom, hogy járásközben mindig leengedtem a vállamról a prémes bundát, amitől alsó szegélye csakhamar kikopott. Karácsony előtt reggel így szólt hozzám a szobaleány:

— A bunda alul kikopott. Én magam nem tudom szabómódra alul beszegni, mert ha én varrom meg, a szegély egészen ráncos lesz. De a háziszolga azt mondja, hogy mellettünk lakik egy ismert szabócska — aki nagyon ért az efféle javításhoz. Küldjem el hozzá a bundát a háziszolgával? Estére vissza fogja hozni.

— Jó feleltem. A szobalány átadta a bundát a háziszolgának, aki elvitte azt a szomszédba az ismert szabócskához.

Karácsony első napján azonban langyos idő volt, esett az eső — a bundára este nem volt szükségem — a felöltő is megtette.

Megfeledkeztem a bundáról, nem kérdezősködtem felőle. Karácsony másodnapján aztán hallom, hogy a konyhában nagy izgalom és veszekedés van. Belép a háziszolga sápadtan, ijedten és nem kíván

boldog karácsonyi ünnepeket. Ehelyett elmondja, hogy a bunda eltűnt a szabócskával együtt. A háziszolga arra kért, hogy tegyek följelentést. Én nem jelentettem fel a tolvajt, a háziszolga azonban a rendőrségre sietett.

A feljelentés megtörtént, de természetesen a bunda nem került elő és mint hallottam, a szabócska sem... Kiderült, hogy a szabócskának felesége és két gyermeke van — az egyik három éves, a másik csecsemő... Azt mondták, borzalmas nyomorban élnek: rettenetes ránézni is az asszonyra és gyermekeire, akik egészen részegek, — egy kis zugban laknak, de annak a bérét se tudják fizetni és éheznek. Ami a bundámat illeti, a szabócska felesége azt mondta, hogy ura helyreigazította a bundát, át is akarta nekem adni, de amióta elment, a bundával együtt eltűnt... Keresték a szabócskát mindenfelé, de nem találták... Nyoma veszett...

Egyideig bosszankodtam az eseten, aztán más bundát szereztem be és már csaknem elfelejtettem káromat, amikor az első böjti hét valamelyik napján váratlanul fut hozzám a háziszolga... és gyorsan hadarva dadogja:

— Tessék azonnal velem jönni a békebiróhoz. Én meglestem a szabócskát... meglestem a gazembert, amint titokban hazalopózkodott feleségéhez. Az imént csiptem nyakon és a bíró elé cipeltem. Őrizet alatt van... Most lesz mindjárt a tárgyalás... csak siessünk, gyorsan, kérem szépen... fel kell venni a tényállást..., hogy a bunda az öné.

Elhajtattam a békebiróhoz. A fegyőr csakugyan vigyázott valakire: sovány, keszeg emberke volt, kócos hajjal, O-alaku szabólábakkal, rongyosan, olyan volt, mint aki félig holt már.

A bíró kikérdez engem: hiányzik-e a bundám, milyen volt az a bunda és mibe került?

Megmondom az igazat: „Ilyen és ilyen volt a

bunda, háromszáz rubelért vettem, de viseltes volt már, amikor lába kelt, de nem tudom megállapítani, hogy kopottan mennyit ért. Lehet, hogy a házaló zsebárús nem adott volna érte száz rubelt sem“.

A bíró ezután a szabócskát kérdezte ki, aki mindjárt mindent bevallott.

— A bundát prémmel beszegtem — mondta — és elvittem a házmesterhez, hogy adja át a kuncsaftnak és hogy megkapjam érte a munkadíjat. Szerencsétlenségemre a házmester nem volt otthon, az ajtaja zárva volt, a bunda tulajdonosának nevét, lakását sem ismertem. Otthon pedig karácsony estére nem volt egy fillér sem. A házmestertől tehát elmentem a zálogkölcsonzóba, ahol becsaptam a bundát. Ami pénzt kaptam érte, azért teát, cukrot, sört, kevés pálinkát vettem, aztán reggelre kelve nagyon megijedtem és megszöktem, a megmaradt pénzt pedig elittam, aztán azóta kódorogtam mindenfelé.

Hozzátette még, hogy egyáltalán nem tudja, hol vesztette el a bundáról szóló zálogcédulát és azt se tudja már, hol van a zálogkölcsonzó.

— Az én hibám, hogy a bunda elveszett — szólt végül.

— Az ön véleménye szerint mennyi volt a bunda értéke?

A szabócska nem kertelt, hanem megmondta:

— Szép bunda volt.

— Mennyiért lehetett volna eladni?

— A prémje értékes volt.

— Lehetett volna érte, mondjuk, száz rubelt kapni?

— Többet is!

— Százötven rubelt ért?

— Annyit ért.

Egyszóval a szabócska vitézül bevallott mindent: sem maga nem jött, sem engem nem hozott zavarba.

A bíró „a törvénytörések alapján“ ítéli és el-

ítélte a szabót háromhónapi fogházra, azonkívül a bunda értékének kezembe való lefizetésére.

Én tehát megkaptam a legteljesebb elégtételt; többet nem lehet kívánni a bírótól.

Hazamentem, a szabócskát a fogházba vitték és felesége a gyermekeivel együtt bögött.

Lehet még ennél is többet kívánni?

Isten ekkor úgy akarta, hogy kis idő múlva reuma lépett fel nálam, amelyet nagyapáink oroszul „prés“-nek neveztek. Joggal! Nappal ez a betegség még tűrhető, de ha leszáll az est, a prés elkezd préselni és az ember egy pillanatra se tudja lehunyni a szemét. És ha az ember álmatlanul hempereg ágyában, a jó Isten tudja, mi mindenféle nem jut az ember eszébe: nem tudtam a fejemből kiverni sem a szabócskát, sem a feleségét gyermekeivel együtt . . . A szabócska most az én bundám miatt ül a fogházban és ki tudja, mit csinál a felesége és gyermekei. Gyenge családi támasz volt a szabócska, de nélküle még cudarabb lehet a nyomoruk. . . És mi hasznou van nekem az egész bírósági eljárásból és vizsgálatból? Hiszen a szabó egy fillért se tud majd nekem fizetni és ha részletekben is akarnám rajta behajtani, bizony kolduskevés volna az is.

Nem, nem, ezt meg se próbálom.

Miért is tettük meg ezt a följelentést?

És a dolog annyira nyugtalanított, hogy megkérdeztem: él-e még a szabócska felesége és mi van a gyerekeivel?

A háziszolgám megtudakolta a dolgot és jelentette nekem:

— Az asszonynak el kell hagynia a lakást és épp ma akarják kidobni — már hat rubellel vannak hátralékban azért a putriért.

Óh jaj Istenem!

És a „prés“ sem hágy békén engem éjszaka, hanem emberi alakot ölt: alig hogy elszundikálok a fá-

radtságtól, megjelenik a szabócska és elkezd a hidegvasalóval a beteg testrészeimet vasalni, mintha vasalódeszkán dolgoznék... És vasal, simit és a vasaló élével rányom az ízületeimre.

És olyan laposra vasalt, hogy nemsokára hat rubelt küldtem az asszonnak, hogy a kinjaim meg-
enyhüljenek, ha nem is a testemen, de legalább a
lelkiismeretemben, mert meg voltam győződve, hogy
a szabócsalád nyomorában az én kegyetlen eljárásom
a bűnös.

A szabócska felesége eljött, hogy megköszönje a
hat rubelt. Csupa rongy volt az asszony és a gyer-
mekei meztelenek...

Adtam nekik még három rubelt.

És valahányszor leszáll az éj, megjelenik a sza-
bócska a vasalóval... Minek is okoztam magamnak
ilyen bajt, nyomorúságot? . . .

Dühös lettem és elkezdtem tünődni, hogyan is
kellett volna csinálnom ezt a dolgot eleinte? Az em-
ber csak nem nézheti el minden csirkefogó üzelmét?
Engem mindig ilyen kétségek kínoznak. Eközben
husvét lett. A szabócskának még másfél hónapot kel-
lett ülnie a fogházban. A feleségének már többször
adtam egy vagy két rubelt, de husvétra föl kellett
emelnem a segílyt... Fölemeltem, amennyire csak
erőmből tellett, de a szabócska felesége kezdte a hely-
zetét másképp látni, nem volt megelégedve velem és
haragudott.

— A kenyérkeresőnket láncra veretted —
mondta. — Most mit csináljak a gyerekeimmel? Le-
sujtottál reánk, de Isten majd lesujt terád.

És nevetséges és egyben bosszantó is volt a do-
log és sajnálnivaló is és nagyon szégyelnem kellett
magamat: sokkal jobb lett volna rámnézve, ha a
szabócska a bundával együtt örökre eltűnt volna sze-
mem elől. Irgalmasabban jártam volna el, előnyösebb
is lett volna rámnézve, Igy azonban, hogy az anya és
a meztelen, éhes gyerekek száját betömjem — el kel-

lett tartanom ezt a tolvajnépséget, mert különben hogy békülhettem volna ki lelkiismeretemmel? Tűrjem, hogy éhen haljanak? — erre a hóhér is képes, de én nem akarok hóhérral és denunciánssal egy asztalhoz ülni . . .

Valahogy eltartottam a szabócska családját, de a lelkem mélyén utáltam ezt a dolgot. Az volt az érzésem, hogy olyasmit követtem el, ami gonoszabb, mintha az ember idegen bundát tulajdonít el. És semmikép sem tudtam megszabadulni ettől az érzéstől.“

Amikor ezt a dolgot elbeszéltem barátomnak, akit megloptak, szavamon fogott.

— Én is így gondoltam — szólt — és aszerint fogok is cselekedni. Nem fogok följelenteni senkit és nem akarom, hogy miattam embereknek súlyos gondokat okozzanak. Elveszett a holmim . . . és pont.

Barátom ezzel véget vetett az ügynek és én nem mertem semmi ellenvetést tenni. *Ljeszkov N.*

Julius 22.

Büntetni az orosz nyelvben annyit jelent, mint tanítani. Tanítani azonban csak példával lehet. A rossznak rosszassággal való megtorlása nem tanít, hanem demorizál.

★

Akkor hozzámenvén Péter, mondá: „Uram, megbocsássak-e az én atyámfiaának, valahányszor ellenem vétkezik? Megbocsássak-e hétszer?“

Mondá neki Jézus: „Nem mondom néked, hogy hétszer csak, hanem hetvenhétszer is. Hasonlatos a mennyeknek országa a királyhoz, aki az ő szolgálíval akar számot vetni. És mikor számot kezdett volna vetni, hozának eleibe egy szolgát, aki adós vala tízezer tálentommal. És mikor az meg nem fizethetne, parancsolá annak ura, hogy eladnák azt és feleségét

és gyermekeit és mindenét, amije vala, hogy az adóssága meglenne.

Leborulván ezért az a szolga, könyörög vala az ő urának, ezt mondván: „Uram! Muljék el ellenem való haragod és mindenkép kielégitlek.“

Könyörülván azért rajta annak a szolgának ura elbocsátá őt és elengedé neki az adósságot.

Kimenvén pedig az a szolga, találá egyet az ő társai közül, ki neki adós vala száz pénzzel; és megragadván azt, fojtogatja vala, ezt mondván: „Fizesd meg, amivel tartozol!“

Leborulván azért az ő szolgatársa ő előtte, könyörög vala neki, mondván:

„Muljék el csak most ellenem való haragod és mindenkép kielégitlek!“

Amaz pedig nem akará, hanem elmenvén, veté azt földbe, mignem megadná az adósságot.

Mikor pedig látták annak szolgatársai, hogy mi történt, igen megszomorodának és elmenvén, mindent előadának az ő uruknak, ami történt vala. Akkor előhivatván őt az ő ura, mondá neki:

— Gonosz szolga, minden adósságodat elengedném néked, mivelhogy könyörögtél nékem. Nem kellett-e néked is könyörülnöd a te szolgatársadon, miképpen én is könyörültem rajtad?

És megharagudván az ő ura, adá azt a hóhérok kezére, mignem mind megadná, amivel néki tartozik... Ezenképpen cselekszik az én mennyei Atyám is veletek, ha meg nem bocsátja ki-ki az ő atyafiának ellene való vétékét szive szerint.“

Máté XVIII. 21—35.

★

Ha megengedjük azt, ami megengedhetetlen, hogy az embernek joga van büntetnie, vajjon az emberek közül ki vállalná magára ezt a jogot? Csak az, aki oly mélyre süllyedt, hogy bűneit már nem érzi, nem érti és nem ismeri.

Vivének pedig őhöz az írástudók és a farizeusok egy asszonyt, akit paráznaságban találtak vala. És mikor azt előállították volna középb, mondák neki:

Mester! Ez asszony találtatott szintén a cselekedeten, mikor paráználkodnék. A törvényben pedig Mózes megparancsolta nekünk, hogy az ilyenek kövel veresenek agyon. Te azért mit mondasz?

Ezt pedig mondják vala, kísértvén őt, hogy őt vádolhatnák. Jézus pedig aláhajolván, az ujjával ir vala a földön.

— Mikor pedig szorgalmaztatnák a kérdéssel, felgyenesedék és mondá nekik:

— Aki ti közületek bün nélkül való, az vessen először követ őreá.

És viszontag lehajolván, a földön ir vala.

Mikor pedig ezeket hallották volna, mivelhogy lelkiismeretük vádolja vala őket, egymásután kimenének egyenkint, elkezdvén a vénektől mind az utolsóig és csak egyedül Jézus marada, és az asszony középb állván. Mikor pedig Jézus felegyenesítette volna magát és senkit nem látva az asszonynál egyebet, mondá neki:

— Asszony, hol vagynak azok a te vádlóid? Senki nem kárhoztat-e téged?

És az mondá:

— Senki nem, Uram!

Mondá pedig neki Jézus:

— Én sem kárhoztatlak téged: eredj el és többé ne vétkezzél.

János VIII. 3—11.

★

Az emberi nyomoruság nagy része onnan származik, hogy bünös emberek jogot formálnak arra, hogy büntessenek másokat. „Enyém a bosszu és a megtorlás.“

Ha azt hiszed, hogy valaki bűnös veled szemben, felejtsd el és bocsásd meg neki. És megismered majd a megbocsátás boldogságát. Nincs jogunk rá, hogy másokat büntessünk.

★

Csak az a büntetés hatásos, amely magának a bűnösnek a lelkében megy végbe és amely abból áll, hogy csökken az a képessége, amellyel az élet javait élvezheti. Kivülről jövő büntetés csak elkeseríti a bűnöst.

★

A büntetés mindig kegyetlen és kint okozó. Ha nem volna kegyetlen és nem járna kinnal, nem is alkalmaznák. A fogházbüntetés a mai ember számára épp oly kegyetlen és kint okozó, mint száz évvel ezelőtt a megkorbácsolás volt.

★

Az amerikai indiának sohasem vetették alá magukat semmiféle törvénynek, semmiféle hatalomnak, semmiféle kormányzati formának. Egyetlen államfőjük — a jó erkölcs volt és a jóról és rosszról való erkölcsi tudatuk, amely minden ember természetének épp oly részét alkotja, mint az izlés vagy az érzet érzése. Ezeknek az érzéseknek megsértését megvetéssel, a társadalomból való kizárással vagy komolyabb esetekben, mint például gyilkosságnál, ama személyek által büntetik, akik a büntett miatt szenvedtek. Bármily tökéletlen ez az eljárás, az indiának közt mégis ritka a büntett.

Ha az ember fölveti a kérdést, mi teszi az embert a rosszra hajlamossabbá: a törvények teljes hiánya, mint Amerika vad népeinél, vagy a törvények tulságos sokasága, mint Európa civilizált népeinél, akkor az, aki az életviszonyoknak mind a két formáját megismerte, kétségtelenül azt fogja felelni, hogy a törvények tulságos sokasága és hogy jobb a juhokat magukra hagyni, mint farkasok őrizetére bízni.

★ ★ ★

Annak a legvilágosabb bizonyítéka, hogy „tudomány“ alatt nemcsak a leghaszontalanabb, de legmegvetésreméltóbb tanulmányokat értik, az a körülmény, hogy a büntetéseknek is van tudománya, tudománya van tehát ama legdurvább cselekedet végrehajtásának, amely csak a legalacsonyabb fejlődési fokon lévő embert — a gyermeket és a vadembert jellemzi:

Julius 23.

Komoly fáradozás nélkül lehetetlen az erkölcsi tökéletesedés.



A jó ösvényén minden akadály, amelyet szellemi megerőltetéssel győzünk le, újabb erővel ruház fel minket: az, ami a jóra vivő uton akadályként fenyegetett, maga oly jóvá lesz, hogy hirtelen világos ösvény támad előttünk ott, ahol nem láttunk ki-utat.

Marcus Aurelius.



A bölcs emberek életének törvénye eleinte bizonytalan, de aztán mind világosabb lesz azok előtt, akik követik. A világias emberek életének törvénye mindenki előtt tiszta, de mennél inkább követi az ember, annál zavarosabb lesz.

Confucius.



Erény: a kötelességteljesítésnek az az *erkölcsi erőssége*, amelynek sohasem szabad szokássá válnia, hanem mindig ujonnan és eredetien kell gondolkodásmódunkból kiindulnia.

Kant.



Mint ahogy az őrjáratok éberén őrzik a várat, amelynek falain belül és kívül körülcirkálnak, így kell az embernek is magára vigyáznia, egy pillanatig

sem szabad magát szem elől tévesztenie, mert aki életének egy döntőpillanatát elmulasztja, elkerülhetetlenül rálép a pokolba vivő utra.

Buddhista bölcs mondás.

★

Rettenetes és reménytelen annak az embernek a helyzete, aki a szerszámot és nem a munkást kárhoztatja, aki a sorsot átkozva önelégületlenségét szítja.

„Jók és szelidek volnánk, ha nem ingerelnének bennünket; jámborak volnánk, hanem volnánk úgy elfoglalva. Türelmes volnék, ha egészséges lennék. Bámulatba ejteném a világot, ha ismernék a nevetem.“

Ha azt a helyzetet, amelyben vagyunk, nem tudjuk jóvá és szentté tenni, akkor semmiféle helyzetet nem tudunk azzá tenni.

Helyzetünk nehézségei azért vannak adva, hogy jóságunkkal és állhatatosságunkkal kiküszöböljük, eltüntessük őket. Helyzetünk komorsága arravaló, hogy isteni fénnel megvilágítsuk. Helyzetünk keserőségei azért vannak, — hogy türelmes bizakodással elviselhessük őket; helyzetünk veszélyei, hogy — bátorságunkat bizonyítsuk; helyzetünk kísértései, — hogy hitünkkel legyőzzük őket. *Martineau.*

★

Mily végzetesen tévednek azok, akik azt hiszik, hogy fenkölt szellemi életet élhetnek ugyanakkor, amikor testük henyélésbe és kicsapongásba merül. A test mindig az első tanítványa a léleknek. *Thoreau.*

★

Semmi mást nem irnak az ember javára, mint törekvéseit és törekvései fel fogják tüntetni igazi értékét. *A Korán.*

★ ★ ★

Haragszunk a fenforgó viszonyokra, szeretnők őket megváltoztatni, holott minden lehetséges körül-

mény semmi egyéb, mint ujjmutatás arra, hogyan kell eljárjunk bármiféle helyzetben. Ha egészséges vagy, légy rajta, hogy erőidet az emberiség szolgálatába állítsd. Ha beteg vagy, igyekezz, hogy betegségeddel ne akadályozd az embereket. Ha gazdag vagy, igyekezz vagyonodtól megszabadulni. Ha szegény vagy — igyekezz semmit sem kérni az emberektől. Ha megsértettek — iparkodj szeretni megbántóidat. Ha te sértettél meg valakit — iparkodj jóvátenni a bajt, amit okoztál.

Julius 24.

Életünk törvényének megismerése az emberben annak az Istennek a kinyilatkoztatása, aki benne él.



Két zsidó tudós Schammai és Hillél sohase tudtak egymással megegyezni: Schammai szigorú és dühös volt, Hillél azonban jó és szelíd. Egyszer egy pogány ember jött Schammaihoz és így szólt: „Szeretném az igaz vallást követni, de azzal a feltétellel, hogy a vallás minden törvényét megmagyarázod annyi idő alatt, amíg féllábon állva megfordulok a saját tengelyem körül.“ Schammai megdühödött és elkergette a pogányt. Erre a pogány Hillélhez ment és elmondta neki kívánságát.

„Ne tedd azt másokkal, amit magadnak nem kívánsz“ — felelte Hillél. És ezekkel a szavakkal összefoglalt minden törvényt, mert ebben a törvényben mind benne van.



A kötelesség fogalma a maga egész tisztaságában nemcsak összehasonlíthatatlanul egyszerűbb, világosabb, mindenki számára gyakorlati használatra megfoghatóbb és természetesebb, mint minden a boldogságból meritett vagy vele és reá való tekintettel összevagyított motívum (amí mindig sok művészetet és meg-

gondolást igényel), hanem a legközönségesebb emberi ész ítéletében is — feltéve, hogy a kötelesség fogalmát közöljük (elválasztva, sőt ellentétbe helyezve az ésszel) az emberek akarásával — sokkal erősebb, behatóbb és sikert ígérőbb, mint az utóbbi önző elvből meritett motivumok . . .

Ha az ember tudatában van annak, hogy meg tud valamit tenni, mert meg kell tennie: ez isteni tájak mélyébe enged neki bepillantást, ami érezteti vele szent borzongással a saját igazi hivatásának nagyságát és fenségét.

És ha az embereket gyakran figyelmeztetnék arra és hozzászoktatnák ahhoz, hogy az erényt a kötelességteljesítéssel elérendő előítélet-zsákmány gazdagságától tehermentesítsék és a maga egész tisztaságában képzeljék el; ha a magán- és közoktatásban alapelve válna, hogy ezt a módszert állandóan alkalmazzák (ez oly módszer, amellyel kötelességek tudatát lehet az emberekbe belevésni és amelyet csaknem minden korban elmulasztottak), akkor az emberiség erkölcsének dolga nemsokára jobbra fordulna. Hogy a történelmi tapasztalat eddig nem akarta bebizonyítani az erkölcsi tanítások üdvös eredményét, annak alkalmasint épp az a hamis föltételezés volt az oka, hogy a magából a kötelesség fogalmából levezetett cselekvés-rugó tulfinom a közönséges felfogás számára, ellenben az a durvább rugó, amely a kötelességteljesítéssel e földön, sőt egy jövő világban is járó bizonyos előnyökből van levezetve (anélkül, hogy tekintetbe vennék, hogy maga a kötelességteljesítés is lehet cselekvésünk rugója), erőteljesebben fog hatni az emberi lélekre és hogy a boldogságra való törekvést előbbre helyezték annál, amit az ész állít fel föltételként, tudniillik az, hogy az embernek méltónak is kell lennie a boldogságra és ebből az előbbrehelyezésből eddig a nevelés és a szószékről való előadás alapelvét csinálták. Mert oly előírások, hogy hogyan lehet boldog az ember vagy legalább is hogyan kerülheti el a hátrányokat, nem

parancsolatok; nem kötnek senkit és az ember, miután óva óvták, választhatja azt, ami jónak látszik előtte, föltéve, hogy hajlandó elszenvetni azt, ami éri.
Kant.



Erkölcösség: az akaratnak közös, egyetemes, emberi célokra való irányítása. Erkölcstelenség: magán-célokot követni. Erkölcsös az az ember, — ezt Marcus Aureliusszal és Kanttal mondjuk — akinek célja vagy indító okát minden eszes ember céljának lehet tekinteni. Állítjuk, hogy ez a magasrendű felfogás vagy ez a parancsolat minden ember tudatában él. Ez az örökkévalóság jelenléte minden egyes halandóban.
Emerson.



A jó törvényének teljesítése nincs semmi közösségben az anyagi, világi üdvösséggel. Az az anyagi üdv, amely egybeesik a törvény teljesítésével, árt az emberi léleknek. A lélek legmagasabb szárnyalását oly körülmények idézik elő, amelyekben az erkölcsi jó követelményei összeütközésbe kerülnek az anyagi javakkal és szenvedéseket okoznak.

Julius 25.

Az emberek szenvedéseikről panaszkodnak anélkül, hogy megértenék: szenvedéseiknek ők maguk az okozói.



„Jóságomat rosszasággal viszonzták.”

De ha szereted azt, akivel jót tettél, már elnyerted jutalmadat azzal a jóval, amely annak jutott, akit szeretsz.

Ugy hogy azt a jót, amit cselekszel, mindig magadnak teszed.



Az erény jutalma magában a jó tett tudatában van.

Cicero.



Az eljövendő megváltás hirdetésekor Jézus megmondta a népnek, hogy ő a maga részéről mily elegendhetetlen föltételekhez fűzi ezt a megváltást. Az a szeretet, az önfeláldozás, az irgalmasság, a megbocsátás eredménye lesz.

Tehát ha a szabadulás órája még nem ütött, ha még az éhség, könnyek, gondok világát éljük, ennek csak ti magatok vagytok az okai.

Teljesítették-e Krisztus parancsolatait? Megtették-e azt, amit tennetek kellene? Gyakran megkíséreltéltek, hogy jogaitokat elérjétek, régi láncaitokat szétlététek, komor és siralmas odvaitokat elhagyjátok, amelyekbe a gonosz hatalom száműzött és megpróbáltatók, hogy magatoknak jobb lakásokat építsetek. Mi volt erőfeszítétek eredménye? Miért omlik oly gyorsan rommá, amit annyi fáradsággal építet tetek? Miért, ha nem azért, hogy ahhoz az emberhez hasonlítottok, aki házát homokra építette? A folyó nekiáradt a háznak és a ház nem tudott ellentállni, beomlott és zuhanása nagy volt.

Lamennais.



Ha az ember személyes szenvedéseinek okát saját tévedésében pillantja meg és tevékenységét arra irányítja, hogy ezt a tévedését kiküszöbölje, akkor nem lázad fel szenvedései ellen, könnyen, sőt olykor örömmel viseli el őket. De ha olyan embert ér szenvedés, aki nem látja be e szenvedések összefüggését a saját tévedésével, úgy tűnik fel előtte a dolog, mintha valami igazságtalanság történt volna vele és kérdi magában: „Minek, miért?” — és minthogy nem talál oly célt, amely felé tevékenységét irányíthatná, türelmetlenné válik szenvedéseivel szemben, amelyek a leggyötrelmesebb kinná válnak reá nézve.

Ha az ember nem látja az összefüggést élete és

szenvedései közt, két dolog közül választhat: vagy tovább türi az ilyen szenvedéseket, mint teljesen értelmetlen kinokat vagy el kell ismernie, hogy tévedései és ezek következtében való tettei — az ő bünei és szenvedései ujjal mutatnak büneire és azokra a mentesítő eszközökre, amelyek segítségével a bűnök től ő és más emberek is szabadulhatnak.

Az első állásponton a szenvedéseknek nincs semmi magyarázatuk és nem vonnak maguk után mást, mint folyton fokozódó és teljesen megoldhatatlan kétségbeesést, elkeseredést. A második esetben a szenvedések megindítják azt a tevékenységet, amely az igazi élet mozgását jelenti — a bűn tudatát, a tévedésektől való mentesülést és az ész törvényének való engedelmeskedést.

★ ★ ★

A bajnak okát, amely miatt szenvedsz, saját magadban keresd. Ez a baj néha egyenes, közvetlen következménye a te cselekvésednek, néha bonyolult közvetítő uton jutott hozzád, de eredete mindig benned van és csak úgy szabadulsz meg tőle, — ha megváltoztatod cselekvésedet.

Julius 26.

*Minden hitben csak az a valódi, ami szellemi.
János VI. fejezetéhez.*

★

Jézus nem azt mondja a szamaritánusoknak: „Hagyjátok el hiteteket és hagyományaitokat a zsidó hit kedvéért.“ A zsidóknak se mondja: „Csatlakozzatok a szamaritánusokhoz“, hanem mindkét félhez így szól: „Mindketten tévedtek.“ Isten — lélek és vallása kizárólag benső, sem valami helyhez, sem valami formához nincs kötve. Nem fontos a templom, sem az istentisz-

telet. Nem fontos sem Garizim, sem Jeruzsálem. Eljő az idő és már itt is van, amikor a mennyei Atyát se Garizimben, se Jeruzsálemben, hanem lélekben és igazságban fogják imádni, akik Istent igazán tisztelik és Isten ilyen tisztelőket akar.“ Jézus annak idején Jeruzsálemben kereste az ily tisztelőket, keresi őket még most is. Mikor fogja megtalálni őket? Amikor minden ember, aki belefáradt abba, hogy oly forrásokból igyék, amelyek nem oltják a szomját, így fog szólni Jézus-hoz: „Uram, add nekem ezt a vizet, hogy ne szenvedjek többé szomjuságot és ne kelljen többé idejőnnöm, hogy merítsek belőle! — amikor a világ minden végéből el fognak jönni a megkinzott népek és valameny-nyien Krisztus kutjából fognak meríteni.

Lamennais.

★

Isten — lélek és öt lélekben és igazságban kell imádnunk.

★

Oly vallás, amely különböző testállásokból és mozgásokból áll, alantasabb valami, mint a birkózók gyakorlatai.

Ha nincs belső tudásod, ne kérkedj az istenség szájjal való imádásával. Hamis az a vallás, amely azt mondja, hogy jobb volna lemondani a jelenlegi életünkről: nem nyilvánvaló-e, hogy az örök élet ebben az életünkben kezdődik?

Az az ember, aki elérte a tökéletességet, nem különbözteti a lélek és a természet mindenét. Mintha saját maga és más emberek közt. Az ember csak az érdemli meg a szent nevet, aki meg tettel, mit elismeri. Ismerd meg magadat és istened és az emberek nem tudod, hogy életed őszalkotója. Istenedben lakozik, miért keresed őt abban a hitben, hogy valamely más helyen megtalálod? Aki így cselekszik, ahhoz az emberhez hasonlít, aki napfényben lámpát gyújt.

Az indiai Vemana 12. cikkelye.

A lelki üdvösséghez nem feltétlenül szükséges, hogy Krisztust testileg elismerjük, de nem lehet ugyan-
ezt mondani arról, ami Krisztusnak mint Isten fiának
elismerését illeti, vagyis arról az örök isteni bölcseség-
ről, amely minden dologban, különösen az emberi lé-
lekben és a legerősebben Jézus Krisztusban nyilvánul
meg. E bölcsesség nélkül senkisé nem nyerheti el a bol-
dogságot, mert csak ez mutatja meg, mi igaz és mi
hamis, mi jó és mi rossz.

De ami azt illeti, amit ehhez még az egyházak
hozzáfűznek, hogy ugyanis Isten az emberben testlé-
lett, nem értem, mit akarnak ezzel mondani és nyil-
tan be kell vallanom: előttem úgy tűnik fel, hogy az,
amit mondanak, épp oly lehetetlenség, mint ha azt ál-
litanák, hogy a kör négyszögű. *Spinoza.*

★

Ha valamely nagy embert nem tartunk istennek,
ez azért van, mert Istenről, a fény, a bölcsesség, a hő-
siesség legmagasabb, elérhetetlen forrásáról való fo-
galmaink mind fennköltebbek és magasztosabbakká
válnak, — nem pedig azért, mintha hálánk az ily
emberi tehetségekkel szemben megcsökkent volna.
Érdemes ezt a különbséget kellőképp mérlegelni.

Thomas Carlyle.

★ ★ ★

Ne félj attól, hogy hitedből minden anyagit, lát-
hatót és tapinthatót kiküszöbölj. Mennél inkább meg-
tottad hited szellemi magját, annál erősebb lesz.

Jézus nevére

Julius 27.

Hagyjátok el his

„...érti.” A zsidó, nem cél.

★

Az emberek bármiben is vélik látni életük rendel-
tetését és üdvösségét, a tudomány mindig erről a ren-
deltetésről és üdvösségről való tanítás lesz, a művé-

szet pedig — e tanítás kifejezése. De az, amit nálunk tudománynak és művészetnek neveznek, henye és zenek és henye érzésnek terméke és azt a célt szolgálja, hogy épp oly henye fejeknek és sivár lelkeknek szórakozást nyújtson. Tudományaink és művészeink érthetetlenek és semmitmondók az emberiség többsége számára, mert nem törekszenek az ő üdvükre.



Az ember lábába került szálkát úgy szokás eltávolítani, hogy egy másik szálka segítségével kitoljuk, de amint ez megtörtént, mind a két szálkát eldobják. Épp így az értelem is csak arra való, hogy kiküszöbölje azt az értelmetlenséget, amely az isteni „én“ megglátását homályossá teszi előttünk, de önmagában az értelemnek nincs semmi értéke. Csak eszköz.

Bráhmán bölcs mondás.



— Oh, mily szerencsétlen vagyok! Pompás és hasznos könyv olvasásába akartam fogni és ahelyett e kellemetlenkedő ember kéréseinek kell eleget tennem.

Erre én ezt felelem:

— Vajjon az a te kötelességed, hogy könyvet olvass, ha segítséget kérnek tőled? Egyet tudnod kell és eszedbe vésned, hogy az embernek aszerint kell beosztania tevékenységét, hogy Isten követel-e tőle valamit vagy nem. A minap úgy akarta, hogy egyedül maradj, magadban szórakozz, olvass, irj, jó tettekre készítsd elő magad. Most pedig hozzád küld embereket, akik tettebben nyilvánuló segítséget kérnek tőled. Mintha Isten így szólna hozzád:

„Hagyd el magányodat és mutasd meg tettel, mit tanultál, mert eljött az ideje, hogy te és az emberek hasznát is lássák annak, amit olvastál és amin gondolkodtál.“

— Tehát ne hozz magadra szégyent. Ne haragudj az emberekre, akik tanulmányaidban megzavartak, mert ha nem volnának emberek, kiknek szolgálnál és

miért olvasnál oly könyveket, amelyekben azt olvas-
hatod, hogyan szolgálhatod jobban az emberek érde-
két? *Epiktetosz.*

★

A tudomány a hit megerősítésére, nem pedig gaz-
dagság megszerzésére szolgáljon. *Saadi.*

★

Aki ismereteket szerez, de ezeket nem használja,
ahhoz hasonlít, aki szánt, de nem vet.

★

Azok az emberek, akik azt hiszik, hogy a tudo-
mány a legfőbb dolog az életben, a pilangókhoz ha-
sonlítanak, amelyek a gyertya lángjába hullnak —
maguk is elégnek és elhomályosítják a gyertya fényét.

★

A tudás szóban csak az a fogalom rejlik, hogy az
embert sokra tanították, de nem az, hogy tanult is va-
lamin. *Lichtenberg.*

★ ★ ★

*Az élet célja: Isten törvényének teljesítése, nem
pedig ismeretek szerzése.*

Julius 28.

*A megbánás mindig megelőzi a tökéletesedést.
Rossz, ha az ember úgy véli, hogy ő maga vagy nem-
zete nem szorul megbánásra.*

★

Veszedelmes, ha bajunk okát rajtunk kívül ke-
ressük. Lehetetlen akkor a megbánás. *Robertson.*

★

Ugy kell élnünk, hogy azt, ami lelkiismeretünket
terheli, leggonoszabb ellenségünkre is rábizhassuk.
Seneca.

*Ha az ember nem látja be hibáját — annyi mint
hogy még nagyobbá teszi.*



Ha az ember szerencsétlen, mihez fogjon mindenekelőtt? Ezt vagy azt az embert vádolja vagy felelőssé tegye a viszonyokat, körülményeket? Semmi esetre sem. Az erkölcsösség valamennyi hirdetője megegyezik abban, hogy senkitse vádoljunk, csak saját magunkat. A szerencsétlen embernek mindenekelőtt be kell látnia, hogy azért szerencsétlen, mert oktalan volt. Ha hiven követte volna a természet törvényeit, a természet a maga megváltozhatatlan törvényeivel üdvöt, fölösleget és szerencsét hozott volna neki; de nem fogadta meg a természet törvényeit — a természet türelme elfogyott, vigasztalás nélkül hagyja a szerencsétlen embert és így szól hozzá: „Fiam, nem ezen az uton, hanem egész más uton érheted el boldogságodat, mert ez az ut, mint magad is látod, csak a szerencsétlenség felé visz, hagyd tehát abba.“

Minden moralista azt tanácsolja az embernek, hogy vezekeljen és így szóljon magában: „Ugy van, én nem voltam elég okos, megszegtem Isten parancsolatait és hazug, hamis törvényeknek hódoltam — az ördög törvényeinek. Ezért jutottam ebbe a helyzetbe.“

Alapjában véve ugyanez történik szerencsétlen nemzetekkel is.

Carlyle.



Ha elhal a nappal és nyüzsgő lárma
És a néma utcán aláereszkednek
Az égnek áttetsző fátylai és álma,
Mely enyhülést hoz az elfáradt testnek —
A szemem hiába hajszol enyhe álmot,
Csak csusznak-kusznak a lomha, néma órák
És felsajdul a bus, mardosó és álnok
Szív kigyócsipése — mint szú, csak éjjel rág —

Rögeszme kerget uj rögeszmét vad futással
Agyamon át, mely fáj, hogy ajkam felhördül! . . .
Rémalak merül föl, éj néma ördöge:
Az emlékezet és kezéből legördül
Bus életem komor papirgöngyölege,
Borzongva olvasom szörnyü történetem.
Ó, szétmorzsolnám ökölcsapással könnyen,
De hasztalan ri szám, hiába sir szemem:
Rémület-betűit nem mossa el könnyem.

Alexander Puskin.

★ ★ ★

Az ember annál jobb, mennél gyorsabban halad a végtelen tökéletesség felé, függetlenül attól a foktól, amelyen jelenleg van. Ugy hogy az írástudó fix igazságérzete alacsonyabb fokon áll, mint a töredelmes la-
tor megbánása a kereszten.

Heti olvasmány

A megbánás.

A gonosznak ellent nem állni, nem jelent annyit, hogy ne küzdjünk a rossz ellen; épp ellenkezőleg, azt jelenti, hogy a rossz ellen, de ne az emberek ellen harcoljunk; hogy csak az ellen küzdjünk, ami rosszság és tévelygés az emberekben van; azt jelenti, hogy úgy küzdjünk a rossz ellen, hogy a gonosztól megszállt embert sajnáljuk és szeretjük.

Az ember szavai és tettei attól az iránytól függenek, amelyet gondolatainak ad. Ezért a rossz ellen való harc abban áll, hogy az ember igyekszik gondolatai irányát megváltoztatni, vagy ért hozzá, hogy más

emberben, aki rosszat cselekszik, gondolatai irányát megváltoztassa. Ilyen értelemben a rossz ellen való apostoli küzdelemnek lehetősége tárul elénk. Emberek, akik lelkükben az önfeláldozó hősiesség vágyát érzik, felkereshetik az egyes bűnösöket a saját táborukban, mintha testvéreik vagy családjuk tagjai volnának és személyes szenvedések, megáláztatások árán is, életük egész odaadásával felkeithetik elbukott testvéreikben Isten fiát. Ez az eljárás abból áll, hogy amikor az ember életét Istennek szenteli, saját életét a bűnös ember életével egyesíti és a mindennapi élet minden jó tetteiben az élet üdvösségét vele testvériesen megosztja, a bűnöst gonosztetteitől saját jelenlétével és meggyőző beszédével visszatartja, miközben saját testi életét kockára teszi és ilyen módon Istennek ajánlja. Ez pompás fordulat nagy lelkek számára manapság, amikor az igazságra szomjazók nagy tömege számára az igazság hirdetésének annyiféle könnyű módját látjuk, amikor az apostoli hivatás már nem is szükséges barátságos testvérek közt, amikor emberek és népek testvériségét, ha nem is érte el teljes tiszteletét, elismerik. Igen, nincs távol, sőt közel van az az idő, amikor minden ember szemeit felnyitja Isten és amikor remélhetőleg be fogjuk látni, hogy voltaképp nem bűnösökkel, hanem beteg, szerencsétlen emberekkel állunk szemben, akik azért követnek el bűnöket, mert elhagyták, elhanyagolták. Ezt az ellenséget mindenesetre csak akkor lehet legyőzni, ha a legjobb erők vonulnak harcba ellene. A rossz ellen való küzdelem mindenkor az emebriség legjobb képviselőinek feladata kell hogy legyen, nem pedig, mint a mai társadalmi berendezkedés mellett, amikor ellene: rendőrök, börtönőrök, hivatalnokok, a kapzsiság, hirnév, gőg, képmutatás és hizelgés emberei működnek; úgyhogy ha mindezeket a bűnöket a rossz ellen való küzdelem mai harcosainak kiváltságai közül kizárnók, ha nagy fizetéseiket, botrányos jövedelmeiket, címeiket, kitüntetéseiket, szubordinációjukat és csuszás-mászásukat megszüntetnők,

ezek a mai igazságbajnokok és szónokok maguktól szétszóródnának.

Az emberben való rossz legyőzéséhez szükséges, hogy a bűnösben gondolatai megváltoztatását érijük el. Ámitással lehet ilyen irányváltoztatást elérni, bár ez nem megbizható, de erőszakkal soha.

Biztos számítás, ha az emberek a gonosszal szemben nem fejtenek ki ellentállást és ez a biztos számítás abból áll, hogy az ellentnemállással és jósággal megbánásra készíti az embereket. És még megközelítő fogalmat se alkothatunk, milyen jutalom számunkra egy bűnbánás útján megtisztított lélek. Minden bűnösben, akit erőszak alkalmazásával győzünk le és büntetünk, legalább is egy szellemi harcost veszítünk el talán. Az evangélium ezt mondja: „Nagyobb az öröm az égben egy bűnös miatt, aki vezekel, mint kilencvenkilenc igaz ember miatt, aki nem szorul megbánásra“. Ha azoknak az ugynevezett gonosztevőknek, akiket ostobán megölnek vagy akik magukat ölik meg, akik kinokat éltek és élnek át, miközben büntetést szenvednek el tetteik megtorlásaként, — ha ezeknek a „gonosztevők“nek századrésze, vagy akár csak ezredrésze az *ellent nem állás* és jóság hatása alatt töredelmesen megbánná bűnét és maga keresné megváltása eszközeit: nem tudhatjuk, mivel ajándékozhatnának meg minket ezek a bűnbánó lelkek! Isten országa azóta talán már érkezett volna hozzánk minden fenséges erejével és pompájával és már régóta nem volna ez a mai siralmas élet, amelytől egy kis fénysugaracska se tud eljutni hozzánk. Ugyhogy a rossz ellen való ellentállással nemcsak elveszítjük az élet minden harmóniáját és szabályosságát, nemcsak ártunk vele szellemi egészségünknek, hanem rengetegül, mérhetetlenül sokat elveszítünk, — amit, ha óhajtanók, megnyerhetnénk.

Buka.

Kövek

Egyszer két asszony fölkeresett egy barátot tanácsért, tanításért.

A két nő közül az egyik nagy bünösnek tartotta magát. Fiatal korában hűtlen lett férjéhez és folyton szenvedett. A másik ellenben, aki egész életén át megtartotta a hitszabályokat, különös bűnöket nem tudott magának felróni és meg volt elégedve magával.

A szerzetes kikérdezte mindkét asszonyt az életük felől. Az egyik könnyekkel szemében bevallotta nagy bűnét. Oly nagynak tartotta ezt, hogy nem remélt erre bocsánatot; a másik ellenben azt mondta, hogy tudtával nincs semmi különösebb bűne. A barát így szólt az első asszonyhoz:

— Menj csak, Isten szolgálója, a kolostor falán kívül és hozz nekem egy nagy követ — akkorát, a mekkorát csak elbirsz és hozd ide... Te pedig — szólt ahhoz az asszonyhoz, aki semmi nagyobb bűnét nem tudta, — hozz nekem köveket, amennyit csak elbirsz, de csupa kis követ.

Az asszonyok kimentek és teljesítették a barát kívánságát. Az egyik egy nagy követ hozott, a másik pedig egy zsákkal apró követ.

A szerzetes megnézte a köveket és szólt:

— Most pedig tegyétek, amit mondok: vigyétek vissza a köveket, mindegyiket a maga helyére, ahonnan elhoztátok és ha ezt megtettétek, gyertek újra vissza hozzám.

Az asszonyok elmentek, hogy a barát kívánságát teljesítsék. Az első asszony könnyen megtalálta azt a helyet, ahonnan a követ hozta és visszatetta oda, hol előbb feküdt. A másik asszony azonban egyáltalán nem emlékezett, honnan szedte fel az egyes köveket és a nélkül, hogy teljesítette volna a barát kívánságát, a zsák kövel visszatért hozzá.

— Látjátok, — mondta a barát — ugyanigy va-

gyunk a bűnökkel. Te könnyen visszahelyezted a nagy és nehéz követ előbbi helyére, mert tudtad, honnan emelted föl.

„Te azonban nem tudtad ezt megtenni, mert elfelejtetted, honnan vetted fel a sok apró követ.

„Ugyanigy vagyunk a bűnökkel.

„Te nem felejtetted el a bűnödöt, el kellett viselned miatta a mások és a saját lelkiismeretednek szemrehányásait, meg kellett alázkodnod, amivel megszabadultál bűnöd következményeitől.

„Te azonban — és a barát ahhoz az asszonyhoz fordult, aki a kis köveket visszahozta — apró bűnököt követtél el, elfelejtetted őket, nem bántad meg őket, megszoktad a bűnös életet és mialatt mások bűneit kárhoztattad, magad mind mélyebbre süllyedtél saját bűneidbe.“

Valamennyien bűnösök vagyunk és el kell kárhoznunk, ha nem vezeklünk érte.

Július 29.

Mennél szükségesebb valami, annál károsabb a vele való visszaélés. Az emberi bajok többsége az észszel való visszaélésből származik.

★

Isten nekünk szellemet, észet adott, hogy őt szolgáljuk, mi azonban ezt az észet saját szolgálatunkra használjuk.

★

Az ész, amely a bűn szolgálja, a szenvedélyek eszköze, a hazugság védője lett, nemcsak eltorzul, de beteg is lesz, mert elveszti azt a képességét, hogy az igazságot a hazugságtól, a jót a rossztól, az igazságot az igazságtalantól megkülönböztesse. *Channing.*

Ha az ember eszét ama kérdések megoldására fordítja, miért áll fenn a világ és ő maga miért van a világon? — az embert valami rosszullét, szédülés fogja el. Az ember nem talál feleletet ezekre a kérdésekre. Mit jelent ez? Ez azt jelenti, hogy az ész az embernek nem azért adatott, hogy ezekre a kérdésekre feleletet keressen, hiszen már az ilyen kérdések fölvetése az ész megzavarodását jelenti. Az ész csak arról a kérdéstről dönt, hogy: „Hogyan éljünk?“ Már pedig világos a felelet: úgy éljünk, hogy magunknak és valamennyi embernek jót tegyünk. Erre minden embernek és nekem is szükségem van. És erre megvan a lehetősége minden embernek és nekem is. Ez a döntés kizárja ezeket a kérdéseket: *miért? mi célból?*

*

Azok, akik eszüket haszontalan dolgokra pazarolják, olyanok, mint az éjjeli madarak, amelyek a sötétben látnak, nappal pedig vakok. Eszük éles, átható, ha tudományos haszontalanságokra fordítják, de látása megszűnik, mihelyt igazi fény éri. *Pittacus.*

*

Hosszu az éjszaka annak, aki nem alszik. Hosszu a mérföld a fáradt embernek, hosszú az élet a balgának.

★ ★ ★

Az ész a legfelsőbb szentély a világon, ezért a legnagyobb bűn az ésszel való visszaélés, ha az igazság elrejtésére vagy elcsavarására használjuk fel.

Július 30.

Az erkölcsi törvény az igazi bölcseségben és az igazi vallásban világosan ki van fejezve.

*

Ahhoz, hogy mit kell tennem, hogy akarásom jó legyen, nem kell messziremenő éleselméjűség. A világ folyásának tekintetében tapasztalatlanul, képtelen vagyok arra, hogy annak minden egyes esetére készen álljak és így kérdezem: akarhatod-e azt is, hogy a te elved általános törvénné váljék? Ha nem, akkor elvetendő, még pedig nem azért, hogy belőle rád vagy másokra hátrány származhatik, hanem azért, mert mint elv nem illik bele egy lehetőleg egyetemes törvényalkotásba; ez iránt azonban az ész közvetlen tiszteletre késztet engem, amelyről ugyan most még *nem látom be*, min alapszik, de legalább annyit megérték: hogy megbecsülése annak az értéknek, amely messze felülmulja mindannak az értékét, amit hajlamból magasztalnak és hogy cselekedeteimnek a gyakorlati törvény iránt való tiszta tiszteletből fakadó szükségyszerűsége ugyanaz, mint amit a kötelesség jelent, amely előtt háttérbe szorul minden más indító ok.

Kant.

*

És megkérde Öt öközülük egy törvénytudó, kísértvén őt és mondván: „Mester! melyik a nagy parancsolat a törvényben?” Jézus pedig mondá neki: „Szeressed a te Uradat Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből.” Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonlatos ehhez: „Szeressed felebarátodat, mint tenmagadat”. E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták.

Máté XXII, 35—40.

Az egész világ *egyetlen* törvénynek van alávetve és minden eszes lényben *egyetlen* ész rejtőzik. Ezért az igazság csak *egy* és a tökéletesség fogalma eszes emberek számára szintén csak *egy*. *Marcus Aurélius*.

★

Mindazt, amit akartok, hogy az emberek tegyenek veletek, ti is tegyétek ő velük, mert ez a törvény és a próféták. *Máté VII, 12.*

★ ★ ★

Az erkölcsi törvény oly világos, hogy az emberek nem menthetik többé magukat a törvény nem ismerésével. Csak egy marad hátra számukra: tagadni az észet és ezt meg is teszik.

Julius 31.

A szeretet nemcsak belső szellemi örömet szerez annak, aki érzi, hanem egyszersmind az örömteljes világi élet főfeltétele.

★

A szeretet nem egy személy kizárólagos szeretete, hanem oly lelkiállapot, amelyben készek vagyunk mindent szeretni, az az állapot, amelyben egyedül ismerhetjük föl lelkünk isteni eredetét.

★

A te jó kedélyhangulatod — ajándék felebarátaid számára. *Keleti bölcs mondás.*

★

Szeretni annyit tesz, mint annak az életét élni, akit szeretünk.

*

Szent embernek nincsenek saját érzései. A nép érzései válnak az ő érzéseivé. Jóval viszonozza a jót és jóval viszonozza a rosszat is. A hűségesekekhez bizalommal közeledik, ugyanazzal a bizalommal közeledik a hűtlenekhez is.

A szent ember, aki a világban él, nagyon vigyáz az emberekhez való viszonyára. Valamennyi ember helyett érez és minden ember feléje fordítja fülét és szemét.

Lao-Tsze.

*

A szeretet boldogító titkot tár fel előttünk: oly életet, amely összhangban van önmagunkkal és minden emberrel.

*

Szeretet nélkül semmiféle munka nem hajt hasznot és minden tevékenység, amelyre a szeretet ihlet meg, bármily jelentéktelennek és kevésnek tűnik fel, bőségesen hoz gyümölcsöt.

*

A vallás a szeretet legmagasabb formája.

*

A szeretet a lelkünk legmagasztosabb megnyilatkozása.

★ ★ ★

Mennél szeretetteljesebb valaki, annál jobban szeretik őt az emberek. És mennél jobban szeretik őt, annál könnyebb lesz a számára, hogy másokat szeressen; ezért a szeretet végtelenül fokozódik.

Havi olvasmány

A nazarénusok szektájáról, amely Magyarországon, Szerbiában és Horvátországban van elterjedve

(Dr. Makovicky Dusán és dr. Skarvan A. közlései alapján. Az „Obrazovanje“ orosz havi folyóirat 1904 júniusi és júliusi számaiból.)

A nazarénusok tanításának lényege: az Új Testamentum, különösen a Hegyi Beszéd tanításának követése. A nazarénusok nem ismernek semmiféle hierarchiát, nincsenek írott tanításaik, nincs semmiféle szervezetük, nincs határozott tanúk, mert ez változik és dogmatikai tekintetben a különböző gyülekezetekben más és más — sőt még ugyanabban a gyülekezetben is előfordulnak tagok, akik közül mindegyik a maga módján hisz. De valamennyien egy és ugyanazt az erkölcsant vallják. Valamennyien szigorúan erkölcsös és önmegettartóztató életet élnek. Az élet főszabályainak ezeket tartják: munkálkodás, szelidség az emberekkel való érintkezésben, minden megaláztatásnak és sértésnek türelmes elviselése és erőszakos tettekben való minden részvétel megtagadása. Nem ismernek el semmiféle biróságot, adót csak kényszerítve fizetnek, nem tesznek esküt, megtagadják a fegyveres szolgálatot és általában úgy viselkednek az állammal szemben, mint oly intézménnyel, amelyre nincs semmi szükségük.

Gyülekezeteikbe, amelyek főként munkásemberekből állnak, a nazarénusok csak azokat veszik fel, akik „lelkileg újjászülettek“, megvezekeltek és új életet kezdenek. Ezért gyermekeiket nem tekintik nazarénusoknak, míg oly korba nem jutnak, amelyben felébred lelki öntudatuk és maguk nyilvánítják óhajukat, hogy a gyülekezetbe be akarnak lépni.

Azért, hogy a katonai szolgálatot megtagadják,

a hatóságok részéről üldözéseknek vannak kitéve. De a nazarénusok erősen ragaszkodnak meggyőződésükhöz, hogy a fegyveres szolgálat nem egyeztethető meg a kereszténységgel és türelmesen elviselnek minden büntetést a nélkül, hogy Krisztus törvényétől elpártolnának.

A katonai szolgálat megtagadását Krisztus következő szavaira alapítják: „Én pedig azt mondom nektek, hogy a gonosznak ne álljatok ellene gonosszal“. (Máté V. 39); továbbá: „Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik titeket átkoznak, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék és imádkozzatok azokért, akik titeket háborgatnak és kergetnek.“ (Máté, V. 44.)

Parasztok egyszerű fiai a nazarénusok és gyakran bámulatot keltenek üldözőikben lelkük erejével, amellyel mindenféle büntetést elviselnek. És nemcsak ujoncok járnak így el, hanem tartalékos katonák is, vagyis olyanok, akik már valóságos katonai szolgálatuk letelte után lettek nazarénusok. Fegyvergyakorlatra való behívás esetén vonakodnak fegyverhez nyulni. És minthogy tudják, hogy ezért életfogytiglan való fegyházra ítélik őket, még idején rendelkeznek gazdasági ügyekben, hogy feleségük, aki egyedül marad otthon, tudja, mit kell tennie és úgy bucsuznak el családjuktól, mint aki örökre távozik. Családjaik többnyire rokonszenvet és részvétet tanusítanak a nazarénusok martiriumával szemben.

Igy 1892-ben Radovanov Jóca nevű szerb nemzetiségű hadköteles, aki a bácskai Verbász községből való volt és akit Budapestre a hatodik ezred hatodik századához osztottak be, megtagadta, hogy fegyvert vegyen kezébe, mert — mint mondta — ezt tiltja vallása. Birái két évi fogságra ítélték. Testvérbátyja ugyanekkor ugyanazon cselekmény miatt már tizedik éve ült börtönben. A két fiu anyja meglátogatta a kisebbik fiát. A hatóságok azonban megtagadták tőle a látogatás engedélyét. Az asszony ott állt a fogház

udvarán és sirt. Hirtelen megpillantotta az egyik ablakban fia arcát és nyomban felkiáltott hozzá: „Kedves fiam, az Isten szerelmére, ne vegyél fegyvert kezdedbe!”

1895 augusztusának végén behívták a szegedi ezred tartalékosait. Mikor kiosztották köztük a puskákat, két tartalékos nem akarta átvenni a fegyvert, mert mint mondták, ezt tiltja nazarénus hitük. Olcsvály százados a lelkükre beszélt, hogy maga Isten is szereti a katonaságot és hogy most nem háboruba, hanem csak hadgyakorlatra kell bevonulniok, ahol nem ontanak vért. A nazarénusok azonban azt felelték neki: „Azért visznek minket hadgyakorlatra, hogy megtanuljuk az emberölést.”

A százados meg akarta őket félemlíteni és elmondta nekik, hogy az elmúlt őszön egy nazarénust hasonló magatartás miatt több ízben megbüntettek és végül tizenhét évi várfogságra ítélték.

— Lőjenek minket agyon — felelték nyugodtan a nazarénusok — Isten törvényét nem tudjuk megszegni.

Más tartalékosok elmentek a nazarénusok családjának tagjaihoz és a nazarénusok feleségei — akik még nem tartoztak a szektához, sirva kérték férjeiket, hogy engedelmeskedjenek a hatóságoknak, de a férfiak hajthatatlanok maradtak. A százados egyelőre tíznapi szigorú áristomra ítélte őket. Amikor később elvezették őket, könnyezve bucsuztak el családjajuktól.

— Isten veletek! — mondták. — Minket Isten, a Szent Egység és lelki tisztaság szolgálatában el fognak ásni, most az embereknek olyanoknak kell lenniök, mint Isten báránykáinak.

Novák Ferenc asztalossegédnek Temesvárott kellett volna katonai szolgálatot teljesítenie. Mikor ujonctársaival együtt először vezették ki a gyakorlótérre, nem akarta a fegyvert elfogadni. Amikor a gyakorlótéren jelenlevő tábórnok észrevette a zavart,

amely Novák körül keletkezett, odalovagolt és megkérdezte, mi történt. Jelentést tették neki az esetről. A tábornok jóságos hangon fordult Novákhoz és megkérdezte tőle, miért nem nyul fegyverhez. Novák a zsebéből kis evangéliumot húzott elő és így szólt:

— A magas kormány megengedi, hogy ezt a könyvet kinyomják és azt se tiltja meg, hogy az ebben foglalt parancsolatokat megtartsák. Ebben a könyvben pedig az áll: „Szeresd felebarátodat mint tenmagadat“. Nem nyulok fegyverhez, mert meg akarom tartani az Ur parancsolatát.

A tábornok nyugodtan végighallgatta Novák szavait, aztán így szólt hozzá:

— Ebben a könyvben az is meg van írva: „Add meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami Istené“.

Novák eleinte elfogódottan hallgatott, aztán észbe kapott, levette a katonasipkát fejéről, levetette zubbonyát, az egészet egy csomóba rakta a puská mellé és szólt:

— Mindez ő felségéé, a császáré és én odaadom a császárnak.

Tömörkény István magyar író beszéli el:

„1897-ben a nagyikindai városi jegyzőhöz beállított egy roskatag aggastyán, kezében egy darab pappal — a negyvennyolcas honvédek nyugdíjivével.

— Kérem jegyző ur, tessék beírni, hogy lemondok nyugdíjamról.

A jegyző csodálkozva kérdezte az öreget:

— Mi történt? Csak nem talált valami kincset?

— Ugy van, jegyző ur, úgy van — kincsre akadtam — felelte az aggastyán. — Megtaláltam az én Uramat, aki drágább nekem, mint a világ minden kincse és akinek nem tetszik, hogy én, az ő szolgája olyan kenyeret egyem, amelyet fegyverrel vívtam ki.

A nazarénusok, bármily szigorú intézkedéseket foganatosítanak velük szemben a kormányhatóságok, hiven ragaszkodnak vallásukhoz.

Olehovik földműves leveleiből, aki megtagadta a katonai szolgálatot

1895 október 15-én behívtak, hogy katonai szolgálatot teljesítsek. Mikor rám került a sor, hogy sorsot huzzak, megmondtam, hogy én nem huzok sorsot. A hivatalnokok rám bámultak, aztán megbeszéltek valamit egymás közt és megkérdezték tőlem, miért nem huzok sorsot.

Azt feleltem, hogy azért nem, mert sem esküdni, sem fegyverhez nyulni nem akarok.

Azt mondták, hogy minderre csak később kerül a sor, egyelőre azonban sorsot kell huznom.

Ezt megint megtagadtam. Ekkor megparancsolták a falusi előljárónak, hogy helyettem huzzon sorsot. A 674-es számot huzta ki. Ezt jegyzőkönyvbe vették.

Ekkor belépett a katonai főnök, behívott az irodába és ezt kérdezte:

— Ki verte a fejedbe, hogy nem akarsz esküdni?

— Én magamtól tanultam meg, mert az evangéliumunkat olvastam — feleltem.

— Nem hiszem — mondta — hogy te az evangéliumokat magad megértetted volna. Hiszen ott minden oly homályos. Sokat kell tanulni ahhoz, hogy az ember megértse.

Erre azt feleltem, hogy Krisztus nem tanított érthetetlen bölcseségeket, mert hiszen egyszerű, iskolázatlan emberek megértették.

★ ★ ★

Erre a főnök azt mondta egy katonának, hogy vigyen az ezredparancsnokságra. Ezzel a katonával a konyhába mentünk és ott megebédeltünk.

Ebéd után megkérdezték tőlem az emberek, miért nem tettem le az esküt.

Feleltem:

— Azért nem, mert az evangéliumban az van: „Egyáltalán ne esküdjetek“.

Az emberek csodálkoztak, aztán megkérdeztek:

— Ez csakugyan benn van az evangéliumban? Mutasd meg a helyet.

Én megtaláltam a helyet, felolvastam nekik és ők hallgattak.

— Bár így van az evangéliumban, mégis meg kell esküdni, mert különben halálra gyötrik az embert.

— Aki elveszti a földi életet — feleltem — megnyeri az örök életet.

★ ★ ★

Ugyanezen hónap 20-án a frontra küldtek a többi ujonccal együtt és felolvasták előttünk a szolgálati szabályzatot. Én megmondtam, hogy nem fogom megtartani egyiket sem.

— Miért nem? — kérdezték tőlem.

— Minthogy keresztény vagyok, nem fogok fegyvert viselni, nem fogom magam az ellenség előtt védeni, mert Krisztus megmondta: „Szeressétek ellenségeiteket“.

— Hát csak te vagy keresztény? — mondták.

— Hiszen mi is keresztények vagyunk.

— Másokról nem tudok semmit — feleltem — ami engem illet azonban tudom, hogy Krisztus parancsolta úgy, ahogy cselekszem.

A katonai főnök így szólt:

— Ha nem akarsz résztvenni a fegyvergyakorlatokon, a börtönben hagylak megrothadni.

Erre az feleltem:

— Tegyen velem, amit akar, de szolgálni nem fogok.

★ ★ ★

Ma a főfelülvizsgáló-bizottság elé vezettek. A tábornok így szólt a tisztekhez:

— Voltakép mi a meggyőződése ennek a szőrös-fülűnek, hogy megtagadja a katonai szolgálatot? Millió és millió más ember szolgál, csak ő nem akar szolgálni. Jó verést kellene kapnia, akkor alább hagyna a meggyőződésével.

★ ★ ★

Olchovikot az Amur-folyó mellé vitték. A gőzhajón valamennyien készültek az áldozásra, csak Olchovik nem. Mikor a katonák ennek az okát kérdezték, megmondta nekik. Beszélgetésükbe beleelegyedett egy Szereda nevű katona is. Szereda fellapozta az evangéliumot és Máté ötödik fejezetéből olvasott fel részeket. Olvasás után így szólt:

— Láthatjátok, Krisztus megtiltotta az esküt, a biráskodást és a háborút, nálunk mégis folyton megtörténnek ezek a dolgok és törvényeseknek tekintik őket.

A katonák egy csomóban körülvették Szeredát és látták, hogy nem visel a nyakán keresztet.

— Hova tetted a keresztedet? — kérdezték tőle.

— A ládámban van — felelte.

És megint kérdezték tőle:

— Miért nem viseled a nyakadon?

— Minthogy Krisztust szeretem — felelte — nem akarom azt a jószágot hordani, amelyre felfeszítették.

Erre két szakaszvezető lépett a szobába és beszélgetni kezdtek Szeredával. Így szóltak hozzá:

— Miért készültél a multkor áldozásra, most pedig letetted a nyakadból a keresztet?

— Akkor vak voltam — felelte és nem — ismerem a világosságot, de most elkezdtem olvasni az evangéliumot és rájöttem, hogy minderre a keresztény embernek nincs szüksége.

— Tehát szolgálni se akarsz? — kérdezték tőle — épp úgy, mint Olchovik?

Szereda kijelentette, hogy ő sem akar szolgálni.

— Miért nem? — kérdezték.

— Mert keresztény vagyok — felelte és a keresztényeknek nem szabad emberek ellen fegyverkezniök.

★ ★ ★

Szeredát bezárták és aztán Olchovikkal együtt a jakutok országába száműzték, ahol jelenleg is vannak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



AUGUSZTUS

Augusztus 1.

Csak az értelem szabadithatja fel az embert; menél oktalanabb az emberi élet, annál kevésbbé szabad.

★

Azt kérdezed, hogy milyen uton juthatunk el a szabadsághoz? — Meg kell tanulnunk azt, hogy mi magunk különböztessük meg a jót a rossztól és nem szabad a tömeg utmutatása szerint cselekednünk.

★

Ha nem él benned az a kívánság, hogy becsvágyból rosszat tégy, akkor nincs olyan erkölcsös cselekedet sem, amelyre ne volnál képes.

Kinai bölcs mondás.

★

Önmagunkat legyőzni: a legjobb eszköz arra, hogy minket ne győzzenek le. Saját magunkat megfékezni: a legjobb eszköz arra, hogy más ne uralkodjék feletünk.

Keleti bölcs mondás.

★

Ha az ember bizonyos eszmékhez lebilincseli magát, ez ugyanaz, mintha egy földbevert cövekhez bilincseli magát. A szabadság, amelyben az ember részesülni fog, teljesen pórázának a hosszától fog függni és a legnagyobb szabadságban az fog részesülni, aki a minden ember boldogságának eszméjéhez bilincseli magát.

Lucy Mallory.

Csak az él szabadon, aki kötelességének teljesítésében örömét leli, — aki gondolkodott rajta, hogy milyen uton kell haladnia az életben; — aki alárendeli magát a törvénynek, nem félelemből, hanem mert tiszteli és engedelmeskedik neki, minthogy az a véleménye, hogy ennek így kell lenni; — aki nincs más hatalomnak alávetve, mint a saját kívánságainak és ítélőképességének.

Cicero.



Csak arról az emberről lehet azt mondani, hogy szabad, aki úgy él, ahogy akar. Okos ember mindig úgy él, ahogy akar, mert csak azt kívánja, amit el lehet érni. Ezért csak az okos ember szabad.

Senki sem kíván vétkes lenni; senki sem akar tévedésben, senki sem akar igazságtalanságban élni; senki sem választ szándékosan olyan életet, amely bánatot és gyötrelmeket hoz rá; senki sem fogja azt mondani, hogy ocsmány és ledér életmódot akar folytatni. Ugy, hogy mindazok az emberek, akik helytelen életmódot folytatnak, nem szándékosan, hanem akarataik ellenére élnek így. Nem akarják megismerni a bánatot és a félelmet, de azért mégis szenvednek és szüntelenül félnek. Azt teszik, amit nem akarnak. Tehát nem szabadok.

A bölcs Diogenes azt szokta mondani: „Csak az igazán szabad, aki mindig kész meghalni“. A perzsa királynak ezt írta: „Az igazán szabad embereket nem teheted rabszolgákká, épp úgy, mint ahogy a halat nem igázhatod le. Ha fogságban tartod is őket, mégsem fognak téged rabszolgák módjára szolgálni. És ha fogságodban meghalnak, akkor mi hasznod van abból, hogy elfogtad őket?“

Ez szabad ember beszéde: az ilyen ember tudja, miben áll a szabadság.

Epiktetosz.

Ugy rendeztük be az életünket, hogy ez az ember szellemi és testi természetével ellentétben van és ilyen életmód mellett akarunk szabadok lenni.

★

Engedelmeskedni jó és okvetlenül szükséges, de ha annak engedelmeskedünk, ami rossz és hamis, akkor ez, épp ellenkezőleg, az emberi aljasság és lealacsonyodás legmagasabb foka. *Carlyle.*

★

Aki csak a nyugalom örömeire gondol, aki az élvezetek után sóvárog, az megengedi, hogy mindinkább szaporodjanak azok a dolgok, amelyek után áhitozik és saját magának kovácsol láncokat.

Aki csak a nyugalom örömeire gondol, aki az elmélkedésbe elmélyedve abban leli boldogságát, amit az emberek nem tekintenek boldogságnak, az széttöri a halál bilincseit és mindörökre lerázza ezeket magáról.

Buddhista bölcs mondás.

★

A szabadságot nem a szabadságra való törekvés, hanem az igazságra való törekvés útján érjük el. A szabadság nem célpontja, hanem csak következménye valaminek.

★

Akárhova vessen is a sors, mindenütt veled vannak a lényed és a szellemed — az életnek, a szabadságnak és az erőnek ez a magva — ha hü maradsz léted törvényéhez. Nincsenek az életben olyan külső javak és dicsőségek, amelyek miatt érdemes volna az embernek megzavarnia szellemével való harmóniáját, hogy felbontsa a vele való szövetségét és hogy csorbítsa lelkének épségét a saját magával való meghasonlással.

Mondd meg nekem, mit nyerhetnél ilyen áldozatok árán?

Marcus Aurelius.

★ ★ ★

A szabadságot nem ember adhatja meg másik ember számára. Mindenki csak saját magát szabadíthatja fel.

Augusztus 2.

Ha testi lény az ember, akkor a halállal véget ér minden. Ha azonban szellemi lény és a test csak hüvelyke ennek a szellemi lénynek, akkor a halál csak átváltozás.

★

A testünk azt az isteni, szellemi életerőt foglalja magában, amelyet léleknek nevezünk. És éppen ez a burkolat adja meg ennek az életerőnek a formáját, mint az edény a folyadéknak vagy a gáznak, amelyet tartalmaz. Ha az edény összetörik, akkor a tartalma nem tartja meg azt a formát, amelyet felvett és szétfolyik. Egyesül más anyagokkal? más formát vesz fel? — semmit sem tudunk erről, de bizonyosan tudjuk, hogy elvesziti azt az alakját, amelyet eddigi burkolatában vett fel, mert az, ami beburkolta, megsemmisült, de semmit sem tudhatunk arról, hogy mi történt azzal, ami be volt burkolva. A lélek a halál után valami egész mássá lesz, valamivé, amiről mitsem tudunk.

★

Emersontól, mikor egyszer azt állította, hogy ő halhatatlan, ezt kérdezték:

— No és mi történik, ha megszűnik a világ?

Emerson ezt felelte: — Ahhoz, hogy ne haljak meg, nincs szükségem a világra.

★

Ha a halál a teljes megsemmisülés, — nem vonom kétségbe azt, hogy ez lehetséges, — akkor nincs

ok arra, hogy féljünk tőle. „Ahol én vagyok, ott a halál nincs és ahol a halál van, ott nem vagyok én. Ha azonban a halál, miután ránk akadt, még hagy bennünk életet, akkor legyetek meggyőződve arról, hogy ott a siron túl, teljesen ugyanazoknak fogunk bizonyulni, akik a földön voltunk. Ez az állítás mindenki előtt rendkívül különösnek fog feltűnni. Ez olyan gondolat, amely eleve megdönti az égről és a pokolról való felfogásunkat.

★

A halál csak egy lépés állandó fejlődésünkben. Ilyen lépés volt születésünk is, de azzal a különbséggel, hogy a születés a lét egyik formájának halála, míg a halál a lét egy másik formájának születése.

A halál szerencse a halott számára. A halálban megszűnik az ember halandó lenni. Képtelen vagyok ezt a változást borzalommal nézni, mint ahogy sokan teszik. Véleményem szerint a halál valami jobbra való változás. Nem vagyunk-e esztelenek, ha a halálra való előkészületről beszélünk? Az a feladatunk, hogy éljünk. Aki élni tud, tud meghalni is. Nem igaz? ... Élni akarok és a lelkünk sohasem mondja nekünk azt, hogy meg fogunk halni. Az érzékek hálnak meg és az érzékek azok, amelyek a halált teremtették. Érdemes-e, hogy okos emberek nyugtalankodjanak a halál miatt?

Theodor Parker.

★

Életünk utolsó napja nem megsemmisülést, hanem csak változást hoz számunkra. *Cicero.*

★

A halál: a lélek (a szellemi, önálló létező lény) szabadulása a testi személyiség ama létfeltételei alól, amelyek közé most van helyezve.

★ ★ ★

Olyan ember számára, aki szellemi életet él, nincs halál.

Augusztus 3.

Az időben keressük annak a jónak és rossznak, amit tettünk, fizetségét és nem találjuk meg. A jó és a rossz azonban a szellemi világban játszódik le, tehát az időtől függetlenül és bár ebben a világban nem is látjuk ennek a fizetségnek nyilvánvaló jeleit, lelkiismeretünk kétségkívül tud erről a fizetésgről.

★

Ugy látszik, mintha a szemérmetlen, a kérkedő, a ravasz kópé, a gyalázkodó, az orcátlan fickó élete könnyü volna és nehéz annak a halandónak az élete, aki szüntelenül arra törekszik, hogy feddhetetlen legyen, aki mindig szelid, okos és önzetlen. Ez azonban csak látszat. Az előbbi mindig izgatott, az utóbbi mindig nyugodt.

Buddhista bölcs mondás.

★

Siess a jócselekedettel, ha ez jelentéktelen is és kerülj minden bűnt; mert a jó cselekedet maga után vonja a másikat és a bűn — a másik bűnt szüli: az erény jutalma — az erény; a bűn jutalma — a bűn.

Talmud.

★

Miben áll majd a megtorlás? Valószínűleg csak abban a tudatban, hogy nem tetted meg kötelességedet. Ne várj nagyobb büntetést.

Epiktetosz.

★

Ember, ne kutasd a rossz okát. Te magad vagy az oka.

Rousseau.

★

Amit másoknak teszteket, azt saját magatoknak teszitek. Ez az, ami minden irgalmas cselekedet után a jóság érzését kelti bennetek, de minden kegyetlen cselekedet után a gonoszság érzését.

Lucy Mallory.

Tégy jót, a nélkül, hogy megfontolnád, kivel teszed. A jó, amit tettél, nem vész kárba, ha el is felejtetted.

*

Jót tenni az egyetlen cselekedet, amely egész bizonyosan javunkra szolgál.

*

Óh ti, akik büszke fogataitokon utaztok, amelyek kívül lakkozott bőrrel, belül pedig üzleti, parlamenti, pénzügyi és jogi fogásaitokkal, dohányzótermeitek és parlamenti többségeitek bölcseségével vannak kikárpítozva, tudjátok-e hova vágattok? Mindez olyan véget fog érni, amelyet érdemel, mert közel van az idő, mikor a keserves emberi nyomoruság nem tud majd többé elviselni benneteket és amikor a természet elveszíti a türelmét, amikor minden ösvényt és utat elváganak előttetek és majd csak a tátongó örvény felé rohantok. Azt hiszitek, hogy az emberek és egész népek, akik Isten világának áradatában és a vadul tarajló hullámok közt pusztulnak el, bosszulatlanok maradnak és hogy nincs igazságosság?

Csak ostoba ember beszélhet így. A bölcs ember azonban minden korban azzal tanusítja bölcsességét, hogy az ostobák szavait megcáfolja és ezeknek ürességét bebizonyítja. A világban mégis az igazságosság uralkodik minden felett.

Carlyle.

*

Ki mint vet, úgy arat. Üss és szenvedni fogsz. Szolgálj és neked is szolgálni fognak. Ha egész életedben az embert szolgálod, semmiféle csalárdság sem veheti el jutalmadat.

Emerson.

*

Ha valakivel jót tettél és ez a jó gyümölcsöket hozott, akkor miért törekszel még arra is, te esztelen ember, hogy megdicsérjenek és megjutalmazzanak jótettedért?

Marcus Aurelius.

Te magad okozod a rosszat — te magad szenvedsz; te magad kerülöd a bünt — te magad tisztítod meg magadat a rossztól. Te magad teszed tisztává, vagy tisztátalanná magadat és senki más nem lesz megmentőd, mint te magad.

Buddhista bölcs mondás.

★ ★ ★

Ne várj látható jutalmat a jóért, mert ez a tettel együtt megadatott neked. És ne hidd, hogy nincs megtorlás, ha nem látod is az időben a rossz megtorlását. A megtorlás már itt is van a lelkedben. Tévedsz, ha lelki fájdalmadnak más okot tulajdonítasz.

Augusztus 4.

Az önmegtágadás nem saját magunk megtágadása, hanem „én“-ünk átvitele az állatiaságból a szellemi lényiségbe.

★

Az az ember, aki csak magára gondol és mindenben csak a saját hasznát keresi, nem lehet boldog. Ha magadért akarsz élni, akkor élj másokért. *Seneca.*

★

A legnagyobb boldogság, amelyet az ember egyáltalában ismer és amely a teljes szabadság és teljes boldogság állapotát jelenti, — az önfeláldozás és szeretet állapota. Az értelem nyitja meg az ember számára az egyetlen lehetséges utat, amely a boldogsághoz visz és az embert az érzésbe vezeti ezen az uton.

★

Sokan az hiszik, hogyha az életből kikapcsolnák saját személyüket és iránta való szeretetüket, akkor az életből semmi sem maradna nekik. Azt hiszik, hogy személyiség nélkül nincs élet. Ez azonban csak azoknak az embereknek látszik úgy, akik nem ismerik az önmegtágadás örömeit. Kapsold ki életedből személyedet, mondj le róla és megmarad az, ami az élet lényegét teszi, — a szeretet.

★

Az igazi élet csak akkor kezdődik, amikor az önmegtágadás kezdődik.

Carlyle.

★

Ha a fény kialszik, akkor saját szived árnyéka vetődik az utadra, — őrizkedj ettől a félelmetes árnyéktól, mert az eszed semmiféle sugara sem oszlathatja el azt a sötétséget, amely lelkedből ered, amíg el nem üzöl belőle minden önző gondolatot.

Brahman bölcs mondás.

★ ★ ★

A személyes boldogságunkról való lemondás a szellemi boldogságunk javára, az öntudat változásának az eredménye. Ha öntudatunk tartalma így megváltozik, akkor az, ami eddig a változásig lemondásnak látszott, nem tűnik fel többé lemondásnak, hanem csak a szükségtelentől való természetes eltávolódásunknak látszik.

Heti olvasmány

A Göncöl szekere

Egyszer régen nagy szárazság volt a földön: a folyók, patakok és források mind kiapadtak, a fák, bokrok és mezők elszáradtak, az emberek és állatok szomjan pusztultak el.

Ekkor éjnek idején az egyik házból egy lány lépett ki vízmerő serpenyővel* a kezében, hogy vizet hozzon beteg anyja számára. Nem talált azonban sehol sem vizet, fáradtan feküdt le a mezőn a fübe és elaludt. Mikor felébredt és kezébe vette a meritő serpenyőt, csaknem kiöntötte belőle a vizet. Mert a serpenyő tele volt tiszta, friss vízzel. A lány örült és már inni akart, de ekkor eszébe jutott, hogy talán nem marad majd elég víz az anyja számára és hazafelé futott az edénnyel. Amint így futott, nem vette észre a kutyát, amely keresztbefeküdt az uton, megbotlott benne és elejtette a serpenyőt. A kis kutya keservesen vonított. A lány a serpenyő után nyult.

Azt hitte, hogy a serpenyőből kiömlött a víz, de nem, a serpenyő egyenesen állt a földön; egy csepp víz sem loccsant ki belőle. Ekkor a lány egy kis vizet öntött a tenyerére, a kutya felnyalta és tüstént felüdült a víztől. Mikor a lány a serpenyő után nyult, amely agyagból volt, hirtelen átváltozott ezüst serpenyővé. A lány hazavitte a serpenyőt és az anyja kezébe adta.

— Nekem ugyanis meg kell halnom, — mondta az anyja, — igyál inkább te belőle, — és átadta a serpenyőt a lányának. És ugyanabban a pillanatban az ezüst serpenyő átváltozott arany serpenyővé. Ekkor a lány nem tudta tovább türtőztetni magát és éppen ajkához akarta emelni a korsót, mikor hirtelen belépett az ajtón egy vándor és vizet kért. A lány lenyelte a szájában összefutott nyálát és odaadta a serpenyőt a vándornak. És hirtelen hét nagy gyémánt ragyogott fel a serpenyőn és hatalmas vizsugár, tiszta, friss víz, szökött fel belőle.

A hét gyémánt pedig mind magasabbra és magasabbra emelkedett, míg felért az égre, ahol aztán a Göncöl szekere lett belőlük.

Angolból.

* Nyeles meritő edényről van itt szó, amely a Göncöl csillagképére is emlékeztet. *A ford.*

A veréb

Vadászatról tértem meg és a kerti uton mentem hazafelé. A kutyám előttem futott.

Hirtelen megállt, aztán lassabban kezdett előrelopózni, mintha vadat szimatolna. Végignéztem az uton és egy fiatal verebet pillantottam meg, amelynek a csőre tájéka még sárga volt és a feje pihés. Leesett a fészekből (a szél erősen rázta a nyirfákat) és mozdulatlanul, gyámoltalanul ült ott, kiterjesztve tolalasdni kezdő szárnyát.

A kutyám lassan közeledett feléje és ekkor a közeli fáról hirtelen egy feketemellü veréb szállt le, mint a lezuhanó hó csapott le a kutya orra előtt és egészen felberzenkedve, kétségbeesett csipogással ugrott neki néhányszor a kutya tátott, fogas szájának.

Eléje vetette magát, hogy megmentse a fiókáját, hogy a saját testével védje meg magzatát, mialatt egész kis teste remegett az ijedtségtől, a hangocskája vad és rekedt lett, magánkívül volt, feláldozta magát! Micsoda óriási szörnyetegnek tűnhetett fel előtte a kutya! És mégsem tudott veszteg maradni a magasban a biztos ágon... Az akaratánál erősebb hatalom hajította le a kutya elé.

A kutya megállt, hátrált... Nyilván őbenne is tiszteletet keltett ez a magasabb hatalom.

Gyorsan magamhoz szólítottam a megzavarodott ebet és tisztelettel a szivemben mentem tovább.

Ugy van, tiszteletet keltett bennem a kis bátor-szivü madár szeretetének heves megnyilvánulása.

— A szeretet, — gondoltam magamban, — erősebb, mint a halál és a halálfélelem. Csak a szeretet segítségével áll fenn a világ és mozog az élet.

Turgényev Iván.

Augusztus 5.

A legtöbb helytelen és káros nézet befolyásolás utján terjed el és marad fenn.

★

Hajlamosak vagyunk arra, hogy ahhoz a színvonalhoz alkalmazkodjunk, amelyen azok az emberek állnak, akikkel együtt élünk. Ezért olyan értéktelen jellemünk és életünk.

A legnagyobb veszedelem nem a rossz emberek részéről fenyeget, akik megronthatnak bennünket, hanem a meggondolatlan tömeg részéről, amelyet idegen erő hajt előre, mint valami folyam hömpölygő árját és magával sodor bennünket.

★

A szellem idegen szellemek befolyásának van alávetve. És az ember csak akkor szabad igazán, ha egyedül van.

★

Könnyen lehet élni a világon, ha a közvéleményt követi az ember és csak a magányban hódol a saját véleményének. Az az erős ember, aki a tömegben megőrzi a magánosság nyugalmát és függetlenségét.

Emerson.

★

„Boldog ember az, aki a hitetlenek tanácsán nem jár, a bünösök utján nem áll és a csufolkodók székében nem ül.“ (Zsoltár, I. 1.) Semmi sem ragadósabb, mint a példaadás. Olyan tettekre viszi rá az embert, amelyeket a példaadás hatása nélkül nem tett volna meg.

★

Ne engedd, hogy a te kedélyállapotod is olyan legyen, mint azé, aki megsért téged és ne kövesd azon az uton, amelyen ő akarna magával hurcolni.

Marcus Aurelius.

★

Nincsenek olyan körülmények, amelyekhez az ember ne tudna hozzászokni, különösen ha azt látja, hogy az egész környezete így él.

★

Szégyelem magam, ha arra gondolok, mily gyakran áldoztam fel szolgálatkészen meggyőződésemet és mily könnyen estem megmerevedett intézmények és szokások hatalmába.

Emerson.

★

Sugalmazás útján elterjedt hamis fogalmakat és ártalmas hangulatokat arról a fényről és ünnepieségről lehet megismerni, amellyel őket körülveszik. Az igazságnak nincs külső intézményekre szüksége.

★ ★ ★

A sugalmazás lényeges kelléke a társadalmi életnek, de nem lehet eléggé vigyázni rá olyankor, ha tudatosan használjuk. A sugalmazás tehetsége arra indítja az erkölcsös embert, hogy kétszeresen vigyázzon szavaira és cselekedeteire, amelyek másokra hatnak.

Augusztus 6.

Az ész az egyetlen vezető az emberi életen át, mind az egyén számára, mind az egész emberiség számára.

★

A testnek szövétneke a szem: ha azért a te szemed tiszta leend, a te egész tested is világos lészen; ha pedig a te szemed tisztátalan leend, a te tested is setétes lészen. Vigyázz azért, hogy a világosság, mely te benned vagyon, sötétség ne legyen.

Lukács XI. 34—35.

★

Ha a legtöbb ember életére vetünk egy pillantást, akkor olybá tűnik fel, mintha ez a lény arra volna teremtve, hogy mint valami növény, nedvet szivjon magába, növekedjék, fajtát fenntartsa és végre megöregedjék és meghaljon. Ilyenformán az ember az összes teremtmények közül a legkevésbé éri el léte célját, mert a legkitünőbb képességeit olyan célokra használja, amelyeket a többi lény sokkal csekélyebb képességekkel, de sokkal biztosabban és becsületesebben ér el. A legmegvetendőbb is volna az összes földi teremtmények közt, legalább is az igazi bölcsesség szemében, ha a jövődőben való reménye nem emelné fel és ha a benne rejlő erőkre nem várna a teljes ki-fejlődés korszaka.

Kant.

★

Minden közösen él és minden külön él: külön él az ember és külön él a féreg. És minden külön élő lény csak saját magát tekinti élőnek és mindent csak a maga számára követel az élettől, mialatt azonban minden egyes különálló lény önmagát semmisíti meg az életre való törekedésével. Minden egyes lépése, életének minden ténykedése egy-egy meghalás.

Ezt az ellenmondást nem lehetne megfejtteni, ha ész nem volna a világon. Az embernek azonban esze van, amely ezt az ellenmondást kiküszöböli.

★

Az élet az állati individuum szervezetének oly működése, amely az ész törvényének van alávetve.

★

Az okos élet olyan emberhez hasonlít, aki kezében lámpással jár, amelyet messze eltart magától, hogy megvilágítsa az utját. Az ilyen ember sohasem érhet a megvilágított hely végére, mert a megvilágított hely előtte halad. Ilyen az okos élet, csak az ilyen élet mellett nincs halál, mert a lámpás szüntelenül, az utolsó pillanatig világít és abban a pillanatban is épp oly nyugodtan követjük, mint egész életünkön át.

★

Minden ember részben a saját, részben a mások gondolatai szerint cselekszik. Az emberek közt a legnagyobb különbség abban áll, hogy mennyire él valaki saját és mennyire él a mások gondolatai szerint. Az emberek egy része leggyakrabban értelmi játéknak használja gondolatait, úgy bánik az eszével, mint valami lendítőkerékkel, amelyről levették a hajtószíjat és alárendeli magát cselekedeteiben idegen embereknek, idegen szokásoknak, idegen törvényeknek; mások ellenben, akik gondolataikat összes cselekedeteik legfőbb mozgatóerejének tartják, az eszük követelményeire hallgatnak, amelyeknek alávetik magukat — és csak hébe-korba, akkor is csak bíráló mérlegelés után adnak helyt annak, amit mások határoztak.

★ ★ ★

Mindenki meg tudja tanulni és tanulja is meg azt, amit az emberiség közös értelme hozott létre, de a saját eszével meg tudja és meg is kell bírálnia az adatokat, amelyeket az egész emberiség létrehozott.

Augusztus 7.

Az ember nemcsak tud szabad lenni, hanem szabadnak is kell lennie. De nem szabad, ha állati életet élve, a rabszolgáságnak szolgáltatja ki magát.

★

Azt mondják, hogy a szabadság a legfőbb jó az ember számára. Ha a szabadság valóban üdvösség, akkor a szabad ember nem lehet boldogtalan. Ha tehát azt látod, hogy egy ember boldogtalan, szenved és jajveszékél, akkor tudhatod, hogy az ember nem szabad: okvetlenül leigázza valaki, vagy valami.

Ha a szabadság üdvösség, akkor a szabad ember nem lehet önként rabszolgává. Ha tehát azt látod, hogy egy ember mások előtt megalázkodik és hizeleg nekik, — akkor tudhatod, hogy ez az ember szintén nem szabad. Ez az ember szolgál, aki jó lakomához, vagy jövedelmező hivatalhoz, vagy más valamihez akar jutni, hogy olyan dolog felett rendelkezék, ami nem az övé.

Szabad ember csak olyan dolog felett rendelkezik, ami felett korlátlanul rendelkezhetik. Korlátlanul azonban csak saját maga felett rendelkezhet valaki. Ha tehát azt látod, hogy valaki nem saját maga, hanem mások felett akar rendelkezni, akkor tudhatod, hogy nem szabad; rabszolgája lett annak a vágnak, hogy az emberek felett uralkodjék.

Epiktetosz.

★

Belső szabadság nélkül a külső szabadság nem ér semmit. Mit használ nekem az, ha külső hatalom nem nehezedik rám, de tudatlanságom, bűneim, önzésem, féltékenységem miatt nem uralkodom a lelkemen. Csak azt az embert nevezem szabadnak, aki nem zárkózik önmagába, vagy egy felekezeti körébe, aki legyőzi a büszkeségét, haragját, lustaságát és kész feláldozni önmagát az emberiségért.

Channing.

★

Semmi sem sikerülhet hit nélkül. A kételkedés megöli az embert és megöl egész népeket. Miért olyan

nehéz és hosszadalmas az ilyen népek felszabadítása? Azért, mert nem hisznek jogukban, joguknak legyőzhetetlen hatalmában. Miért nyögnek mindenütt az elnyomott osztályok, oly megkönnyebbülést várva, amely semmikép sem akar elérkezni? Azért, mert nem hisznek, mert nincs sem önmagukba, sem Istenbe vetett hitük, aki pedig mindig kész őket megmenteni, de nem a saját fáradságuk nélkül, mert a szabad lények előjoga, hogy azok legyenek, amik akarnak lenni, mint ahogy a büntetésük is abban áll, hogy annak kell lenniök, amivé teszik őket, mialatt alázatosan meghajolnak az igazságtalanság és a zsarnokság elnyomása előtt. Azonban még ekkor sem hagyja el őket az Isten. A felébresztésükre elküldi nekik kegyelmének hirdetőit, akiknek útján szól hozzájuk és akiket felruházott hatalmával, — és a világ hirtelen elkezd ingadozni, seregestül jönnek az emberek, hogy halljanak, a népek elkezdenek forrongani, felemelkednek, mint az erjedő kovász, egy jobb jövő homályos képzele lebeg szemük előtt. Megrázzák őket ezek az eszmék és az az érzés hatja át őket, hogy életük virágjában vannak.

Ekkor azonban megjelennek az elnyomók, a képmutatók és az irástudók. Elképedve, felindultan, félelemmel eltelve és ingadozó hatalmukért remegve fojtogatják a mennyei Atya küldötteit, vagy pedig meg-rágalmazzák, ha lehet, életüket, tetteiket; sőt még azokban a jócselekedetekben is, amelyeket az égnek ezek a küldöttei gyakorolnak, ürügyet találnak arra, hogy Isten küldötteit kárhoytassák, mert ezt mondják: „Igen, nem tagadjuk, ezek az emberek elüzik a sátánt, elüzik őt, de a pokol fejedelmének hatalma útján.“ Keljete fel, emeljéte fel fejeteke magasra a sötétség fölé, amelyet ezek a képmutatók akarnak körülöttetek terjeszteni, keleten már látni lehet a nap ragyogó korongját, amely nemsokára világosságot fog árasztani rátok teljes fényével és melengetni fog titeket sugaraival:

Lamennais.

Gondold meg, hogyha igazán és valóban szabad akarsz lenni, akkor mindig késznek kell lenned arra, hogy visszaadod Istennek, amit tőle kaptál. Nemcsak a halálra kell elkészülve lenned, hanem a legkínosabb szenvedésekre és gyötrelmekre is. Milyen gyakran megtörtént, hogy egész városok és népek feláldozták az életüket, nem a valódi, hanem az álszabadságért, a világi szabadságért. Milyen sok ember megölte magát, mert teher volt számára az élet, amelytől meg kívánt szabadulni. Ha még az álboldogságot is csak ilyen áldozatok árán lehet megvásárolni, lehet-e csodálni akkor, hogy a valódi szabadságot nem lehet fáradtság és testi szenvedések nélkül megszerezni. Ha azonban nem akarsz ilyen árat fizetni a szabadságért, akkor az életed végéig rabszolga leszel a rabszolgák közt, ha minden képzelhető kitüntetéssel elhalmoznak is, sőt akkor is, ha maga a császár léssz. *Epiktetosz.*

★

Ahol szabadság nincs, ott az élet egyszerűen szervi működéssé zsugorodik. *Mazzini Giuseppe.*

★

Ne légy egy embernek vagy több embernek rabszolgája. Légy inkább valamennyi ember rabszolgája abban, amit tartozol megtenni és amit meg is kell tenned.
Cicero.

★

Nincs nagyobb kin, mint ha megsértik az emberi méltóságot, nincs lealázóbb, mint a szolgaság. Az emberi méltóság és szabadság velünk születtek. Órizzük meg tehát ezeket, vagy haljunk meg méltósággal.

Cicero.

★ ★ ★

Ha nem érzed magad szabadnak, akkor önmagadban keresd ennek okát.

Augusztus 8.

Az a körülmény, hogy különös és kizárólagos jelentőséget tulajdonítunk mindazoknak az íróknak, akiket a többség nagyoknak ismer el, nagy akadálya az igazság felismerésének. Az isteni igazság megnyilvánulhat a gyermek gagyogásában, egy kis bohó fecsegésében, egy örült badarságaiban, nem is szólva az egyszerű emberek beszélgetéseiről és leveleiről; és nagyon gyakran gyenge és helytelen gondolatokkal találkozunk olyan könyvekben, amelyeket nagyoknak és szenteknek tartanak.

*

Minden személy jelentőségének, vagy egy szó jelentésének tulzása a lélek jogainak megsértése és arra indítja a bátorszivű olvasót, hogy félretegye az Újtestamentumot és valamely pogány filozófus munkáit vegye elő. Nem mintha Epiktetosz vagy Marcus Aurelius jobbak volnának, hanem azért, mert nem sértik meg a szabadságát; minthogy a gondolataikat csak felajánlják neki, míg amaz (az Újtestamentum) külsőleges szabályokat ad ott, ahol a szabályok nem engedhetők meg. Az emberiségnek nem szabad tovább tűrnie, hogy az Evangéliumok ilyen hátrányos helyzetben legyenek. És századunk feladata abban áll, hogy ezeket az írásokat az emberi ész leszármazásának és tulajdonságainak közös alapjára hozzuk. Minden lelkes író csak nyerni fog azzal, ha megszűnik vele szemben a bálványozás. *Emerson.*

*

Ha ragaszkodni akarnánk azoknak az ósdi és elavult törvényeknek az alkalmazásához, amelyeket törvénykönyveink tartalmaznak, ez ugyanaz volna, mintha a modern embert arra akarnók kényszeríteni, hogy olyan házakban lakjék, amilyenekben őseink

laktak, akik több emberöltővel ezelőtt éltek előttünk és hogy ezeknek eszközeit használja. *Lucy Mallory.*

★

A legtöbb ember számára a vallás szokás, vagyis inkább a szokás lett a vallás számukra. Akármilyen különösnek tetszik is, arról vagyok meggyőződve, hogy az erkölcsi tökéletesedés felé az első lépés az, ha függetleníti magát az ember attól a vallástól, amelyben felnövekedett. Sohasem haladt egyetlen ember sem az erkölcsi tökéletesedés felé másképp, mint ezen az uton. *Thoreau.*

★

Az eszme, amely az evangéliumokban, a Bibliában, a Koránban, az Upanishad-okban van kifejezve, nem azért válik igazsággá, mert olyan könyvekben van kifejezve, amelyeket szenteknek tekintenek. Igaznak tartani mindazt, amit olyan könyvek tartalmaznak, amelyeket szenteknek tartanak, nem más, mint a könyvek bálványozása és sokkal veszedelmesebb, mint minden más bálványimádás.

★ ★ ★

Minden gondolatot, akárkitől ered is, meg kell vizsgálnunk és minden gondolat, akárkitől ered is, figyelmet érdemel.

Augusztus 9.

Az emberek nem rosszakaratból követték el a legtöbb rosszat, hanem azért, mert valamilyen elterjedt, helytelen, vakon elfogadott eszmében hittek.

★

Mert az ember szivéből jönnek ki a gonosz gondolatok, gyilkosságok, paráznaságok, tisztátalanságok, lopások, hamis tanuságok, rágalmozások.

Máté XV. 19.

*

A rossz cselekedetknél sokkal rosszabbak a gondolatok, amelyekből a rossz cselekedetek erednek. A rossz cselekedetet nem lehet kétszer megtenni, csak meg lehet bálni, de a rossz gondolatok szülik mind a sok rossz cselekedetet. A gonosz cselekedet csak egyengeti az utat a rossz cselekedetekhez, de a gonosz gondolatok ellenállhatatlanul a rossz utra terelik az embert.

*

A cselekedeteink sohasem olyan jók, sem olyan bűnösök, mint a kívánságaink. *Vauvenargues.*

*

A testetlen rossz gondolatok a messzeségben kóvályognak, csendesen lopódnak közelünkbe, a legelrejtettebb magányunkban is; aki urrá lesz felettük, aki megnyergeli őket, megszabadul kísértésüktől.

*

Gondolkodj helyesen és a gondolataid szavakká fognak érlelődni, a szavak azonban a cselekedetek elvetett magvai és senki sem tudhatja, mily naggyá nő meg a jelentőségük.

*

Minden csak a gondolatokon mulik. A gondolat mindennek a kezdete. A gondolatokat azonban irányítani lehet. Ezért a tökéletesedés legfőbb kelléke az, hogy az ember feldolgozza gondolatait.

* * *

Ha szerencsétlenség ér téged, az okát ne tetteidben keresd, hanem gondolataidban, amelyek cselekvésre indítottak. Hasonlóképp, ha külső események elkeserítenek és megbotránkoztatnak, okukat ne az emberek megelőző tetteiben keresd, hanem megelőző gondolataikban, amelyek tetteiket előidézték.

Augusztus 10.

Azt mondják, hogy az ember akarata nem szabad, mert mindannak, amit tesz, valami oka van, amely cselekedetét időben megelőzte. Az ember azonban mindig csak a jelenben cselekszik, a jelen pedig kívül van az időn, mert két időnek az érintkezőpontja: a múlté és a jövőé; így tehát a jelen pillanatában az ember mindig szabad.

*

Azt kérdezték egy bölcstől, hogy melyik idő a legfontosabb az emberi életben, ki a legfontosabb ember és mi a legfontosabb tennivaló.

A bölcs ezt felelte: „Az egyetlen fontos idő a jelen, mert csak a jelenben rendelkezhetik az ember önmagával.“

„A legfontosabb ember az, akivel a jelen pillanatában épp dolgunk van, mert senki sem tudhatja, lesz-e még valaha más emberrel is dolga.“

„A legfontosabb tennivaló pedig az, hogy ez iránt az ember iránt szeretetet tanusítsunk, mert az ember életének célja egyesegyedül az, hogy minden ember iránt szeretetet tanusítson.“

*

Mi egy nap? Csak egy mintadarabja az örökkévalóságnak, amelyben élni fogunk és most is élünk.

Martineau.

*Az elmúlt időt nem hozhatod vissza többé soha;
az igazságtalanságot, amelyet elkövettél, sohasem te-
heted többé jóvá.*

John Ruskin.

★

Az életről való legfennköltebb elmélkedések a legvilágosabban a legjelentéktelenebb események alkalmából kínálkoznak.

Csak az a tudat, hogy Isten mindig jelen van és a tulvilági élet reménye tudják fenntartani a családokban a békét és vallásosságot, a lélekben a nyugalmat és a szivben az irgalmasság szellemét.

Csak akkor fordíthatunk javunkra minden pillanatot, ha örökkévalóságunkról meg vagyunk győződve.

A legcsekélyebb kötelesség sem fog alacsonyrendűnek feltűnni szemünkben, ha lelkünk fennkölt-ségét visszük beléje.

Martineau.

★ ★ ★

A jelen az egyetlen állapot, amelyben isteni lényünk megnyilatkozik. Akkor hát tiszteljük a jelent, mert Isten lakozik benne.

Augusztus 11.

Az ember magánosan hal meg és ugyanolyan magánosnak érzi magát belső életében.

★

Mint ahogy az az ország a legboldogabb, amelynek kevés, vagy semmi behozatalra nincs szüksége, akként a legboldogabb ember az, akinek elég a saját benső gazdagsága; és ahhoz, hogy szórakozzék, kevésre vagy semmire sincs szüksége kívülről, mert

az ilyen behozatal sokba kerül, hozzá kell alkalmazkodnunk, veszélybe sodor, bosszúságot szerez és végül is csak rossz pótléka a saját talajunk produktumainak. Mert másoktól és egyáltalában kívülről semmiféle tekintetben nem szabad sokat várnunk. Annak, hogy egyik ember mit jelenthet a másik ember számára, igen szűk határai vannak, hiszen végül mindenki magára marad és minden azon mulik, ki van akkor egyedül.

Schopenhauer.

★

Ha valamilyen kellemetlenség ér bennünket, vagy valamilyen sulyos helyzetbe kerülünk, akkor hajlandók vagyunk ezért másokat, vagy a sorsot okolni, ahelyett, hogy meggondolnók: ha valamely külső dolog, amely rajtunk mulik, kellemetlenné vagy terhessé válik ránk nézve, akkor ez azt jelenti, hogy saját magunkban nincs valami rendben.

Epiktetosz.

★

Amit az ember tesz, az az övé. Senki se tekintsen maradandó tulajdonának mást, mint ami az emberben magában benne van és aminek növekednie kell, ameddig él.

Emerson.

★

Te magad cselekszel rosszat, — te magad szenvedsz; te magad kerülöd a bünt, — te magad tisztálkods meg a rossztól. Te magad teszed magadat tisztává és tisztátalanná és senki se lesz a megmentöd, csak te magad.

Buddhista bölcs mondás.

★

Lélek és test — ez az, amit az ember tulajdonának tart, amiről szüntelenül gondoskodik. Tudd meg azonban, hogy a lényeged — a lelkedben van. Hasson át téged egészen ez a tudat; emeld szellemedet tested

föle, őrizd meg lelked minden szennytől, ne törd, hogy tested elnyomja lelkedet; ne tekintsd azonosnak az életet a testeddel, hanem életedet a szellemed életével sződd össze; és akkor el fogsz érni minden igazságot és nyugodtan megmaradsz majd Isten oltalmában, ha rendeltetésed betöltöd.

Marcus Aurelius.

★ ★ ★

Mindenki oly belső mélységet rejteget magában, amelynek lényegét mással nem tudja közölni. Néha szeretné az ember ezt a legbensőbbjét kiönteni az emberek előtt. Ez azonban lehetetlen és nem is szükséges.

Mert ez a mohó szükséglete semmi más, mint hogy szüksége van arra, hogy Istennel érintkezzék.

Avasd magad belé ebbe az érintkezésbe és ne árulj el senkinek a legmagasabb szellemmel való titkodat.

Augusztus 12.

A kereszt, amelyet az ember hord, egy nagyobb, hosszabb szárból áll, amely Isten akaratát jelképezi és egy kisebb vízszintes szárból, amely az ember akaratát jelenti. Ha saját akaratodat egy irányba viszed Isten akaratával, a kereszt minden terhe megszűnik.

★

Az az ember, aki külső érvényesülésben keresi boldogságát, homokra építi házát; tartós boldogságot csak a belső élet összhangja adhat, amelyet az isteni kegyelem parancsolatainak követése szerez meg.

Lucy Mallory.

★

Aki velem nincsen, ellenem vagyok; és aki velem együtt nem gyűjt, tékozol.

Lukács XI. 23.

Az emberi állapotokban jó a rosszal párosulni látszik, de az emberi törekvésekben ez az elvegyülés nem látható. Az emberi törekvés vagy teljesen jó — tehát Isten akaratának teljesítése; vagy teljesen rossz — a saját állati akaratának teljesítése.

★

Bizony, bizony, mondom néktek: Valamit kérendek az Atyától az én nevemben, megadja néktek.

János XVI. 23.

★

A sors kétféleképpen morzsol össze bennünket: vagy megtagadja kívánságainkat, vagy teljesíti őket. Aki azonban csak azt akarja, amit Isten akar, mind a két veszélytől megszabadul. „Minden csak üdvére válik.“

★

Ha semmit sem vársz és semmit sem akarsz kapni más emberektől, akkor az emberek nem lehetnek szemedben félelmetesek, mint ahogy a méhnek sem félelmetes a másik méh, a lónak sem a másik ló. Ha azonban boldogságod mások hatalmától függ, akkor feltétlenül félni fogsz az emberektől.

Itt kell tehát kezdeni: meg kell szabadulnunk mindentől, ami nem a miénk, még pedig oly mértékben kell megszabadulnunk tőle, hogy ne válhassék feltűnk urrá; meg kell szabadulnunk attól, hogy ragaszkodjunk testünkhez és mindahhoz, amire a testnek van szüksége; meg kell szabadulnunk attól, hogy szeressük a gazdagságot, a dicsőséget, a hivatalt, a kitüntetések; és ebben az értelemben el kell válnunk a saját gyermekeinktől, a feleségünktől és testvéreinktől is. Azt kell mondanunk magunkban, hogy mindez nem a mi tulajdonunk.

Akkor nincs szükségünk arra, hogy emberi erőszakot erőszakkal pusztítsunk el. Itt börtön áll. Mit árt nekem, a lelkemnek, hogy itt van? Miért rombol-

nám szét, miért támadnám meg és ölném meg azokat az embereket, akik erőszakot alkalmaznak? Börtöncik, láncaik és fegyvereik nem igazhatják le lelkemet. A testemet elvehetik, de a lelkem szabad marad és senki sem tudja megakadályozni semmiben, ezért úgy élek, ahogy nekem tetszik.

Hogyan jutottam azonban ehhez? Ugy, hogy alárendeltem akaratomat Isten akaratának: Azt akarja Isten, hogy láz gyötörjön? Én is azt akarom. Azt akarja, hogy ezt tegyem és ne azt? Én is ezt akarom. Azt akarja, hogy valami szerencsétlenség érjen? Én is azt akarom. Ha ő nem akarja, akkor én sem akarom. Azt akarja, hogy meghaljak, vagy hogy kintpadra feszítsenek? Én is meg akarok halni és akarom, hogy kintpadra feszítsenek. *Epiktetosz.*

★

Nagy az a lélek, amely megadja magát Istennek, de kicsinyes és romlott az, amely fellázad az Isten ellen, amely elítéli a világon uralkodó törvényeket és inkább az Istent akarná megjavítani, semhogy egyedül megjavuljon. *Seneca.*

★

Ha valaki cselekedni akarja az ő akaratát, megismerheti a tudományról, vajjon Istentől van-e, vagy én magamtól szólok? *János VII. 17.*

★ ★ ★

Nemcsak a szenvedéstől való megszabadulás, nemcsak a lelkinyugalom lesz osztályrészünk azáltal, hogy a saját akaratunk egybeolvad Isten akaratával, hanem csakis ezen az uton juthatunk el Isten megismeréséhez és az örök életbe vetetett hitünkhöz.

Augusztus 13.

A világiás bölcsesség azt mondja, hogy úgy éljünk, mint mindenki; a valódi bölcsesség pedig azt, hogy okosan éljünk, akárhoggy kárhóztatják is életmó-dunkat.

★

Ha az igazság meg nem cáfolható alakban áll szemben az ellenségeivel, akkor ezek a rendelkezésünkre álló utolsó eszközhöz nyulnak: — rágalmazsák azokat, akik az igazságot kifejezik. Mialatt azonban sárral dobálják meg azokat az embereket, akik az igazságot kifejezik, csak földdel leplik be az igazság magvát, amely aztán annál gyorsabban kivirágzik.

Lucy Mallory.

★

Az ég a bűneink miatt haragszik ránk, — a világ az erényeink miatt.

A Talmud.

★

Ne a tisztelőid száma iránt, hanem a tulajdonságaik iránt érdeklődj: dicséretére válik az embernek, ha nem nyeri el a gonoszok tetszését.

Seneca.

★

Az emberi értelem az az isteni szövétnek, amelynek fénye a dolgok legmélyébe hatol.

Keleti bölcsesség.

★

Ha engem üldöztek, titeket is üldöznek majd; ha az én beszédemet megtartották, a tieteket is megtartják majd.

János XV. 20.

★

Ha egy tovahaladó hajón nézünk valamilyen tárgyat, amely a hajón van, akkor nem vesszük észre mozgásunkat, ha azonban a hajótól oldalvást, például a parton lévő tárgyat nézzük, amely nem mozog ve-

lünk együtt, akkor nyomban észrevevessük, hogy mozgunk. Ugyanez történik az életben is. Ha az összes emberek helytelenül élnek, akkor ez nem tűnik fel, ha azonban egy közülük magára eszmél és Istennek tetszésére kezd élni, akkor nyomban szembetűnővé lesz, hogy milyen rutul cselekszenek a többiek és ezért ezt az egyet üldözőbe veszik. *Pascal.*



Az emberi természetet kétféle szempont szerint lehet szemlélni: először az ember hivatása szerint és akkor az ember nagy és felülmulhatatlan; másodsor az ember szokásai szerint (mint ahogy egy ló vagy egy kutya természetét ítéljük meg a futóképességükből), és ekkor az ember alacsony és förtelmes. E két oldalt szemlélve alkotják meg a filozófusok a véleményüket az emberről. És egy részük tagadja a másik rész ítéletének helyességét. Egy részük ezt mondja: az ember nem született magasabb cél betöltésére, mert összes cselekedetei ellentmondanak ennek; a másik részük ezt mondja: az ember csak eltávolodik a rendeltetésétől, ha alacsony cselekedeteket követ el. *Pascal.*



Elhibázott dolog elkeseredni az üldözések és támadások miatt, amelyeket a bölcseségnek kell elszenvednie. A bölcsesség nem volna bölcsesség, ha be nem igazolná a rossz élet esztelenségét és az emberek nem volnának emberek, ha el tudnák viselni ezt a beigazolást anélkül, hogy megváltoztatnák életüket.

Augusztus 14.

Az emberek annyira hozzászoktak a külső rendnek az erőszak útján való fenntartásához, hogy az emberi élet lehetetlennek tetszik nekik erőszak nélkül.

Ha azonban az emberek az erőszak útján léptetik életbe azt, hogy külsőségek tekintetében az igazságosság éljen a nép lelkében, akkor azoknak, akik ezt teszik, tudniok kell, hogy miben áll az igazságosság és nekik maguknak is igazságosoknak kell lenniök. És ha az emberek egyrésze tudhatja, hogy mi az igazságosság és ezek maguk is igazságosak tudnak lenni, akkor miért ne tudhatnák ezt az emberek valamenynyen és miért ne lehetne valamennyi igazságos?

★

Igazságtalan az, aki erőszakkal cselekszik valamit és valóban igaznak csak azt az embert nevezhetjük, aki az igazság és az igazságtalanság útját meg tudja egymástól különböztetni és aki másokat tanít és vezet, de nem az erőszak, hanem a törvény és az igazságosság útján és aki hü az igazsághoz és az értelemhez.

Nem az a bölcs, aki jó és szép beszédekkel intéz embertársaihoz, hanem aki türelmes és mentes a gyűlölettől, mentes a félelemtől — csakis az lehet igazán bölcs ember.

Buddhista igazság.

★

Isten nélkül lehet kényszeríteni, de nem lehet meggyőzni; Isten nélkül lehet valaki zsarnok, de nem lehet az emberiség nevelője, nem lehet apostol.

Giuseppe Mazzini.

★

Abból, hogy az embereket erőszakkal lehet az igazságra kényszeríteni, éppenséggel nem következik, hogy igazságos dolog, ha az embereket az erőszaknak vetjük alá.

Pascal.

★

Az erőszak az igazságosságnak csak egy torzképét hozza létre, de eltávolítja az embereket attól a lehetőségtől, hogy igazságos életet éljenek.

★ ★ ★

Az emberek értelmes lények, az értelem lehet a vezetőjük az életben és ezért az erőszakot okvetlenül a szabad megegyezéssel kell helyettesíteniök. A jelenkorban történő minden egyes erőszakos cselekedet késlelteti ezt az időt, a szabad megegyezés idejét.

Augusztus 15.

Csak egyféle kétséget kizáró tudás van, az, amelyt az ember saját magából, a saját öntudatából merít. Ez a tudás egyuttal a legszükségesebb is.



Attól félsz, hogy talán le fognak nézni gyengeséged miatt, azonban az igazak nem nézhetnek le ezért és a többi emberrel nem kell törődnöd, — ügyet se vess a véleményükre. Egy mesterségéhez értő asztalos nem fogja megbántva érezni magát, ha valaki, aki az asztalosmesterséghez mit sem ért, nem dicséri az ő jó munkáját.

Ne hidd, hogy a rossz emberek ártani tudnak. Ártalmára tud talán valaki lenni a lelkednek? Miért okoznál tehát magatoknak gondokat?

Én titokban nevetek azokon, akik azt hiszik, hogy talán ártani tudnak nekem: hiszen nem tudják, sem azt, hogy ki vagyok, sem pedig azt, hogy mit tartok jónak vagy rossznak; nem tudják, hogy nem tudnak hozzáférközni ahhoz, ami az enyém és az egyedüli, ami által élek.

Epiktetosz.



A legtöbb ember ismerni akarja az Istent, de nem akarja megismerni saját magát. Ismerjék ezek fel előbb a saját bensőjükben a jót és ápolják ezt és csak akkor fogják megismerni az Istent, mert nincs más út, amely az Isten megismerésére vezet.

Lucy Mallory.

Ha az ember megkérdezi a természettől, hogy ő micsoda, akkor nem kap feleletet, mert csak ő maga a felelet erre a kérdésre; ismernie kell saját magát
Lucy Mallory.

★

*Ha annak érzed szükségét, hogy erőt gyűjts —
akkor vonulj vissza a világtól.* *Thoreau.*

★

A dicsőséghez palotákon át lehet eljutni, a gazdagsághoz a piacokon át, de az erényhez pusztaságon át vezet az út.
Kinai közmondás.

★

A legtöbb ember számára a benső világa egy Óceán, amely olyan nagykiterjedésű, hogy nem meri megvizsgálni; előbb vagy utóbb azonban a benső világukba kell hogy meneküljenek az emberek és ebben kell keresniök azt az égi menedékhelyet, amely után hiába kutattak a külső világban.

Lucy Mallory.

★ ★ ★

Csak a lelkében találja meg az ember az erőt, amely ahhoz szükséges, hogy igazi hivatását betöltse a földön.

Augusztus 16.

Szellemi kötelékek által elválaszthatatlanul egybe vagyunk fűzve nemcsak az összes emberekkel, hanem az összes élőlényekkel is.

★

Valaki azt jegyezte meg egyszer nekem, hogy minden emberben valami nagyon jó és emberszerető

és ugyanugy valami nagyon rossz és ellenséges rejlik: és majd az egyik, majd a másik lép előtérbe, aszerint, hogy az illető milyen külső behatásoknak van kitéve, Nagyon helyes.

A mások szenvedésének látása nemcsak különböző embereken, hanem ugyanabban az emberben is egyszer határtalan részvétet, máskor bizonyos megelégedést kelt, amely a legkegyetlenebb kárörömig fokozódhatik.

Saját magamon vettem észre, hogy egyszer szívből eredő részvéttel néztem minden lényre, máskor a legnagyobb közömbösséggel, néha gyűlölettel, sőt kárörömmel.

Mindez világosan mutatja, hogy megismerésünknek két különböző, egymással teljesen ellentétes módja van: az egyik a *principium individuationis* szerinti; ez az összes lényeket mint teljesen idegeneket tünteti fel előttünk, mint határozott nem-ént: ilyenkor az összes lények iránt csak közömbösséget, irigységet, gyűlöletet, kárörömet tudunk érezni.

A másik megismerési módot pedig úgy szeretném nevezni, hogy a *tat-tvam-asi* szerinti; ez az összes lényeket a saját Énünkkel azonosaknak tünteti fel nekünk; miért is részvétet és szeretetet kelt bennünk a látásuk.

Az egyik át nem hatolható határok által választja el egymástól az egyedeket, a másik megszünteti ezt a határt és az összes lények egybeolvadnak.

Az egyik megismerési mód minden lény láttára azt érezteti velünk: „Ez vagy te“, a másik pedig azt, hogy: „Ez nem én vagyok“. *Schopenhauer.*



Az emberek mind közös eredetűek, egy természeti törvénynek vannak alávetve és egy célja van a létüknek.

Ezért egy hitet kell vallanunk, egy célja kell hogy legyen a cselekedeteinknek és mindannyiunk-

nak egy lobogó alatt kell küzdenünk. A tettek, a könnyek és a vértanuságok alkotják az egész emberiség közös nyelvét, amelyet mindenki megért.

Mazzini József.

★

Életünknek minden pillanatában arra kell törekednünk, hogy ne arra találjunk rá, ami másoktól elválaszt minket, hanem arra, ami bennünk közös velük

John Ruskin.

★ ★ ★

Nemcsak az afrikai négekre nem lehet azt mondani, hogy nem a testvéreink, hanem a majmokra, kutyákra, lovakra és madarakra sem. Ha az utóbbiakra azt akarnók mondani, hogy idegenek számunkra, akkor ugyanugy azt is mondhatnók, hogy az afrikai négekre idegenek számunkra és ha ezek idegenek, akkor nem idegenek-e számunkra azok az emberek, akiknek bőre más színű, mint a mienk? Ki hát a felebarátunk? Erre csak az irgalmas szamaritánusról szóló példázat adhat feleletet és pedig nemcsak az emberekre vonatkozólag, hanem az összes élőlényekre vonatkozólag is. Ne kérdezd, hogy ki a felebarátod és tégy jót, légy részvétellel, szolgálj minden élet.

Augusztus 17.

Milyen mulhatatlan tartozéka mindennek a jószág! A legjobb tulajdonságok értéktelenek jószág nélkül és a legnagyobb bűnöket meg lehet bocsátani, ha jószággal párosulnak.

★

Van egy természetes jószág, amely a külső és testi okoktól, — az átörökléstől, a jó emésztéstől és a sikertől függ. A jószágnak ez a fajtája nagyon kellemes,

mind annak a számára, akinek javára válik, mind pedig a többiek számára. És van egy jóság, amely a belső szellemi munkából ered. A jóságnak ez a fajtája kevésbé vonzó, azonban az első fajta jóság nemcsak hogy eltűnhet, hanem gonoszossá válhat, míg a másik fajta jóság nemcsak hogy nem tűnik el, hanem állandóan növekszik.

★

Ha olyan dolgot cselekszel, amelyet jónak tartsz és eközben az emberek ellenséges indulata fájdalmat okoz neked, vagy annak válsz okává, hogy másoknak kell ilyen ellenséges indulatot elviselniük, akkor azonnal hagyd abba: mert ez annyit jelent, hogy olyan munkára vállalkoztál, amelyet nem tudsz elvégezni. Ha testi vagy lelki fájdalmakat okoz, ha ellenséges érzületet kelt, — szakítsd félbe a munkát és tanulj meg azt egyrészt fájdalom nélkül elvégezni, másrészt távolítsd el azt, ami fájdalmat okoz.

★

Még a jónak a látszatát is meg kell becsülnünk másokban, mert ez a színleléssel való játék, amely megszerzi az illetők számára a tiszteletet, anélkül, hogy talán megérdemelnék azt, végül mégis valósággá válhat.

Csak önmagunkban kell kiméletlenül eltörölnünk a jónak a látszatát és letépnünk a fátyolt, amellyel az önszeretetünk eltakarja erkölcsi fogyatékoságainkat.

Kant.

★

A tökéletes jóság megörvendeztet bennünket, de nem tölt el megelégedéssel, mindig olybá tűnik, hogy többet kellett volna tennünk.

★

Akármilyen sok jót teszel is, mindig azt lehet kívánni, hogy még többet tégy. *Confucius.*

Erkölcstelen rossz cselekedetekre való közvetlen hajlam nincs, csak jó cselekedetekre való! *Kant.*

★

A szent ember nem hajlíthatatlan szívé. A szíve valamennyi ember szívéhez alkalmazkodik. Az erkölcsös szemben úgy viselkedik, mint ahogy ez erkölcsös emberhez illik, a bűnös szemben úgy, — mintha bűnre volna képes. *Keleti bölcsesség.*

★

Mennél bölcsőbb és jobb egy ember, annál több jót vesz észre az embereken. *Pascal.*

★

Életfeladatunknak egyik fontos része az, hogy előidézzük a jóságot. *Johnson.*

★

Ahhoz, hogy örömünket leljük az emberek és általában az élőlények szolgálatában, előbb ahhoz kell hozzászoknunk, hogy ne okozzunk fájdalmat nekik, hogy ne a mások életére és szenvedésére építsük fel az életünket.

★ ★ ★

A jóság alaptulajdonsága a léleknek. Ha az ember nem jó, akkor valamilyen csalásnak, kísértésnek vagy szenvedélynek esett áldozatul, amely természetes sajátosságát megzavarta.

Augusztus 18.

A kereszténység azért igaz, mert feleletet ad a legelvontabb kérdésekre és éppen ezért az élet leg-

gyakorlatibb kérdéseit is megoldja. Megalapítja Isten országát az ember lelki világában, valamint az ember társadalmi életében.



Kérdezték meg az emberek millióitól, akik keresztényeknek nevezik magukat, hogy mi a kereszténység és azt fogják felelni, hogy kereszténynek lenni annyit jelent, mint csatlakozni egy bizonyos tanhoz. Holott mindazok, akik e tan hiveinek vallják magukat, viszályban élnek egymással. Az egyik rész azt mondja, hogy így kell hinni, a másik rész azt mondja, hogy másképp kell hinni és ebből a nézeteltérésből vádasképződés és gyűlölködés, sőt üldözések, amelyek a vérontásig mennek. Ha ez volna az igazi kereszténység, akkor hogyan lehetne Krisztus a népek megszabadítója és megváltója, hogyan lehetne az, akire várt az emberiség? Ő maga azonban egészen más fogalmat ad nekünk a hivatásáról. Azért küldetett, hogy elhozza a szegényeknek az *örvendetes hirt*, hogy megszabadítsa őket a megaláztatástól, hogy visszaadja nekik örökségük haszonélvezetét, amelyet az elvetemült hatalom elvett tőlük. És miért? Azért, hogy a szenvedésektől, gyötrelmekből és elnyomatástól megsebzett szíveket meggyógyítsa; hogy látóvá tegye a vakokat, akik ezentul nem fogják nélkülözni a világosságot, amelyet a hatalom birtokosai azért raboltak el tőlük, hogy a tudatlanságban elállatiasodva, annál türelmesebben viseljék az igát; hogy kiszabadítsa a foglyokat, akiket a bilincsek szorítanak; hogy az általános szolgaságot a szabadsággal helyettesítse; hogy az Ur napját hirdesse, az ítélet napját, azt a napot, amelyen az elkezdődő igazságszolgáltatás következtében nagy félelem fogja el a világ hatalmasait, de a gyengék között nagy öröm fog uralkodni. Ez volt Jézus küldetése. De ezt tanítják-e az ő nevében? Csakugyan beteljesedett az, aminek be kellett volna teljesednie? Hallották a szegények az

örvendetes hirt? Meggyógyultak a sebzett szivek? Látókká lettek a vakok? Levették a foglyokról a bilincseket? Kiszabadultak a bebörtönözöttek? Nem, Krisztus még mindig a keresztfára van feszítve és várja az apostolait. Jöjjenek el, jöjjenek el, amilyen hamar csak lehet, ezek az apostolok, mert nagy a szomorúság és a szemek belefáradtak abba, hogy keletre nézzenek, várva az Ur napjának hajnalpirját.

Lamennais.

★

A vallás nem azért igaz, mert az evangelisták és az apostolok tanították, hanem azért tanították az evangelisták és az apostolok, mert igaz. Lessing.

★ ★ ★

Lehetetlen nem hinni egy olyan elméleti tanításban, amelynek gyakorlati alkalmazása a legegyszerűbben valósítja meg mindenkinek az üdvösségét.

Nincs jobb próbája annak, hogy valamely tan igaz-e.

A kereszténység tanai ilyenek.

Augusztus 19.

A munka a testi életnek szükséges feltétele. Ha Robinson nem dolgoznék, akkor megfagyna és éhen halna. Ezt mindenki látja. Azonban azt, hogy a munka szükséges feltétele a szellemi életnek, azt nem mindenki látja, ámbár ez épp olyan kétségtelen, mint az, hogy a munka szükséges a test számára.

★

A testi munka elmulasztásának okvetlenül kárát vallja a testi erő, még akkor is, ha az illető próféta.

Nem kételkedem abban, hogy irodalmunknak és filozófiánknek hibái és bűnei, — túlzott kifinomultsága, nőiessége, mélabússága, — az irodalmi pályán működők elkényeztető és beteges szokásainak tulajdonítható. Inkább ne legyen olyan szép a könyv, csak derekabb és jobb legyen a könyv írója és ne olyan ember, aki nevetséges ellentétben áll azzal, amit ír.

Emerson.



A testi munka a külső világ tanulmányozása.

A gazdagság előnyeit csak az szerzi meg a maga számára, aki a gazdagságot teremti és nem az, aki ingyen kapja.

Ha lemegyek a kertembe az ásóval és körülások egy virágágyat, akkor olyan örömet érzek és az egészségnek olyan áramlását testemben, hogy mindig ezt mondom magamban: „Miért fosztottam meg magamat oly hosszú időn át ettől a sok örömtől, azáltal, hogy megengedtem másoknak, hogy helyettem végezzék el azt, amit magam is el tudtam végezni a saját kezemmel?“ Ez azonban nemcsak az élvezet és az egészség dolga, hanem a nevelésé is.

Mindig szégyelem magam a favágóm, az aratóm, a szakácsom előtt, mert nekik megvan az a képességük, hogy saját magukat kiszolgálják és az én segítségem nélkül is el tudják tölteni a napot, míg én tőlük függök és nem érdemeltem ki azt a jogot, hogy kezeim és lábaim birtokában legyek. *Emerson.*



Aki nem dolgozik, az ne is egyék. *Pál apostol.*



Az ördög, aki az emberékre horgászik, különböző dolgokat használ csaléteknek. A dologkerülő ember

számára azonban nincs szüksége csalétekre, mert az a pusztá horgon is rajtakad.

★

Aki semmit sem tesz, rosszat tesz.

★

Aki semmit sem tesz, annak mindig van egy se-reg segítőtársa.

A téllen agy mindig kedvenc tartózkodási helye az ördögnek.

★

Szeressétek a munkát, akármilyen társadalmi osztályhoz tartoztok is és akármilyen helyzetben vagytok is; tekintsétek úgy, hogy ez a sors van rendelve az ember számára.

☆

A természet nem ismer pihenést az alkotásban és megbüntet minden tétlenséget. *Goethe után.*

★ ★ ★

A legpiszkosabb munkát sem kell szégyelni, hanem csak a piszkos erkölcsi gyengeségek közül a legpiszkosabbat, — a testi henyélést.

Augusztus 20

Mindazok, akik valóban komoly munkát végeznek, nagyon egyszerűek, mert nincs idejük ahhoz, hogy felesleges dolgokat gondoljanak ki.

★

Élj a természet szerint és sohasem fogod megismerni a szükségét; ha a világ véleménye szerint élsz, akkor sohasem vagy elég gazdag. *Seneca,*

Minden új kívánság újabb bánat és újabb nyomó-
ruság kezdete. *Voltaire.*

★

Szenvedélyeinknek rabja lenni annyit jelent, mint
a legalantasabbnak lenni a rabszolgák közt. *A Talmud.*

★

*Jobb, ha a lelkiismeretünkre illik a ruha, mint
ha a testünkre illik.*

★

Mennél inkább felhalmozod a szükségleteidet, an-
nál nagyobb szolgásnak teszed ki magad: mert an-
nál jobban korlátozod a szabadságodat, mennél többre
van szükséged. Teljes szabadságot csak az élvez, aki-
nek semmire sincs szüksége és a leginkább megköze-
liti az, akinek csak — kevésre van szüksége.

Johannes Chrysostomus.

★

A tékozló és vidám életmódban keresitek a bol-
dogságot; én ellenben azt hiszem, hogy isteni dolog,
ha az embernek semmire sincs szüksége és a legköze-
lebb áll az istenihez akkor, ha, amennyire csak lehet-
séges, kevés szükséglete van. *Szokratesz.*

✧

Nem a testünkért kell élnünk, hanem csak bizo-
nyos mértékig önkénytelenül is számot kell vetnünk
vele. Epicurus azt mondja: „Ha természetes életmódot
fogtok folytatni, akkor sohasem lesztek szegények; de
ha az általánosan elterjedt konvencionális szokás sze-
rint fogtok élni, akkor sohasem lesztek gazdagok. A
természet keveset kíván; az uralkodó szokások azon-
ban azt kívánják, hogy bőségben éljen az ember.“

Seneca.

A növényekre szorítkozzatok, ha célszerűen és egészségesen akartok táplálkozni.

Johannes Chrysostomus,

★ ★ ★

Az egyszerű életmódnak az a nagy előnye, hogy csak egyszerű életmód mellett élhet az ember szükség és irigység nélkül.

Augusztus 21.

Istennek nincs szüksége az imádságra. Csak azt kívánja, hogy a becsület útján járjunk az életben.

★

Az *imádság*, mint belső formai istentisztelet, amelyet ezért a kegyelem eszközeinek tekintenek, babonás agyrém (fetiskésítés); mert *kijelentett kívánság* egy olyan lényel szemben, akinek nincs szüksége arra, hogy az illető, aki valamit kíván, megmagyarázza neki a belső gondolkodásmódját, miért is semmit sem tettünk általa és egyiket sem teljesítettük ama kötelességek közül, amelyek mint Isten parancsai reánk hárulnak és valóban nem is szolgáltuk vele Istent.

A szívből eredő kívánság, hogy minden cselekedetünk Istennek tetsző cselekedet legyen, vagyis a minden cselekedetünket kísérő érzület és hogy cselekedeteinket úgy folytassuk, mintha Isten szolgálatában folytatnók azokat, ez az *imádság szelleme*, amelynek szüntelenül helyt adhatunk és helyt kell adnunk magunkban. De ha szavakba és formulákba öntjük ezt a kívánságot (ha csak bensőnkben is), ennek csak mint arra szolgáló eszköznek lehet értéke, hogy ismételten felélesszük magunkban ezt az érzületet.

Kant.

Az imádkozó embernek ama cselekedetei, amelyek az imát megelőzik, meg kell hogy feleljenek imája értelmének és céljának; ha azonban az imát nem előzték meg jócselekedetek (vagy pláne, ha a cselekedetek rosszak voltak), akkor az imádkozónak előbb meg kell bánnia bűneit és meg kell tisztulnia, mert vakmerő dolog volna, ha piszkos ruhában állnánk az Isten elé, hogy azt kérjük tőle, amire szükségünk van.

Egészen úgy van, ha az ember olyan szájjal imádkozik, amely hozzá van szokva ahhoz, hogy förtelmes dolgokat, rágalmakat, hiábavaló esküket, átkokat és hasonlókat mondjon, akkor ez az Isten számára tisztátlan burkolatban adott ajándék. Ezért az embernek meg kell tisztítania a nyelvét és a száját és ha vétkezett velük, teljes bűnbánatra kell törekednie. A *Talmud*.

★

Azért ha a te ajándékokodat az oltárra viszed és ott megemlékezel arról, hogy a te atyádfiának valami panasza van ellened: hagyd ott az oltár előtt a te ajándékokodat és menj el, előbb békélj meg a te atyádfiával és azután eljövén, vidd fel a te ajándékokodat.

Máté V. 23—24.

★

Néha az ember gyermekeszen szeretne panaszkodni valakinél (Istennél), és segítségért szeretne könyörögni. Jó érzés ez? Szó sincs róla, — ez gyengeség, ez hitetlenség. Az, ami leginkább hasonlít a hithez, a könyörgő imádság, az éppen a hitetlenség. Hitetlenség, amely azt hiszi, hogy rossz nincs és hogy semmit sem kell kérnünk és ha rossz sorod van, ez csak arra vall, hogy meg kell javulnod és hogy éppen az történik, aminek történnie kell, ami mellett azt kell tenned, ami méltányos.

★

És mikor imádkoztok, ne legyetek sok beszédűek, mint a pogányok, akik azt gondolják, hogy az ő sok beszédükért hallgattatnak meg. Ne legyetek hát ezekhez hasonlók; mert jól tudja a ti atyátok, mire van szükségetek, mielőtt kérnétek tőle. *Máté VI. 7—8.*



Egy órányi becsületes, komoly gondolkodás többet ér, mint a heteken át tartó elragadtatott imádás, ha ez nem nyilvánul cselekedetekben. F. Garrison.



Az Isten akaratában való megnyugvás — a keresztényi élet szükséges feltétele — kizárja a határozott kívánságok lehetőségét, valamint az azért való könyörgést és imádkozást, hogy ez vagy az történjék.



Imádkozzatok szüntelenül. Az életben folytatott tülekedés közepett a legnehezebb imádság — az Istenre és törvényére való emlékezés. Ha féltékeny, haragossá, zavarodottá, rossz befolyások iránt fogékonnyá válsz — akkor gondold meg, hogy ki vagy és mi a tennivalód. Ez legyen az imádságod. Kezdetben nehéz ez, de hozzá lehet szokni.

Augusztus 22.

Káros az emberek közt azt a nézetet terjeszteni, hogy életünk anyagi erők terméke és ezektől az erőktől függ. Ha azonban az ilyen nézeteket tudománynak nevezik el, és az emberiségnek mint szent bölcseséget találják fel, akkor óriási nagy a kár, amelyet az ilyen tanítás okoz.



Senkinek sincsenek a vallásról, az erkölcscről és az életről olyan téves képzetek, mint a tudomány embereinek; és még feltűnőbb jelenség az, hogy a modern tudomány, amely igazán nagy haladást tett az anyagi világ létfeltételeinek kutatásában, az ember életére vonatkozólag nemcsak hasznavehetetlennek bizonyul, hanem még káros következményekkel is jár.



A legnagyobb tévedés, amely minden másnál inkább gátolja keresztény világunk haladását, abban van, hogy a modern tudomány emberei, akik most Mózes trónján ülnek és akik számára a renaissance korszakában új életre ébredt pogány világnézet az irányadó, arra a következtetésre jutottak, hogy a kereszténység olyan álláspont, amelyet az ember mai túlhaladott és hogy ellenben az a pogány, szociális, ókori és az emberiség által valóban túlhaladott világnézet, amelyhez ragaszkodnak, a legfejlettebb világnézet, amelyhez most az emberiségnek minden habozás nélkül ragaszkodnia kell.



A tudomány feladata az, hogy az embert szolgálja.



Az áltudomány és az álvallás mindig fellengős szavakkal fejezik ki dogmáikat, amelyek a be nem avatott ember előtt titokzatos és fontos dolgoknak látszanak. A tudósok elmélkedései nemcsak mások, hanem saját maguk számára is épp oly kevésbé érthetőek szoktak lenni, mint a hivatásos vallástanítók beszédei. Egy vaskalapos tudós, aki latin műszavakat és nyakatekert kifejezéseket használ, a legegyszerűbb dologból épp olyan érthetetlen valamit csinál, amilyen a papok latin imádsága az irni-olvasni nem tudó

hivek számára... A titokzatosság nem a bölcsesség bizonyítéka. Mennél bölcsőbb egy ember, annál egyszerűbbek a szavai, amelyekkel a gondolatait kifejezi.



Gyümölcsöző-e a most megjelent könyvek óriási tömege az olvasó gondolkodása és érzésvilága számára? Csökkentik-e a biztosítótársaságok a balesetek számát? Nem volna-e jobb, ha a mostani erkölcsi túlfinomultságot a belső energia nagyobb mértékévé változtatnók át? Egészen jól öntjük szavakba a meggyőződésünket, de vajjon megvalósítjuk-e ezt tettekkel is? A sztoikusok szektájában mindenki sztoikus volt, de keresztény-e a keresztények közt mindenki?

Emerson.



Az ismeretek tulságosan gyors növekedése, amelyhez magunk csak kevéssel járulunk hozzá, nem nagyon termékeny.

A tudományosság lombot hajthat úgy is, hogy nem terem gyümölcsöt.

Az ember gyakran lát nagyon felületes gondolkodókat, akik bámulatosan sokat tudnak. Az, amire az embernek saját magának kell rájönnie, olyan pálya nyomát hagyja agyunkban, amelyet máskor is használhatunk.

Lichtenberg.



Mennyivel jobb volna, ha kiirtanók saját korszánkunkból a rosszat, ahelyett, hogy az elmúlt idők rossz tetteit dicsérnők az utódok előtt! Mennyivel jobb volna a természet műveit dicsérni, mint a Fülöpök, a Nagy Sándorok és ama mások pusztító hadjáratait, akik a népek nyomoruságának árán lettek hirnevesekké, de nem voltak kisebb csapásai a népeknek, mint a vízözönök, amelyek egész országokat pusztítottak el, vagy a tűzvészek, amelyekben egy sereg élőlény lelte halálát.

Seneca.

Ne tekintsd a tudományt koronának, amellyel hivatkozhatasz és fejszének sem, amellyel kenyeredet keresheted meg.

A Talmud

★

A tudásod mindig áltudás lesz, ha célja külső előny, diploma szerzése lesz. Csak az a tudás szokott hasznos lenni arra nézve, aki tud, és embertársaira nézve is, amelyet a belső szükséglet hozott létre.

★

A tudományból a mi időnkben a henyélésre feljogosító diplomák adományozója lett.

★ ★ ★

A tudományok valódi célja az, hogy olyan igazságokat fedezzenek fel, amelyek az emberiség boldogulását szolgálják. A hamis cél: mindannak a sok csalásnak az igazolása, amely az emberi életben a rosszat okozza. Ilyen a jogtalanság, a politikai nemzetgazdaságtan és különösen a teológia.

Augusztus 23.

Ha az emberek teljesen erényesek volnának, sohasem térnének el az igazságtól.

★

Ez pedig a kárhoztatás, hogy a világosság a világra jött és az emberek inkább szerették a sötétséget, mint a világosságot; mert az ő cselekedeteik gonoszak valának. Mert minden, aki hamisan cselekszik, gyűlöli a világosságot és nem megy a világosságra, hogy az ő cselekedetei fel ne fedessenek. Aki pedig az igazságot cselekszi, az világosságra megy, hogy az ő cse-

lekedetei nyilvánvalókká legyenek, hogy Isten szerint való cselekedetek.

János III. 19—21.



Ne félj az embertől, akár magasrangu, akár alacsony származásu, gazdag, vagy szegény, tudós, vagy tudatlan. Tiszteld az embereket mind, szeresd őket mind, de ne félj egyiktől se. Mivel önként és tudatosan választottad az igazságot, ragaszkodj meggyőződésedhez mindenáron. Ne várj visszhangot a tömegből. Mennél kevesebben szólalnak fel az igazság mellett, annál erősebben emeld fel szavadat te. Hidd meg, hogy az igazság erősebb, mint valamennyi eltévelyedés, előítélet vagy szenvedély, és légy kész a vértanuságra is. Ismerd fel, hogy az igazság nem térhez és időhöz kötött jelenség, hanem állandó, örökkévaló valami, amely minden világban ugyanaz, amely egy az Istennel és azzal a móddal, ahogyan mindenhatósága megnyilvánul.

Channing.



A saját gondolataidban keresd az igazságot és ne dohos könyvekben. Ha a holdat akarod látni, akkor az égre kell felnézned és nem le a tócsába.

Perzsa mondás.



El fog veszni mindannak a jónak a gyümölcse, amit születésed óta cselekedtél, ha eltérsz az igazságtól. Az a legmagasabb szellem, aki benned él és akiről tudod, hogy mindig veled van, mindentudó megfigyelője annak a jónak és rossznak, amit cselekszel.

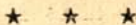
Manu törvénykönyve.



Az igazságot éppenséggel nem szóharc útján ismerik fel, hanem fáradság és megfigyelés útján. És amint egy igazságot felfedeztetek, nyomban meg fog

előttetek jelenni másik kettő, amelyek pompásak, fen-
ségesek, mint a dicotyl-virágok első levelecskéi.

John Ruskin.



Az igazság csak annak árt, aki rosszat tesz. Akik
jót tesznek, azok szeretik az igazságot.

Augusztus 24.

*Észre nem vehetően, de szüntelenü közeledik az
emberiség az egyesülés és az általános jólét eszményé-
nek megvalósulásához.*



Mintahogy minden egyes embernek, akként az
egész emberiségnek is meg kell változnia; alacso-
nyabbrendü állapotából át kell mennie egy magasabb-
rendü állapotba, anélkül, hogy ama növekedésében
megállna, amelynek határai magában Istenben rejle-
nek. Minden egyes állapot az előző állapot eredménye.
A növekedés állandó és észrevétlen, mint a csiráé,
ugyhogy e folytonos fejlődés egymás után következő
állapotainak láncolatát semmi sem zavarja. Ha azon-
ban az embernek és az egész emberiségnek az a ren-
deltetése, hogy — mint Krisztus — átváltozzék, ak-
kor az ember és az emberiség — ugyanugy, mint
Krisztus — szenvedések és kínok árán mehet csak át
ezen a változáson.

Mielőtt megdicsőül az ember, mielőtt elérkezik a
világossághoz, — előbb a sötétségen kell átlábolnia,
üldözéseket kell elviselnie, fel kell áldoznia testét,
hogy a lelkét megmentse: meg kell halnia — a ke-
resztfán kell meghalnia, hogy magasabb és tökélete-
sebb életre szülessék ujjá. Ez az, amire Krisztus tanít
minket szavaival és példájával. És tizennyolc évszázad
letelte után, miután az emberiség befejezte egyik

időbeli ciklusát, újra átváltozásra törekszik. Régi rendszerek, régi társadalmak, mindaz, ami a régi világot alkotta, hirtelen összeomlik, — és az emberek immár romokon élnek, félelem és szenvedés közpött. De nektek bátraknak kell lennetek ezeknek a romoknak a láttára, ezeknek a haláleseteknek a láttára, amelyek már bekövetkeztek, vagy még be fognak következni. Közeledik az Élet. Ami elmúlik, — az az el nem enyésző lény elviselt ruhája; az, ami lehull, az az őszi lomb. Ha a nap alacsonyan kering, eljön a tél, de tél után jön a tavasz éltető szellő fuvallatával. Ez az a sötét sir, amelybe beszállnak a népek, — az a sir, amelyből Krisztus harmadnapra feltámadt.

Lamennais.



Nem, a mindenható Isten szava még nincs teljesen kimondva és a gondolata sem nyilatkozott meg a maga teljességében. Még mindig teremt és mindig teremteni fog a végtelen idő folyamán, amelyet nem tud felfogni az emberi ész. Az elmúlt évszázadok csak teremtésének töredékeit tárták fel előttünk. Hivatásunk még nem ért véget. Alig ismerjük forrását és végcélja teljesen ismeretlen előttünk; idő, tudomány és felfedezések csak kitérítik hivatásunk határait. Korszakról korszakra ismeretlen sors felé vezet minket, mialatt keressük törvényeit, amelyekből eddig néhány sort ki tudtunk betűzni *Mazzini Giuseppe.*



Mindig előre, mindig csak bátran előre, soha meg nem állni vagy hátrálni, vagy oldalt kanyarodni! Aki áll, nem jut előre; aki nem halad, visszafelé megy; aki elveszti türelmét, letér az útról.

Légy mindig elégedetlen azzal, ami vagy, ha azt akarod elérni, hogy mássá légy, mint ami vagy, mert ahol megállsz, ott meg is fogsz maradni. És amint azt mondod: eleget tettem — elvesztél. *Szent Ágoston.*

Szeressétek munkátokat, de ne szeressétek azt,
amit elvégeztetek. *Makovszkij.*

★

Azért jöttem, hogy e világra tüzet bocsássak: és mit akarok, ha az immár meggerjedett? Gondoljátok-é, hogy azért jöttem, hogy békességet adjak e földön? Nem, mondom nektek, sőt inkább meg hasonlást. *Lukács XII. 49—51.*

★

Az egyes ember élete, mint az egész emberiség élete is, szüntelen harca a testnek és a léleknek. Ebben a harcban mindig a lélek marad a győztes, de ez a harc sohasem végleges, ez a harc végtelen és az élet lényegét alkotja.

★

Az élet célja: hogy az élet minden megnyilvánulását szeretettel hassuk át; hogy a rossz életet lassu, folytonos megváltoztatással jó étletté alakítsuk át; hogy megteremtsük az igazi életet (mert igazi élet csak a szeretettel teljes élet) és hogy megszülessék az igazi, vagyis szeretettel teljes élet.

★

Az ész és a szenvedélyek közt belső harc folyik az emberben. Az ember némi nyugalmat élvezhetne, ha csak esze volna szenvedélyek nélkül, vagy ha csak szenvedélyei volnának és nem volna esze. Mivel azonban az egyikkel és a másikkal is fel van ruházva, ezért nem kerülheti el a küzdelmet és nem élhet békében az egyikkel, anélkül, hogy a másik ellen háborút ne viselne. Az emberben mindig hasadás, szakadék keletkezik és mindig ellentmondásban van önmagával.

Pascal.

★ ★ ★

Az emberek világa mind tökéletesebbé válik és ennek a tökéletesedésnek a tudata egyike az ember legnagyobb örömeinek. És ezt az örömet mindenki számára növeli az a tudat, hogy ő maga is résztvesz ebben a tökéletesedésben.

Augusztus 25.

Az élet mozgás, ezért az élet boldogsága nem nyugalmi állapot, hanem valamely irányba való törekvés.

Az az irány, amely az embert boldoggá teszi: a szolgálat, de nem saját maga, hanem Isten szolgálata.



Némelyek a hatalomban keresik örömüket és boldogságukat, mások a tudományban és ismét mások az érzéki gyönyörökben. Akik azonban igazán boldogságra törekszenek, jól megértik, hogy a boldogság nem lehet csak egyeseké és nem mindenkié. Megértik, hogy az ember igazi boldogsága olyan természetű, hogy minden emberé egyszerre, még pedig osztozkodás és irigység nélkül; és hogy senki sem veszítheti el ezt a boldogságot, ha csak egyedül magának nem kívánja ezt.

Pascal.



Az embert különös, kimondhatatlanul édes érzés fogja el, ha szívét kitarja az erény érzésének. Ekkor felismeri azt, ami magasabban áll, mint ő. Felismeri, hogy lényé határtalan. Felismeri, hogy bármily alacsonyan áll is most a maga nyomorultságában és gyengeségeivel, mégis a legnagyobb jóra, a tökéletességre van teremtve. Az, amit most tisztel, már az övé. bár még nem értékesíti. De *muszáj* neki. Most már ismeri ennek a nagy szónak az értékét, ha nem is tud számot adni teljes jelentőségéről.

Emerson.

A boldogság oly állapot, melyet az ember csak a saját maga számára kíván, az üdvösség pedig oly állapot, amelyet saját maga számára és egyuttal mindenki más számára is óhajt. A boldogságot küzdelem árán érhetjük el, az üdvöt ellenben alázatosság útján.

★

Igazi javak nincsenek nagy számmal. Csak az az igazi jó és igazi üdv, ami mindenki számára jó és üdvös.

Ha kitűzött célunktól nem akarunk eltérni, akkor ennek a célnak jónak kell lennie, összhangban kell lennie a közjával. Akinek a tevékenysége ilyen célra irányul, — elérte a boldogságot.

Marcus Aurelius.

★

A jó nem más, mint Isten folytonos tisztelete, amelyet mindig áldozattal, állati életünk elhasználásával kísérünk, mint ahogy a fényt mindig az égő anyag felemésztődése kíséri.

★ ★ ★

Csak a rosszat kívánhatja az ember kizárólag a maga számára megőrizhetni. Mennél közelebb van az, amit tesz, vagy amiben részesül, az igazi üdvösséghez, annál természetesebb az a vágya, hogy ezt a boldogságot másokkal megossza.

Az önzés csak önáltatás.

Heti olvasmány

A munka, a halál és a betegség

Hajdanában a következő mondát regélték egymásnak az emberek.

Isten az embereket eredetileg úgy teremtette, hogy nem kellett dolgozniok, hogy sem hajlékra, sem ruházatra, sem éléskamrára nem volt szükségük,

mind száz esztendeig éltek és nem ismerték a betegséget.

Rövid idő múlva, mikor egyszer lenézett az Isten, hogy lássa, hogyan élnek az emberek, úgy látta, hogy ahelyett, hogy az életüknek örülnének, mindegyik csak saját magával törődik, egyenetlenkedtek és civakodtak és olyan módon éltek, hogy nemcsak hogy nem örültek az életnek, hanem elátkozták. Ekkor így szólt az Isten: — Ez azért van, mert elszigetelve élnek egymástól és mindegyik csak saját magának él. És hogy ez többé ne legyen így, Isten úgy rendezte, hogy az emberek többé ne élhessenek munka nélkül. Ha nem akartak éhezni és fázni, hajlékot kellett építeniök maguknak, fel kellett ásniok a földet, be kellett ezt ültetniök és be kell hordaniok a gabonát és a gyümölcsöt.

— A munka egyetértést fog teremteni köztük, — gondolta magában Isten — mert egymaga senki sem tudja kidönteni a fákat, cipelni a gerendákat és házat építeni; szerszámot sem tud készíteni egymaga senki sem, sem pedig vetni, aratni, szőni, fonni és ruhát varrni. Meg kell majd érteniök az embereknek, hogy mennél inkább dolgoznak egymás kezére, annál többet készítenek majd el és annál jobb dolguk lesz, így tehát egyetértés fog uralkodni köztük.

Kis idő múlva ismét eljött Isten, hogy megnézzze, mint élnek az emberek.

Ezek azonban most még rosszabbul éltek, mint azelőtt. Közösen dolgoztak, — nem tehettek mást — de nem mind együtt, hanem kis csoportokra oszolva, miatt mindegyik csoport arra törekedett, hogy a másiktól elvegye a munkáját, úgyhogy mind kölcsönösen akadályozták egymást, időt és erőt veszítettek az egymás ellen való harcban és emellett valamennyinek rosszul ment sora.

Mikor Isten látta, hogy ez az eszköz sem használt, elhatározta: el fogja rendelni, hogy az emberek ne tudják előre haláluk óráját és minden pillanatban

meghallhassanak. És tudtukra is adta ezt a határozatát.

Isten ezt gondolta magában: — Ha azt fogják tudni, hogy mindegyik közülök bármikor meghalhat, nem fognak aggodalmaskodni az életükért, mert ez minden pillanatban megszünhet, nem fognak egymásra haragudni és nem fogják kölcsönösen elkese-riteni szükre szabott életüket.

De máskép történt. Midőn Isten ismét lenézett, hogy lássa, mint élnek az emberek, azt vette észre, hogy az életük éppenséggel nem lett jobb.

Az erősebbeknek ugyanis kapóra jött az, hogy az emberek halandók lettek, leigázták a gyengébbeket azzal, hogy néhányat megöltek közülük és a többi halállal fenyegették meg. Most már ugy alakult az élet, hogy az emberek egy része, az erősek és cimboráik egyáltalában nem dolgoztak és unatkoztak a tétlenségtől. A gyengék pedig dolgoztak, míg erejük teljesen kimerült és elnyomottaknak érezték magukat, mert nem volt idejük a pihenésre. És az emberek mind féltek egymástól és gyűlölték egymást, úgy hogy az életük még sokkal boldogtalanabb volt, mint azelőtt.

Mikor ezt látta Isten, elhatározta, hogy az utolsó eszközhöz nyul és megjavítja ezeket az állapotokat: mindenféle betegséget bocsátott az emberekre. Azt gondolta, hogy ha az embereket mind egyformán fenyegetik a betegségek, akkor arra a belátásra fognak jutni, hogy az egészségeseknek irgalmasoknak kell lenniök a betegek iránt és segíteniök kell rajtuk, hogy őket is ápolják az egészségesek, ha megbetegszenek.

És ismét magukra hagyta Isten egy időre az embereket. Mikor azonban újra eljött, hogy lássa őket, kiderült, hogy az emberek most, mikor betegségeknek voltak kitéve, még rosszabbak lettek. A betegségek, amelyekről Isten azt hitte, hogy egyesíteni fogják az embereket, még jobban szétválasztották őket. Azok

úgyanis, akik a többieket erőszakkal munkára kényszerítették, most arra is kényszerítették őket, hogy a betegeket ápolják, mialatt ők maguk mitsem törődtek a betegekkel. De azok, akiket erőszakkal kényszerítettek arra, hogy a többiekért dolgozzanak és a betegeket ápolják, a munkától annyira kimerültek, hogy nem volt idejük a saját betegek ápolására és kénytelenek voltak ezeket segítség nélkül hagyni. Hogy a betegek látása ne zavarja szórakozásaikban a gazdagokat, ezek házakat építettek a betegek számára, ahol a betegek az érzékeny szivü emberek elől elrejtve feküdtek és haltak meg és olyan emberek gondozták őket, akiket külön erre a célra fogadtak fel. Ezek az emberek a betegekkel nemcsak szóval nélkül bántak, hanem ellenszenvvel viseltettek irántuk. Azonkívül az emberek ragályosnak tekintették a legtöbb betegséget és mert félték a fertőzéstől, nem érintkeztek a betegekkel, sőt kerülték azokat is, akik a betegekkel érintkezésbe jutottak.

Ekkor az Isten így szólt magában:

— Ha az embereket még ezzel az eszközzel sem lehet arra rávezetni, hogy miben áll a boldogságuk, akkor hadd jussanak maguktól erre a belátásra, még pedig a szenvedések árán. És az Isten magukra hagyta az embereket.

Mikor az emberek magukra maradtak, hosszú ideig éltek anélkül, hogy felismerték volna azt, hogy boldogan élhetnének és ezt meg is kellene tenniök. Csak a legutóbbi időben kezdtek közülök néhányan megérteni, hogy a munkának nem az a rendeltetése, hogy ijesztő rémmé legyen az emberek egy része előtt és gályarabság a másik rész számára, hanem közös, örömteljes dologgá kell lennie, amely valamennyi közt helyreállítja az egyetértést. Elkezdték megérteni, hogy a halállal szemben, amely mindegyiket minden órában fenyegeti, az embereknek egyetlen észszerü feladata abban áll, hogy a nekik kiszabott éveket, hónapokat, órákat és percekét egyetértésben

és szeretetben, örvendezve töltsék el. Belátták, hogy a betegségeknek nemcsak hogy nem szabad okot szolgáltatniok az egyenetlenkedésre, hanem ellenkezőleg — arra kell hogy indítsák őket, hogy szeretettel érintkezzenek egymással. *Tolsztoj.*

Augusztus 26.

Az igazságosság a véghezvitt tettek zsinórmértéke, de nem lehet a becsületes élet célja, mert ehhez nem elegendő.

★

Mint ahogy ahhoz, hogy a célpontot eltaláljuk, egy kivüle fekvő ponton kell állnunk, ugyanugy ahhoz, hogy igazságosak legyünk, önmegtagadásunkra van szükségünk, vagyis igazságtalanoknak kell lennünk önmagunkkal szemben. Mert ha az ember csak igazságos akar lenni, akkor elfogult lesz saját magával szemben és igazságtalan másokkal szemben.

★

A teljes igazságosság épp úgy elérhetetlen, mint a teljes igazság; az igazságos ember azonban abban különbözik az igazságtalantól, hogy törekszik igazságosságra és reméli, hogy el is tudja érni; mint ahogy az igaz ember a hazugtól pedig abban különbözik, hogy szomjuhozza az igazságot és hisz benne.

★

Van valami, ami rosszabb, mint az igazságtalanság: ez pedig az erénynek, a szeretetnek és az istenfélelemnek olyan képmutató színlelése, amilyennel az ugynevezett keresztény világban gyakran találkozunk. Mikor az emberek azt hiszik vagy színlelik, hogy a szeretet törvényét teljesítik, függetlenítik magukat az igazságosság követelményeitől és ezt az igaz

ságtalanságukat a magával megelégedett büntett fokára tökéletesítik. Az emberek anyagi áldozatot hoznak a templomokért, a szegényekért, jótékonysággal foglalkoznak, holott az, amit adnak, — testvéreik könnye és vére.

★

A bírót az igazságosság vezetheti ítéletében, mert a dolgot csak *egy* nézőpontból vizsgálja; az életben azonban minden kérdésnek sok igazságos, de különböző megoldása van, aszerint, hogy a kérdést milyen nézőpontból vizsgáljuk meg.

★

Egy dolog marad értékes az életben, — az emberi hazugsággal és igazságtalansággal való minden összeütközése mellett, — ha az ember sohasem szűnik meg szelidnek lenni. *Marcus Aurelius.*

★

Az igazságosságot nem az igazságosságra való törekvéssel, hanem szeretettel éadjuk el.

★

Szenvedsz az igazságtalanság következtében, vizsgálódj: azok igazán boldogtalanok, akik elkövetik az igazságtalanságot.

★ ★ ★

Teljesen és pontosan nem lehetünk igazságosak. Az ember vagy keveset, vagy tulsokat tesz.

Csak egy mód van arra, hogy az ember az igazságosság ellen ne vétson: még többet kell tennie.

Augusztus 27.

Az életöröm természetes uton jut el az állatokhoz, a gyermekekhez és a szentekhez: az állatokhoz azért, mert nincs értelmük, amely ha hamis irányba terelődik, ettől az örömtől megfoszthatná őket; a gyermekekhez azért, mert az értelmük még nem fejlődött annyira, hogy hamis irányba terelődhetne; a szentekhez pedig azért, mert az élet azt adja meg számukra, amit kívánnak: hogy tökéletesithetik önmagukat és közeledhetnek Istenhez.



Az elmúlt fájdalomra emlékezni kellemes, az elmúlt örömeire is, a jövőbeli örömeire szintén, valamint a jelenlegire is. Tehát csak a jövőbeli és jelenlegi fájdalom az, amely gyötör bennünket, — ami mutatja, hogy az öröm érzése észrevehető tulsulyban van a világon, amit még az is növel, hogy szüntelenül az örömeiket keressük, amelyeket sok esetben meglehetősen biztossággal előreláthatunk, holott az elkövetkező fájdalmat sokkal ritkábban lehet előre megjósolni.

Lichtenberg.



Örölnötök kell, ha meggondoljátok, hogy Isten mérhetetlenül több remek dolgot teremtett, mint amennyit emberi szem meg tud látni, de el kell hogy szomorkodjatok, ha arra gondoltok, hogy az ember sokkal több rosszat tett, mint amennyit lelke megérthet és keze jóvá tehet.

John Ruskin.



Sohase keressétek az élvezeteket, de készüljétek mindig arra, hogy mindenben élvezetet találhassatok. Ha kezetek el van foglalva, de szívetek szabad, akkor a legcsekélyebb dolog is örömet fog szerezni nektek, érdeklődést és kellemes érzést fog ébresztetni mindaz, amit hallani fogtok. De ha az élvezeteket teszitek éle-

tetek céljává, akkor el fog következni a nap, amikor a legbohóbb jelenetek sem fognak belőletek, igazi kacajt kicsalni.

John Ruskin.



A boldogság olyan élvezet, aminek nincs bánata.



Óh, mily boldogok vagyunk, ha nem gyűlöljük azokat, akik minket gyűlölnék; miyen boldogok vagyunk, ha nincs bennünk kapzsiság a kapzsik közt! Ha kapzsiságtól mentesen élünk azok közt, akiket kapzsiság emészt!...

Óh milyen boldogok vagyunk, ha nincs semmink sem! A sugárzó Istenekhez hasonlítunk, akik mámorosan boldogok a szentségtől.

Buddhista bölcs mondás.



Halljatok más példabeszédet: Vala egy gazdaember, aki szőlőt plántála és azt gypüvel körülvevé és abban emele sajtót és építte tornyot és azt munkásokra bizván, ő maga messze földre méne. És mikor a gyümölcserés ideje eljött, elküldé az ő szolgálait a munkásokhoz, hogy a szőlőnek gyümölcséből hoznának. A munkások pedig megfogván az ő szolgálait, némelyet közülök megverének, némelyet megölének, némelyet pedig megkövezének. Ismét más rendbeli szolgát küldé, többeket, mint az előbb és azokkal is úgy cselekedének. Utolszor pedig elküldé a maga fiát, mondván: Megbecsülik az én fiamat. A munkások pedig látván a gazda fiát, mondának magok közt: „Ez az örökös; jertek, öljük meg őt és foglaljuk el az ő örökségét.“ És megfogván azt, kiveték a szőlőből és megölték őt. Mikor azért megjövend a szőlőnek ura, vajjon mit cselekszik ezekkel a szőlőmunkásokkal? És mondának neki: A gonoszokat gonoszul el-

veszti; az ő szőlőjét pedig más rendbeli munkásoknak adja, akik a szőlőnek gyümölcsét beadják, mikor alkalmas ideje lesz. *Máté XXI. 33—41.*

★

Az embereknek egy kert jutott, amelyet nem ők ültettek, azért, hogy örüljenek az életnek és csak azt a feltételt kell teljesíteniök, amellyel a kertet megkapták. Nem teljesítik azonban ezt a feltételt és azt mondják, hogy nem ők a hibásak, hanem a kert tulajdonosa.

★ ★ ★

Ha az életet nem látod olyannak, mintha nagy, meg nem érdemelt öröm volna, ez csak onnan van, hogy eszed helytelen irányba tért.

Augusztus 28.

A hit határozza meg az élet értelmét.

★

A vallásos megismerésen alapszik minden más megismerés. És minden más megismerést megelőz, épp ezért nem tudjuk meghatározni.

★

Ha meg akarjuk érteni, hogy az emberek mind egyenlők és hogy jobb, ha az ember mások szolgálatában áldozza fel magát, mint ha másokat arra kényszerít, hogy szolgáljanak neki: előbb kellőkép meg kell határoznunk a világhoz való viszonyunkat; de csak a vallás változtatja meg ilyen módon az embernek a világhoz való viszonyát.

★

Azok a kísérletek, amelyekkel vallás nélkül való erkölcsant akarnak teremteni, a gyermekek ama játékához hasonlítanak, hogy átültetnek egy növényt, amely tetszik nekik, de letépik a gyökerét, amely rútnak és feleslegesnek tűnik fel előttük és aztán gyökér nélkül plántálják a növényt a földbe. Vallásos alap nélkül nincs igazi, képmutatástól mentes erkölcsant, mint ahogy gyökér nélkül nincs igazi növény.



Egy jólelkű, becsületes paraszttól a szokásos módon azt kérdezte gyóntatás közben a pap, hogy hisz-e Istenben?

— Beismerem bűnömet, nem hiszek Istenben, — felelte a paraszt.

— Micsoda! — nem hiszel Istenben?

— Nem, tisztelendő atyám. Vagy talán élhetnék így, ha hinnék? Az ember csak magára gondol: eszik, iszik, de Istenről és a felebarátairól megfeledkezik.

Mi volna, ha mindenki úgy értelmezné a vallást, mint ez a paraszt és hinne Krisztus törvényében?



Vallás nélkül — még ha ez a vallás öntudatlan is, vagyis nem állapítja meg határozottan a világhoz való viszonyát — ép oly lehetetlen embert elgondolni, mint szív nélkül.



Kétféle hit van. Hit abban az értelemben, hogy elhisszük, amit az emberek mondanak és ez tulajdonképp az emberekben való hit. Sok és különböző ilyenfajta hit van. Másodszor abban való hitünk, hogy függünk attól, aki erre a világra küldött minket. Ez az Istenben való hit és ilyen hit csak egy van minden ember számára.



A hit elkerülhetetlen tulajdonsága a léleknek.

Az ember elkerülhetetlenül hisz valamiben. Elkerülhetetlenül hisz valamiben, mert azokon a tárgyakon kívül, amelyeket ismer, még olyan dolgokkal jut kapcsolatba, amelyeket nem ismerhet, de amelyekről egyuttal tudja, hogy a világon vannak. Az ezekhez a dolgokhoz való viszony: maga a hit.



Egyáltalán semmitem pozitív, semmitem bizonyos, csak az, hogy mindaz semmiség, amit fel tudunk fogni és hogy van valami nagyság, amely mindennél megfoghatatlanabb és fontosabb.



Akármilyen helyzetben van is az ember, az az eszmény, amelyet Krisztus adott tanításaiban, mindig elegendő ahhoz, hogy az ember a legbiztosabb utmutatást kapja arra, mit tegyen és mit ne tegyen. De teljesen hinni kell ebben a tanításban és csakis ebben; és nem szabad többé hinnünk semmiféle más tanításban, épp úgy, mint a tengerésznek az iránytűre kell bizznia magát és nem szabad másra tekintenie, nem szabad aszerint tájékozódnia, amit maga körül lát.



Aki nem él hite szerint, annak nincs hite.

Minden nagy dolog, amit a világon véghez vittek, a hitből származott.



Az ember „vallása“ nem abból a sok dologból áll, amiben kételkedik és amiben igyekszik hinni, hanem abból a kevésből, amiről meg van győződve és amiben hinnie semmi fáradságába sem kerül.

Carlyle.



Vizsgáljátok meg valamennyi cselekedeteket és különösen hitetek irányelveit.

Kerüljétek el mindazt, ami ezekkel ellenkezik és szenteljétek magatokat teljes lélekkel annak, ami ezekkel egyezik.

Augusztus 29.

Ha az ember felismeri és érzi lelkében az Istent, akkor felismeri és érzi a világ minden emberével való közösségét is.



Valamennyi lélek ugyanahhoz a családhoz tartozik, mind egyforma eredetű és egyforma természetű, valamennyit ugyanaz a világosság élteti és valamennyi ugyanegy középpont felé, ugyanegy üdvösség felé törekszik. Ezt a nagy igazságot, „számunkra a legnagyobb igazságot“, amely benn van valamennyi vallásban, nem lehet az ésszel bebizonyítani, hanem a természetünk legmélyebben gyökeredző ösztönének tünik fel előltem.

Channing.



Aki a legfőbbet imádja, annak lelkéből eltünik a büszkeség, mint ahogy eltünik napfelkeltekor a pásztor tűz fénye. Akinek szive tiszta és nem ismer elbizakodottságot, aki szelid, állhatatos és egyszerű, aki minden élőlényre mint barátjára tekint és minden lelket úgy szeret, mint a saját magáét, aki mindenkiel egyformán, gyengédséggel és szeretettel bánik, aki jót akar teremteni és lemondott a becsvágyról, — annak az embernek a lelkében az Élet Ura lakozik.

Mintahogy a föld azokkal a pompás növényekkel ékeskedik, amelyeket terem, úgy disziti fel magát az is, akinek lelkében az Élet Ura lakozik.

Vishnu Purana.

Bennem és benned és mindenki másban az Élet Istene lakozik; hiába haragszol rám, hiába nem tudod elviselni jelenléteimet, tudd meg, hogy mindnyájan egyenlők vagyunk; ne légy tehát büszke, bármilyen magas is a rangod.

Mahmud Hasha (India).

★

Nem lehet semmi nyomát felfedezni annak, hogy a lelkek földi eredetűek. A lelkekben nincs semmi öszetettségg, nincs semmi, ami a földön keletkezhetnék, vagy képződhetnék, még a nedvességhez, levegőhöz, vagy tüzhöz hasonló valami sincs bennök. Az említett elemekben csakugyan semmi sincs, aminek megvolna az a képessége, hogy emlékezzék, megértsen, gondolkozzék, megőrizze a múltat, a jövőbe lásson és megelevenítse a jelent. Mindez csak az istenek tulajdonsága és sohasem lesztek képesek arra, hogy a lélek isteni eredetén kívül másfajta eredetét bizonyítsátok be. Tehát van egy különös fajta alapanyag, amely különbözik ama közönséges alapanyagoktól, amelyeket ismerünk, vagyis van — egy szellemi alapanyag. Ezért minden lény, amely érez, él, gondolkodik, cselekszik, csakis égi, isteni eredetű lehet és ilyenformán halhatatlan is. Hiszen Istent nem gondolhatjuk el másképp, mint olyan szellemnek, akinek tulajdonságai közé a mulandóság nem vegyül. Ilyen az emberi lélek is.

Cicero.

★

Saját magadban, a bensődben van a jó forrása. Nem szünik meg csörgedezni, de ez attól függ, hogy megnyitod-e vagy nem.

Marcus Aurelius.

★

Az emberi lélek tükör, amelyben az isteni ész képe látható.

John Ruskin.

Ha az ember igazlelkű, akkor isteni is. Az istennek sérthetetlensége, halhatatlansága, fensége az igazlelkűséggel egyetemben költözik be az ember lelkébe.

Emerson.



Az emberek szellemileg — a legközelebbi rokoni egymásnak, testvérek. Valamennyien egy atyának a gyermekei, ezért természetellenes dolog, ha az ember nem szereti felebarátját.

Augusztus 30.

A harmónikus és jó élet eszménye az egész emberiség szeme elé van tárva. És ezt az eszményt meg kell valósítani.



Jézus előre látta az erkölcsi alapjaiban megrendült régi zsidó társadalom bukását. Megjósolja tanítványainak, hogy a templomot, az emberek által megállapított életberendezés szimbólumát kell, hogy lerombelják és tökéletesebb intézménnyel pótolják. És ehhez a jóslathoz, amely szerinte hamar be fog következni, más, hasonló eseményekről szóló jóslatot fűz, amely események később fognak bekövetkezni és ezekről az eseményekről azt az ismert képet festi, ahogy kortársai a világ végét elképzelték.

Mi most abban az időben élünk, amelyet ő megjövendölt. A világ egyik végétől a másikig, minden megíngott.

Mindazokban az intézményekben, akármilyenek is, mindazokban a különböző rendszerekben, amelyekben a népek társadalmi élete alapszik, nincs többé semmi szilárd. Mindenki érzi, hogy mindez össze is fog omlani nemsokára és hogy nem marad kő kövön ebben a templomban sem. De mintahogy Jeruzsálemnek és templomának, amelyből az élő Isten eltávozott, bu-

kásából előre meg lehetett sejteni és előkészíteni annak az új városnak és templomnak építését, amelybe mindenféle nemű és nemzetiségű ember és nép a saját akaratából fog összeseregleni, — azonképp a mai városok és templomok romjaiból is fel fog épülni az új város és új templom, amelynek az a rendeltetése, hogy egyetemes temploma és közös hajléka legyen az egész emberiségnek, amelyet eddig elválasztottak egymástól az ellenséges tanítások, amik a testvéreket elidgenítették egymástól és az istentelen gyűlölet, az irtózatos háborúk magvát hintették el köztük. Ha út az óra, amelyet csak Isten ismer, a népeknek egy városban és egy templomban való egyesülésének órája, akkor csakugyan elkövetkezik Krisztus trónralépésének korszaka és isteni küldetésének végleges beteljesülése. Hiszen csupán csak azért jött, hogy az embereket a szeretet törvényében való egyesülésre tanítsa. Ha fájdalmas is lesz ennek a társadalomnak a keletkezése, fontos az? Nem szabad félnetek sem a harctól, sem a harci zajtól, — az utolsó harctól, amelyben megütközik a rosszal a jó, amely már készül arra, hogy ismét életretámadjon: a ti kötelességetek az, hogy harcoljatok. Mindegyik közületek Isten harcosa. De a mi korszakunkban, az örültség és az eszelős büszkeség korszakában őrizkednetek kell az ál-Krisztusoktól és ál-prófétáktól. Krisztus nem a pusztában, nem a rejtkehelyeken lakik és még kevésbé azoknak a gyülekezetében, akik másoktól elkülönülnek és azt hiszik, hogy csak őket illeti a megváltás és akik már ezzel a hitükkel is megtagadják Krisztust, aki, hiszen minden válaszfalat ledöntött és békességet és örök boldogságot ígért minden oly embernek, aki mindennél jobban szereti Istent és szereti felebarátját, mint önmagát és ezt a kettős szeretetet cselekedeteiben testesíti meg. Ahol a szeretet van, ott van Krisztus is. Vigyázzatok, akármi mást mondanak is nektek és ne keressétek őt másutt seholsem: mert csak hamis árnyképét fogjátok találni. *Lamennais.*

Azok, akik a hegy csucsán állanak, hamarább látják a napfelkeltét, mint azok, akik a völgyben laknak. Ugyanugy van azokkal is, akik a szellemi magaslatokon állnak: hamarább látják a napfelkeltét, mint a materializmus lapályainak lakói. De elérkezik az az idő, amikor olyan magasra emelkedik a nap, hogy mindenki számára láthatóvá lesz.

A „*The World's Advance Thought*“-ból.



Vajjon csakugyan nem lehet-e remélni, hogy elkövetkezik egykor a nap, amikor az emberek úgy fogják látni, hogy épp olyan könnyű másokért élni, mint amily gyakran úgy látták, hogy könnyű másokért meghalni? Csak egy kis szellemi fellendülésre és a szellem megvilágosodására van szükség ahhoz, hogy az emberi életet nemessé tegye és átalakítsa ember-testvérei fenséges szolgálatává, velök egyesülve Istenben; és ahhoz, hogy az ember az életében a szolgálatkészség és önfeláldozás ugyanolyan szelleméről tegyen tanúságot, mint a mártírok tettek halálukkal. Ha ez a szellem fog leszállni a siralomnak ebbe a völgyébe, akkor minden lehetségessé fog válni. *Brown.*



A képzeletem cserben hagy, ha meg akarom jeleníteni azt az időt, amikor a szelidlelkűek fogják örökölni a földet. De okvetlenül eljön ez a nap és a szegényebb reményei nem hiábavalók. Nem erővel, nem erőszakkal fogja Ő az ítélőszéke elé hívni a szelidlelkűeket és meg fogja nekik mutatni az ő utjait.

John Ruskin.



Hatalmas erők működnek a világban. Senki sem tudja őket feltartóztatni. A jelek, amelyek erre vallanak, ezek: a kereszténység új felfogása, az ember

tiszteletének új módja, a testvériség új érzése és valamennyi ember egyforma viszonya mindnyájuk atyjához. Látjuk és érezzük ezt. És ezek előtt a hatalmak előtt minden elnyomatás össze fog omlani. A társadalom, amelyet csendben ez a szellem hat át, örök harcát átalakítja örök békévé. A mindenben uralkodó és látszólag legyőzhetetlen önzés hatalma ennek a természetes erőnek fog helyet adni. „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek és e földön békeség és az emberekhez jóakarati!“ Ez nem maradhat örök ábránd.

Channing.



Amint az eddiginél magasabb eszményt állítanak az emberiség elé, kialszik szemében minden régebbi eszmény, mint a csillagok a nap fényére és az ember kell, hogy elismerje a magasabb eszményt, mintahogy kell, hogy a napot meglássa.

Augusztus 31.

Az álművészetnek minden egyes alkotása, amelyet a kritikusok dicsérnek: ajtó, amelyen nyomban behatolnak a művészet képmutatói.



Akármilyen borzasztó is, meg kell mondanunk, hogy korunknak és társadalmunknak művészetével ugyanaz történt, ami azokkal a nőekkel történik, akik női bájaikat, amelyekkel az anyaság kedvéért ruházta fel őket a természet, élvezetül eladják azoknak, akik sóváran vágyódnak az ilyen élvezetekre.

Korunknak és társadalmunknak művészete örömléánnyá lett. És ez a hasonlat a legkisebb részletekig igaz. Ez a művészet épp úgy állandóan ki van pirosítva, épp úgy megvásárolható, épp olyan csábító és romlásba döntő és mindig készséges, mint az örömléány.

Valódi művészi mű csak hébe-hóba jöhet létre a művész lelkében, mint a művész addig való életének gyümölcse, ugyanugy, mint a fogantatás az anya méhében.

De az álművészetet a mesteremberek folyton termelik; a fő, hogy fogyasztók legyenek.

Az igazi művészetnek nincs szüksége cicomára, épp úgy mint annak az asszonynak nincs szüksége rá, aki szereti a férjét. Az álművészetnek kendőznie kell magát, ugyanugy, mint a prostituált nők.

Az igazi művészet megjelenésének oka az a benső szükséglet, hogy a művész kifejezze a benne felhalmozott érzéseket, épp úgy, mintahogy az anya számára a szerelem a megtermékenyülés oka.

Az álművészet oka a haszonlesés, ugyanugy, mint a prostitúció.

Az igazi művészet következménye az, hogy az élet háztartásában új érzés foglalja el a helyét, épp úgy, mintahogy az asszony szerelmének következménye az, hogy új ember születik a világra. Az álművészet következménye az ember erkölcsének meglazulása, az élvezetek után való csillapíthatatlan vágy, az ember szellemi erőinek gyengülése.

Mindezt meg kell, hogy értsék korunknak és társadalmunknak emberei avégből, hogy megszabaduljanak ennek a romlott, bujálkodó művészetnek mindent elárasztó szennyes hullámától.



Ila feltennők azt a kérdést, hogy mi volna jobb keresztényvilágunk számára: ha elveszitené mindazt, amit most művészetnek tartanak és pedig az álművészettel együtt azt is, ami jó, akkor azt hiszem, hogy minden értelmes és erkölcsös ember ismét teljesen ugy oldaná meg azt a kérdést, mintahogy Platon a maga köztársaságára nézve megoldta és mintahogy az emberiség valamennyi keresztény és mohamedán tanítója megoldotta, vagyis ezt mondaná: „Inkább ne legyen

semmilyen művészet, mintsem hogy fennmaradjon az a romlott művészet, vagy annak torzképe, ami most van.



A mostani tudomány és művészet mesteremberei nem teljesítették hivatásukat és nem is tudják teljesíteni, mert a kötelességeikből jogokat csináltak.



A mi körmönfont művészetünk csak a néptömegek rabszolgaságának alapján keletkezhetett és csak addig állhat fenn, amíg ez a rabszolgaság fennáll.



Mindazok az arra irányuló kísérletek, hogy az emberek a művészettel keressék meg kenyerüket, a legrosszabb és legkárosabb utak, amelyeket az emberek csak választhatnak. Minden nemzedéknek csak kevés, nagyon kevés olyan embere van, akinek szavait érdemes meghallgatni és akinek írásai figyelemre méltók. És ezek a kevesek ígét hirdetni, énekelni és rajzolni fognak, nem törődve semmi mással: inkább éhezni fognak, mint a tücsök a mesében, semhogy abbahagyják az éneklést; és ha nem is akarjátok meghallgatni őket, kénytelenek lesztek néhány morzsát vetni nekik, hogy fenntarthassák életüket. De azok az emberek, akik hozzálátnak a rajzoláshoz és az íráshoz avégből, hogy ezen az uton keressék meg kenyerüket, nemesebbeknek és kevésbé megvetendőeknek tartják magukat, mint a közönséges koldusok, holott egyik sem más, mint lármás és veszedelmes koldus. Szívesen hozzájárulnék ahhoz, hogy a dologházakban eltartsák a mi szegény csavargóinkat, de akkor nem, ha kintornáikkal hasogatják a füleket és karikatúráikkal sértik a szememet, vagy haszontalan elbeszéléseikkel kísértésbe visznek fiatal lányokat, avagy

a tőnk szélére vigyenek egy egész nemzetet, azzal, hogy ezer meg ezer négyzetmérföld terjedelemben hazugságokat nyomtatnak ki, amelyekkel mámorossá teszik az embereket minden nap reggelizés közben. Ha ezek az emberek nem tudják becsületes munkával megkeresni a kenyerüket, akkor ne orditozzanak az utcán, hanem fogják be a szájukat, nyujtsák ki tétlen tenyerüket és akkor kegyesen gondoskodni fogunk ellátásukról.

John Ruskin.

★

Az embernek nem szabad eladnia a tehetségét. Ha ezt teszitek, a szimónia és egyuttal a prostitúció bűnébe estek. A munkátokat el szabad adnotok, de a lelketeket nem.

John Ruskin.

★ ★ ★

Mig ki nem üzik a templomból a kufárokat, addig a művészet temploma nem lesz templom. A jövő művészete a kufárokat ki fogja üzni.

Havi olvasmány

A multkor eljött hozzám a rendőrfelügyelő egy rendőrrel és városunk két lakosával, akiket tanukul hozott magával és ezt mondta: „A kerületi kapitány a katonai parancsnok megbízásából elküldött engem, hogy hívjam el önt a rendőri hivatalba, mert nem jelentkezett egy ellenőrző szemlén. — Kissé zavarba jöttem, nem tudtam, mit feleljek, a rendőrfelügyelő pedig így folytatta: „Várnak önre a rendőri irodában.“ Ekkor végre ezt feleltem: „De hát miért várnak rám, hiszen nem ígértem meg, hogy eljövök!“

— De kéretik önt, — értse meg: a kerületi kapitány és a katonai parancsnok küldtek.

— Ugy? mondottam. — De nekem éppenséggel nincs rájuk semmi szükségem.

— Tehát ön nem jön?

— Ugy van! Nem jövök.

— Ez tehát annyit jelent, hogy nem ismer el semmiféle hatóságot és ellenszegül?

— A hatóságnak nem szegülök ellen; nem bánom, ha fennáll a hatóság, sőt még az is lehet, hogy valakinek szüksége lehet rá. Ön olyan szigorúan hangsúlyozza, hogy „kerületi kapitány“ és „katonai parancsnok“ és hogy „ellenszegül a hatóságnak“, de nekem az a véleményem, hogy ők épp oly emberek, mint én, akik az anyjuk méhéből születtek, akik esznek, isznak, vétkeznek, meghalnak, épp úgy, mint a többi emberfia. És talán nincs igazam, minek mennék el egy emberhez, akire egyáltalában nincs semmi szükségem? Ha ezt akarnám, akkor valóban elment volna az eszem. Ha pedig nekik van szükségük rám, akkor jöjjenek el ők maguk hozzám, — akkor a dolog természetes és érthető és teljesen rendben lesz.

— Jó, jó, — válaszolta a rendőr. — De ha ilyesmibe beleegyeznék az ember, akkor senkisé is jönne el és odavolna a felsőbbség, vagyis ön ellenszegül a felsőbbségnek?

— Értse meg, hogy mit mondok: nincs rá szükségem. Ha olyan dolgot készítek, amelyre nincs szükség, akkor hogyan kényszeríthetném az embereket arra, hogy a munkámat használják? Teljesen így áll a dolog a felsőbbséggel is. Egyszerűen nincs rá szükségem. Megölhetnek, de nem tehetik azt, hogy a felsőbbségre legyen szükségem. Ha azonban tévedek, abba semmiesetre sem pusztul bele a felsőbbség, ha én, szegény ember, tévedtem. De ha ilyenmódon a felsőség mindenki számára feleslegessé válik és megszűnik, mit lehet akkor ez ellen tenni; hiszen ez annyit jelent, hogy ez az Isten akarata.

— Tehát ön nem jön?

— Természetes, hogy nem jövök.

— No hát, akkor a viszontlátásra!

— Isten vele!

A felsőbbségek káros volta abban áll, hogy erőszakosak. Hogy ettől az erőszaktól megszabaduljunk, meg kell tanulnunk azt, hogy jóbarátságban éljünk egymással, anélkül, hogy az erőszakra szükség volna. Ezt azonban csak a tudatos hittel, az élet megismerésével, mennyei atyánk akaratának teljesítésével érhetjük el, vagyis az örök törvény teljesítésével. Mindenki vizsgálja meg előbb az eszével azt, amit cselekedni akar, hogy egyezik-e ez Isten akaratával vagy sem. Ha egyezik, akkor tegye meg az ember, de ha nem egyezik, akkor neccsak ne tegye meg, hanem még a kisujját se mozdítsa, egy mukkot se szóljon az ilyen cselekedet kedvéért. És akkor az, amire nincs szükség, önmagától meg fog semmisülni Isten akaratából. Amit a földön felbontottak, azt az égben is fel fogják bontani. Az életbölcseiség abban áll, hogy teljesítjük Isten akaratát, hogy a rosszat jóval viszonzzuk, hogy megtanuljuk megérteni a dolgokat és nem állunk ellent erőszakkal a rossznak.

Buka.

Szeptember

Szeptember 1.

*Az ész rávezeti az embereket arra, hogy túllép-
ték az élet törvényeit. Ezeket a túllépéseket az embe-
rek azonban annyira kellemeseknek találják és any-
nyira megszokták, hogy igyekeznek elfojtani az ész-
t, hogy ne gátolja őket bennök.*



Az ember boldogsága és büntetése is abban áll,
hogy elkábithatja magát, ha helytelenül él, úgy, hogy
ne lássa helyzetének siralmas voltát.



Ha az ember élete nem alkalmazkodik lelkiismer-
etéhez, akkor lelkiismeretünk a maga megbódulásá-
val alkalmazkodik életünkhöz.



Ha a katonák a fedezék mögött golyózáporban
állnak, akkor valamilyen foglalatosságot keresnek
maguknak, hogy könnyebben el tudják viselni a ve-
szélyt. Időnként néha az összes emberek ilyen kato-
náknak látszanak, akik igyekeznek megfelekedezni
életükről: az egyik a becsvágyban, a másik a kártyá-
ban, a törvényhozásban, a nőkben, a játékban, a lo-
vakban, a politikában, a vadászatban, a borban vagy
az állami ügyekben keres feledést.

Nehéz elgondolni azt a jótékony változást, amely az egész emberiség életében beállna, ha az emberek többé nem bódítanák el és nem mérgeznék meg magukat, pálinkával, borral, dohányjal és ópiummal.



Azt beszélnek egy szekta tagjairól, hogy gyűlésük végén eloltották a világoságot, hogy kicsapongásoknak engedjék át magukat.

Az emberek, hogy az állandó kicsapongásoknak engedhessék át magukat, társadalmunkban szüntelenül eloltják az értelem világosságát: borral, dohányjal, ópiummal.



Annak, hogy korunkban megjavuljon az emberi élet, főfeltétele az, hogy megszabaduljunk a bennünket körülvevő rossz sugalmazástól (hipnózisától), pedig állandóan épp ebben az állapotban leledzünk a dohány, bor és pálinka segítségével.



Az állam vállalja, hogy a saját hasznára az emberek lelkét és testét ölő anyagokat, mint az alkohol és a dohány, ad el. Ez a legszembetűnőbb módon bizonyítaná, ha más bizonyíték nem is volna, hogy az államok, bár az ellenkezőjét állítják, nemcsak hogy nem törődnek a nép erkölcsével és jólétével, hanem épp ellenkezőleg demoralizálják a népet és ártnak neki azok kedvéért, akik ebből hasznot húznak.



Az, hogy önmagunkat elbódítjuk, még nem bűn, de előkészület mindenféle bűnre.



Az életünk ocsmánysága és mindenekelőtt értelmetlensége főleg abból származik, hogy az emberek többsége állandó kábultság állapotában leledzik. Hát elképzelhető volna, hogy nem az eszméletlenségig kábult emberek tennék meg mindazt, ami a mi világunkban végbemegy?



Azt mondják az emberek: nem fontos, hogy az ember iszik-e, dohányzik-e vagy hogy mindezt mellőzi-e. Ha ez nem fontos, akkor miért nem szoknak le róla, hiszen tudják, mily kárt okoznak vele saját maguknak és rossz példájukkal másoknak is.

Heti olvasmány

Miért kábitják el magukat az emberek?

Öntudatos élete periódusában az ember gyakran két egymástól elkülönülő lényt vehet észre saját magában: az egyik vak, érzéki, a másik — látó, szellemi. A vak állati lény eszik, iszik, pihen, alszik, szaporodik és mozog, mintahogy valami üzembe helyezett gép mozog; a látó, szellemi lény, amely hozzá van kapcsolva az állatihoz, maga semmit sem csinál, csak értékeli az állati lény tevékenységét: helyesli, ha összhangban marad vele, de meghasonlik vele, ha nem helyesli cselekvését.

Ezt a látó lényt, az iránytűvel lehet összehasonlítani, amelynek egyik vége észak felé, a másik vége pedig ezzel ellentétben dél felé mutat és az egész tűt pályafutásán egy lemez fedi, amely addig takarja el és teszi láthatatlanná a tűt, amíg a kompaszt vivő tárgy abban az irányban halad, amerre az iránytű mutat. Ha azonban eltérünk attól az iránytól, amit

a tü mutat, akkor az iránytü kileng a lemez alól és láthatóvá válik.

Ugyanigy a látó, szellemi lény is, amelynek megnyilvánulásait közönségesen „lelkiismeretnek“ szoktuk nevezni, az egyik végével állandóan a jó felé mutat, a másikkal a rossz felé és addig láthatatlan számunkra, míg el nem térünk attól az iránytól, amelyet mutat nekünk, vagyis a jótól át nem térünk a rosszra. De amint olyan cselekedetet követünk el, amely ellentétben van azzal az iránnyal, amit a lelkiismeret mutat, tüstént láthatóvá lesz a szellemi lény öntudatának, tüje, amely azt mutatja, hogy az állati lény eltért az iránytól, amit a lelkiismeret mutat. A hajós nem folytathatja munkáját az evezővel, a gőzhajó kerekei vagy vitorlája segítségével, ha azt tudja, hogy nem oda utazik, ahova utaznia kell és nem folytathatja mindaddig, míg abba az irányba nem kormányozta hajóját, amely az iránytünek megfelel, vagy mindaddig, míg az iránytü eltérését eltitkolja saját maga előtt. Ugyanigy van az az ember, aki azt érezte, hogy állati énje meghasonlott lelkiismeretével, ő sem folytathatja cselekedeteit addig, míg összhangba nem hozta őket lelkiismeretével, ha csak el nem titkolja saját maga előtt a lelkiismeretének azt az intő jelzését, hogy állati énje rossz irányba terelődött.

Azt lehet mondani, hogy az egész emberi élet csak ebből a kettős működésből áll: 1. saját cselekedeteinknek a lelkiismeretünkkel való összhangba hozásából. 2. Lelkiismeretünk figyelmeztetéseinek magunk előtt való eltitkolásából, hogy avégből életünket tovább folytathassuk.

Némelyek az előbbit teszik, mások az utóbbit. Hogy az elsőt elérhessük, arra csak egy mód van: az erkölcsi megvilágosodás — a világosságnak megerősítése magunkban és a figyelmünknek arra való irányítása, hogy mi világítja meg bensőnket. Hogy az utóbbit, vagyis lelkiismeretünk szavának önma-

gunk előtt való eltitkolását elérhessük, arra két mód van, és pedig: egy külső és egy belső. A külső azokban a foglalatosságokban áll, amelyek a figyelmet lelkiismeretünk figyelmeztetéseiről elterelik; a belső pedig abban, hogy magát lelkiismeretünket homályosítjuk el.

Mintahogy az ember az előtte álló tárgyat kétféle módon rejtheti el látása elől: úgy, hogy elfordítja tőle tekintetét és más, feltünőbb tárgyra néz vagy úgy, hogy magát a szemét homályosítja el; ugyanúgy az ember lelkiismeretének figyelmeztetéseit kétféle módon rejtheti el maga előtt: külső módon úgy, hogy eltereli figyelmét mindenféle foglalatossággal, vagy gondok, szórakozások, játék útján; és belső módon, — úgy, hogy magát a figyelem szervét homályosítja el. Az eltompult, korlátolt erkölcsi érzésű emberek számára gyakran elégségesek a külső szórakozások, hogy ne vegyék észre a figyelmeztetéseket, amelyeket lelkiismeretük helytelen életük miatt tesz nekik. De olyan emberek számára, akik erkölcsileg finomérzésűek, gyakran éppenséggel nem elégségesek ezek az eszközök.

A külső eszközök nem terelik el teljesen a figyelmet arról a tudatról, hogy az életük meghasonlott a lelkiismeretük következményeivel; ez a tudat meggátolja őket abban, hogy éljenek: és hogy élhessenek, az emberek ahhoz a csalhatatlan eszközhöz folyamodnak, hogy magát a lelkiismeretüket homályosítsák el; az eszköz pedig az, hogy agyukat megmérgezik kábítószerekkel.

Az életünk nem olyan, amilyennek a lelkiismeret követelményei szerint lennie kellene. És hiányzik az erőnk, hogy ezeknek a követelményeknek megfelelően megváltoztassuk életünket.

A szórakozások, amelyek ennek a meghasonlásnak a tudatáról elterelnék a figyelmünket, nem elégségesek, vagy már megcsömörlöttünk tőlük. Az emberek tehát, hogy képesek legyenek tovább élni an-

nak ellenére, hogy lelkiismeretük életük helytelenségére figyelmezteti őket, megmérgezik és megszüntetik a működését annak a szervnek, amely a lelkiismeret figyelmeztetéseit leadja ugyanúgy, mintha az az ember, aki szándékosan elhomályosította szemét, elrejtene maga elől azt, amit nem akar látni. *Tolsztoj.*

Szeptember 2.

Mennél közelebb vannak az emberek az igazsághoz, annál türelmesebbek. És megfordítva.



Csakis a hitetlen emberek, akik az élet szellemi alapjaiban nem hisznek és csak a külső formákat tartják igazaknak, lehetnek türelmetlenek. Türelmetlenek, mert nem látják, nem láthatják, hogy az igazi hit független az ember akaratától. Innen van, hogy a farizeusoktól kezdve, akik Krisztust halálra kintölték, a felsőbbiségekig, amelyek az embereket hitük miatt száműzték: a hitetlen emberek mindig üldözték a hívőket és mindig üldözni is fogják. És ezek az üldözések a hívők hitét sohasem csökkentették, hanem mindig csak erősítették.



Isten beoltja a hitet az emberi szívbe a lelkiismeret és az értelem segítségével. Erőszakkal és fenyegetésekkel nem lehet a hitet beoltani, mert ezekkel csak félelmet lehet kelteni. A hitetleneket és az eltévelyedetteket nem szabad elítélni és szidni, ugyanis elég szerencsétlenek eltévelyedésük miatt. Csak akkor volna szabad korholni őket, ha ez javukra válnék, holott ez még jobban elriasztja őket és csak káros rájuk nézve.

Pascal.

Van egy biztos szabály, amelyet mindig szem előtt kellene tartanunk: és ez az, hogy ha valamit nem tudunk teljesen nyugodt és jóakaratu lélekkel cselekedni, akkor ennek a cselekedetnek még nem érkezett el az ideje.

★

Semmisem méltatlanabb eszes lényhez, mint panaszkodnia amiatt, hogy hazugságnak bizonyult valami, amit apáink igaznak tartottak.

Nem volna-e jobb olyan új elveket keresni, amelyek alapján meg lehet egyezni és amelyek helyettesíthetnék a régieket?

Martineau.

★

A hit olyan, mint a szeretet: nem lehet kikényszeríteni. Ezért hiábavaló vállalkozás, ha állami rendszabályokkal akarjuk a szeretetet bevezetni vagy megerősíteni; mert mintahogy gyűlöletet kelt, ha megkíséreljük kikényszeríteni a szeretetet, ugyanugy igazi hitetlenséget kelt, ha a hitet valakire rá akarjuk kényszeríteni.

Schopenhauer.

★ ★ ★

Az igazi hitnek nincs szüksége külső támaszra vagy erőszakra, sem ünnepi pompára. Arra sincs szüksége, hogy elterjedéséről gondoskodjunk. (Istennek bőségesen van ideje. Sok ezer év annyi neki, mint egy.) Aki a hitét erőszakkal szeretné megtámogatni és külső, ünnepies pompával lehetőleg gyorsan elterjeszteni szeretné — az maga is csak keveset, vagy éppen semmit sem hisz.

Szeptember 3.

Isten elérhetetlen az emberi ész számára. Csak azt tudjuk, hogy van.

★

Azelőtt úgy szemléltem az élet jelenségeit, hogy nem gondoltam arra, hogy honnan erednek ezek a jelenségek és miért látom őket.

Aztán megértettem, hogy mindaz, amit látok, a világosságtól, az észről származik és annyira örültem, hogy mindezt ebből az egyből, az észből származtatam és teljesen megelégedettnek éreztem magam, mert felismertem mindennek az egységes eredetét.

Aztán azt láttam, hogy a megismerés: világosság, amely valamilyen homályos üvegen át hatol át hozzám. A világosságot látom, de nem ismerem azt, ami ezt a világosságot előidézi, bár tudom, hogy van.

Épp az, ami az engem megvliágitó világosságnak a forrása és amit nem ismerek, de aminek létéről tudok: Isten.



Ne próbálj behatolni az isteni természet lényegébe; bűn, ha meg akarjuk ismerni azt, amiről Isten nem lebbentette fel a fátylat. *Menander.*



Higyj Istenben, szolgálj őt, de ne próbálj behatolni lényegébe; hiábavaló lesz erőfeszítésed és fáradságod, mert semmitsem fogsz elérni.

Sőt azt se igyekezz megtudni, hogy van-e Isten vagy nincs, szolgálj őt, mint hogyha volna és mintha mindenütt jelen volna. *Filimon.*



Senkisémet hatolt még be a nagy kezdet lényegébe. Még senkisémet tett egy lépést se saját magán kívül. És te azt keresed, aki az egész világot mozgatja. A szent, a koldus, épp úgy mint a gazdag ember egyformán messze vannak attól, hogy őt elérjék: az ő neve minden élőlény életével együtt zeng, de ezek a lények mind némák, ő ott van mindnek a szeme előtt, de valamennyien vakok. *Omar Chijam (Perzsia).*

Istent nem annyira az ész segítségével ismerjük fel, mint inkább annak a tőle való teljes függésünk tudatából, amelyet érzünk és amely érzés ahhoz hasonlít, amelyet a csecsemő érez anyja ölében.

A csecsemő nem tudja, hogy ki tartja ölben, ki melegíti, ki táplálja, de tudja, hogy ez a valaki ott van és nemcsak hogy tudja ezt, — de szereti is azt, akinek hatalmában van.



Ne szomorkodj azon, hogy Isten fogalma homályos előtted. Mennél egyszerűbb és világosabb ez az istenfogalom, annál távolabb van az igazságtól és annál megbizhatatlanabb támasz számodra.

Szeptember 4.

Az erkölcsi boldogságot nem érzük el egy csapásra, hanem csak állandó erőfeszítés útján.



Az elemi oktatás megtanít minket arra, hogy hogyan kell olvasni és írni. Az írás tudománya azonban nem tanít meg arra, hogy kell-e vagy nem kell levelet írunk barátainknak. Épp így a zene- és énektanítás megtanít minket arra, hogy hangszeren játszunk vagy énekeljünk, de nem tanít meg arra, mikor énekeljünk és itt az ideje annak, hogy muzsikáljunk.

Csak az ész mutatja meg nekünk, mi illik és mi nem.

Isten azzal, hogy ésszel ruházott fel, azt bocsátotta rendelkezésünkre, amire leginkább szükségünk van és amivel el tudjuk érni célunkat.

Isten, mikor olyannak teremtett engem, milyen vagyok, mintha ezt mondta volna nekem: „Te, Epiktetosz! Csekély kis testeddel és alacsony sorsoddal

együtt; sokkal többet adhattam volna neked. De ne hibáztass azért, hogy ezt nem tettem. Nem akartam neked meghagyni a teljes szabadságot, hogy mindazt megtehesd, ami eszedbe jut, de saját magamnak egy isteni részecskéjét beléd plántáltam. Megadtam neked azt a képességet, hogy jóra törekedhess és elkerülhesd a rosszat; a szabad megismerést beléd plántáltam. Ha fel fogod használni az eszedet mindabban, amit cselekszel, akkor semmitem fog megakadályozni és semmitem lesz terhedre azon az uton, amelyet kijelöltem neked. Ne hidd, hogy ez keveset jelent számodra. Vagy talán kevés az, ha egész életedet bölcsen, békességben és vidáman töltheted el? Légy tehát ezzel megelégedve!“

Epiktetosz.

★

Csing-Csang király fürdőkádjába a következő szavak voltak bevésve: „Minden nap frissítsd fel, ujtsd fel magadat; tedd ezt újra és mindig újra.“

Kínai bölcs mondás.

★

A bölcssek erénye a távoli országba való utazáshoz és a hegymászáshoz hasonlít: akik távoli országba utaznak, az első lépéssel kezdik utjukat és a hegymászás is a hegy lábánál kezdődik.

Confucius.

★

Ha valamely dolgot helyesen és jól akarunk elvégezni, akkor értenünk kell hozzá. Ezt mindenki belátja. Ahhoz is, hogy jól éljünk, értenünk kell hozzá, hogyan kell helyesen és jól élni.

Epiktetosz.

★

És mondá neki Jézus:

— Valaki az eke szarvára veti kezét és hátra tekint, nem alkalmas az Isten országára.

Lukács IX. 62.

Az igazi erény sohasem tekint hátra, árnyéka
— a dicsőség felé. *Goethe után.*

★

Az ember csak akkor boldog, ha elmondhatja, hogy elvégezte munkáját, hogy lelkét adta a munkába és azt be is fejezte, amilyen jól csak tudta. Ha azonban másképp cselekszik, akkor ha befejezte is munkáját, sem vigaszt, sem megelégedést nem fog érezni.

Emerson.

★ ★ ★

Nemcsak gyors, de semmiféle látható eredményt se várj a jóra való törekvésektől. Nem fogod látni erőfeszítésed gyümölcsét, mert abban a mértékben, amelyben előrehaladsz, az előtted lebegő eszmény, amely után igyekszel, mindinkább eltávolodik. Az erőfeszítésünk nem eszköz, hanem cél. Benne rejlik jutalmad is.

Szeptember 5.

A hit nem hit, ha az életünk nem fedi teljesen.

★

Valaki azért hallja én tőlem e beszédeket és azokat megtartja, hasonlítom azt a bölcs emberhez, ki az ő házat kősziklára építette. Mert eljött az eső, eljött az árvíz és eljöttek a szelek, megütköztek a házba; de nem romlott el, mert kősziklára építettett. És valaki hallja éntőlem e beszédeket és azokat meg nem tartja, hasonlatos lészen a bolond emberhez, ki házat építette fövényen. Mert eljött az eső, eljött az árvíz, eljöttek a szelek, megütköztek a házba és elromlott és annak romlása lett nagy.

Maté VII. 24—27.

A halált senkisésem kerülheti el, aki születik, mint ahogy egyetlen halandó sem kerülheti el a születést. Ezért ne bánkódjunk amiatt, ami elkerülhetetlen. A lények előbbi állapota ismeretlen, a közbenső állapot nyilvánvaló, a jövőbeli állapotot nem tudjuk; tehát miért bánkódnánk és nyugtalanokodnánk? Némelyek úgy tekintenek a lélekre, mint valami csodára, mások álmélkodva hallanak és beszélnek róla, de senki sem tud róla semmit.

Az ég kapuja csak épp annyira van kitérve előtted, mint amennyire erre szükséged van. Szabadítsd meg magad a gondtól és izgalomtól és fordítsd lelkedet a szellemi felé. A cselekedeteidnek te légy az irányítója és ne az események. Ne légy egyike azoknak, akik cselekedeteik céljául a jutalmat tekintik. Légy figyelmes, tedd meg kötelességedet, de a következményekkel ne törődj, úgyhogy mindegy legyen neked, akár kellemesen, akár kellemetlenül végződik is rád a dolog.

Bhagarad-Gita.

★

Mi haszna vagyon, atyámfiak, ha valaki mondja, hogy hite vagyon, cselekedetei pedig nincsenek? Avagy megtarthatja-e azt az a hit? Hogyha pedig a keresztyén atyafiak, férfiak vagy asszonyok mezítelenek leendenek és szükölködnek mindennapi eledel nélkül és ezt mondja pedig valaki közületek azoknak: „Menjete el békességgel, melegedjete meg és egyetek eleget“; mindazáltal nem adjátok nékik, amelyek szükségesek volnának a testük táplálására; mi haszna vagyon annak? Azonképpen a hit, ha cselekedetei nincsenek, megholt önmagában. Sőt inkább ezt mondhatja valaki: „Tenéked hited vagyon, nékem cselekedeteim vannak; mutasd meg nékem a te hitedet a te cselekedeteidből, és én megmutatom néked az én cselekedeteimből az én hitemet“.

Látjátok annak okáért, hogy a cselekedetekből ismerjük meg az igaz embert és nemcsak a hitből

Mert miképpen a test a lélek nélkül megholt állapot, azonképpen a cselekedetek nélkül való hit megholt állapot.
Jakab levele, II. 14—18., 24., 26.



Mintahogy azt az embert, aki hosszú távollét után visszatér, rokonai, barátai és ismerősei vidáman köszöntik, akként a jó tetteket, amelyeket itt a földön cselekesznek, odaát — más helyen — az elköltözöttek köszöntik mint jó barátok a jó barátot.

Buddhista bölcs mondás.



Aki a törvényt ismeri, de parancsait nem teljesíti, olyan emberhez hasonlít, aki szánt, de nem vet.



Ha az ember nem igyekszik teljesíteni azt, amit Isten törvényének ismert fel, akkor sem Istenben, sem törvényben nem hisz.

Szeptember 6.

Az eltévelyedés megszokott állapota az embernek. Némely korban és némely társadalmi osztályokban különösen elterjedt szokott lenni. Így van ez a mi keresztény korunkban és keresztény társadalmunkban is.



Akárki követi is el a bűnt, a legborzasztóbb, ha tanult ember követi el. A tudatlan, egyszerű ember és a feslett életű ember jobbak, mint az a tanult, de mértéktelen ember, mert az első vaksága miatt tért le az utról, a másik azonban látó szemmel esett bele a kutba.

Saadi.

Az ember elvesztette a lelkét, eltelt egy idő és most elkezdi epedni utána. A léleknek ez az elvesztése csakugyan a mi beteg pontunk, a mi általános társadalmi rákfenénk középpontja, amely a jelen valamennyi jelenségét rettenetes halállal fenyegeti. Az az ember, aki be akar hatolni a dolgok mélyébe, könnyen meg fogja érteni, hogy ez a törzse, gyökere és a barkája az *antiar*-nak (az upászfának, amely mérget terem) és amely maró mérget kigőzölő ágait megszire kinyújtja, amelyek miatt a világ atrophíában és haláltusában vonaglik. Ha megérintitek a fát, szenvedéseink rettenetes betegségü fészket érintitek meg. Nincs se vallásunk, se Istenünk; az ember elvesztette lelkét és most gondosan keresi az antiszeptikus szereket; de a genyenedés, amely egy pillanatra megennyhült, még erősebben kitör újra és még hevesebb, még rettenetesebb.

Carlyle.



Ujságjaink a büntettek és mindenféle borzalmastettek leírásával ugyszólván kiegészítő képeit adják a huslakomáknak. Lehet-e csodálni, hogy az emberek, miután átengedték testüket és lelküket az egyik és a másik táplálék káros hatásának, gyűlölködéssre, háboruskodásra és öngyilkosságra hajlamosak? Nem volna-e különös, ha boldognak látnók őket ily napi kezdet után? Szellemi és testi táplálékuk hipnotikus hatása olyan, hogy elkerülhetetlenül az állandó nyugtalanság, szenvedés és kétségbeesés állapotába juttatja őket.

Lucy Mallory.



Az emberek szórakozást keresnek, úgy, hogy majd ezt, majd azt teszik, csak azért, mert érzik életük ürességét, de nem látják azt, milyen üres az az új szórakozás, amely vonzza őket.

Pascal.



Mindaz, amit életünk biztosítására teszünk, teljesen ugyanaz, mint amit a strucc cselekszik, amikor megáll és a homokba dugja fejét, hogy ne lássa, hogyan ölik meg. Mi rosszabbul járunk el, mint a strucc; hogy kétes életünket a kétes jövőben kétesen biztosítsuk, teljesen elrontjuk biztos életünket a biztos jelenben.

★

Ha csak futólagosan is szemügyre vesszük vagyonos osztályaink életmódját, látjuk, hogy mindazt, amit életünk biztosítására teszünk, éppenséggel nem ennek kedvéért tesszük, hanem csak azért, hogy e foglalatossággal elfelejtjük, hogy életünk nem biztos és soha nem is lehet biztos.

★

Az embernek ellenálhatatlan hajlandósága van arra, hogy azt higgye: nem látják őt, ha ő nem lát semmit, — mintahogy a kis gyermek behunyja az ő szemét, hogy őt ne lássák. *Lichtenberg.*

★

Korunk emberei azt hiszik, hogy életünk minden esztelenségét és kegyetlenségét, — egyesek örületes gazdagságával, a többségnek irigy, dühös nyomorúságával, az állandó fegyverkezéssel és háborúkkal, — senkisémet látja és semmisémet gátolja azt, hogy ilyen életet folytassunk.

★ ★ ★

A megtévedés csak megtévedés marad akkor is, ha a többség osztozik benne.

Szeptember 7.

Ha az élet üdvösség, üdv a halál is, amely az élet elkerülhetetlen feltétele.

★

A halál

Halál, én nem nevezlek árny-leánynak;
Nem látlak tébolyult alázatosan
Siri csontváz-rémnek,
Komor kaszával.
Oh mennyei leány,
Oh sugárzó, égi szépség!
Kezedben béke-pálma leng
És nem pusztító fegyver.
Midőn a zordon sziklák egyensulya
Világra hozta e világ virágát,
Az Isten gondjaidra bizta
Világa rendjét.
És te lebegsz a Teremtés fölött.
Civódás örvényébe öntsz olajt.
És hűsítő lehelleteddel
Szeliddé fékezed a lét orkánját.
Te csillapítod szélvész bömbölését,
Ha fejét vadul megrázza,
Te békited meg a tajtékos Óceánt,
Hogy visszatérjen partjai ölébe.
Növényvilágnak gátat szabsz,
Hogy óriási erdők árnya
Hollószárnyával meg ne fojtsa létünk,
Hogy fű ne nőjön égig.
És az ember?! ... Oh te szent leány!
Ha megjelenesz, eltűnnek orcájáról
Harag meg kéj rőt vérrózsái,
A mostoha, rut embersorsot
Békéssé hangolod, oh, igazságos!
Egyforma kézzel sujtasz
Uralkodót és szolganépet ...
Kétség és kényszer —
Bus napjaink, létünk feltételi.
És te vagy a kulcsa minden titoknak,
És te vagy a nyitja minden szolgálácnak!
Baratinszkij.

*Hol vannak a halottak? Ugyanott, ahol azok,
akik még meg sem születtek.* *Seneca.*



Ha a halál borzasztó, akkor ennek az oka nem a halálban, hanem bennünk rejlik. Mennél jobb az ember, annál kevésbé fél a haláltól.



A testi halál megsemmisíti azt, ami a testet együtt tartja, — a földi élet tudatát. Ez történik azonban szüntelenül velünk és minden nap, ha elalszunk. A kérdés az, hogy a testi halál szétrombolja-e azt, amit az összes egymásután következő tudatállapotok egyesítettek bennünk, vagyis a világhoz való különleges viszonyunkat? Hogy ezt állíthassuk, előbb azt kell bebizonyítanunk, hogy ez a világhoz való különleges viszonyunk, amelyet az összes egymásra következő tudatállapotok egyesítettek bennünk, a testi létünkkel együtt született és ezért vele együtt meghal. De éppen ez nincs így.

Ha az öntudatom szerint itélek, akkor azt látom, hogy az összes tudatállapotaimnak egybe való kapcsolása, — egy bizonyos fogékonyság az egyik dolog iránt és a másik iránt való közömbösség, amelynek következtében az egyik dolog eltűnik, a másik megmarad bennem, — a jóiránt való szeretetemnek és a rossz iránt való gyűlöletemnek foka, — hogy ez a világhoz való különleges viszonyom, ami nevezetesen az éneket és csak az én éneket alkotja, nem valamilyen külső oknak a terméke, hanem az alapoka az életem valamennyi többi jelenségének.

Ha a tapasztalat alapján itélek, akkor olybá tűnik fel, hogy énem sajátosságának az oka a szüleim sajátosságában rejlik és azokban a viszonyokban, amelyek rám és szüleimre hatottak; ha azonban ezen

az uton tovább következtetek, akkor el nem kerülhettem, hogy észrevegyem, hogy ha az egyéni énem szüleim sajátosságain és ama körülményekben alapszik, amelyek rám hatottak, akkor valamennyi ősöm sajátosságaiban és életfeltételeikben rejlik, — a végtelenségig, tehát az időn és a téren kívül, — úgy hogy különleges énem a téren és az időn kívül keletkezett; ez tehát ugyanaz, amit felismertem.

★

Mielőtt megöregedtem, jól igyekeztem élni; most, hogy öreg lettem, igyekszem jól meghalni; ahhoz, hogy az ember jól haljon meg, kell hogy szívesen haljon meg. *Seneca.*

★

Olyan emberek, akik nem értik az életet, el nem kerülhetik, hogy a haláltól féljenek.

★ ★ ★

Félsz a haláltól, de gondold meg, hogy mi volna, ha mint egy és ugyanazon személynek kellene örökké élned.

Szeptember 8.

A gyermekekben az összes képességek és a legnagyobb dolgokra való képességek is megvannak.

★

Bizony, mondom nektek, ha meg nem tértek és olyanok nem lesztek, mint a kisgyermekek, semmiképpen sem mentek be a mennyeknek országába. Aki ezért megalázza magát, mint ez a kisgyermek, az a nagyobb a mennyeknek országában. Aki pedig meg-

botránkoztat egyet e kicsinyek közül, akik én ben-
nem hisznek, jobb annak, hogy malomkövet kössenek
a nyakára és a tenger mélységébe vessék.

Máté XVIII. 3., 4., 6.



Hálákat adok neked, Atyám, mennynek és föld-
nek. Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és az értel-
mesek elől és a kisdedeknek megjelentetted. Igen,
Atyám, mert így volt kedves te előttem.

Máté XI. 25—26.



*Miért állnak a gyermekek erkölcsi tekintetben
magasabb fokon, mint a legtöbb ember? Mert az ér-
telmüket sem a tévedések, sem a kisértések és a bü-
nök nem rontották el. A tökéletesedésüknek semmi
sem áll útjában; míg a felnőtteknél a bűn, a kisértés
és a tévedés vágja el az utat.*

*Az előbbieknél csak haladniok, az utóbbiaknak
küzdeniök kell.*



Milyen borzasztó volna élni a világon, ha nem
születnének szüntelenül gyermekek, akik az ártatlan-
ságot és minden tökéletesség lehetőségét hozzák ma-
gukkal a világra.

John Ruskin.



Mi Urunk Istenünk... A csecsemők és a csecs-
szópók szájával erősítetted meg hatalmadat a te ellen-
ségeid miatt, hogy a gyűlölködőt és bosszuállót el-
némitsd.

8. Zsoltár. 3.



A gyermekek gyenge kezeikkel gyakran megfog-
nak oly igazságot, amelyet az emberek férfikezekkel
nem tudnak megfogni és amelynek felfedezése ké-
sőbbi századok büszkeségét teszi.

John Ruskin.

A gyermek ismeri a lelkét, amely drága neki és úgy óvja, mint ahogy a szem héja óvja a szemet és a szeretet forrása nélkül semmit sem enged be lelkébe.



A gyermekek épp úgy tudják az igazságot, mint ahogy az emberek közt gyakran vannak olyanok, akik tudnak valamely idegen nyelvet, de nem tudnak e nyelven beszélni. A gyermekek nem tudják nekünk megmondani, hogy a jó micsoda, de csalhatatlanul elfordulnak minden rossztól.



A színlelés a legokosabb és legélesebben látó embert is tévedésbe ejtheti, de a legkorlátoltabb gyermek, bármennyire elzárják mesterségesen mindentől, felismeri a tetetést és elfordul a színlelőtől!



Van-e fonákabb dolog, mint az, hogy a gyermekeknek, akik alig léptek be ebbe a világba, már a tulvilágról beszélünk?



Melyik életkor lehet szebb a gyermekkornál, amelyben a két legjobb erény, — az ártatlan vidámság és határtalan szeretni vágyás — a két kizárólagos mozgató cselekedeteinknek.



Mindenkit tisztelned kell, de százszorosan tisztelned kell a gyermeket és őrizkedned kell attól, hogy szeplőtlen tisztaságát megbántsd.

Heti olvasmány

A szökevény

Hosszadalmas volt az eljárás. Páska előbb a lekaszált réteken ment át az anyjával, aztán az erdei ösvényen folytatták utjukat, ahol elsárgult falevelek tapadtak a csizmáira; addig mentek, míg meg nem virradt. Aztán két óra hosszat valami sötét tornácon állt és várta, hogy kinyissák az ajtót. A tornácon nem volt az a hidegség és nedvesség, mint künn, de a szél befujta az esőcseppeket oda is. Mikor a tornácra lassanként bezsufolódtak az emberek, Páskát odaszorították arccal valakinek a subájához, aki nagyon füstölthalszagu volt és a kis fiu elaludt. Hirtelen azonban zörrent a retesz, az ajtó kinyilt és Páska belépett anyjával együtt a fogadósobába. Ott újra sokáig kellett várakozniok. A betegek mind leültek a padokra, nem moccantak meg helyükön és hallgattak. Páska nézte őket és ő is hallgatott, bár sok különös és mulatságos dolgot látott. Egyszerre egy kis legény érkezett, aki féllábon ugrándozott be a szobába és Páskának is kedve kerekedett féllábon ugrándoznia. Megbökte könyökével anyját, a subája ujjába vihogott és ezt mondta:

— Mama, nézd csak ezt a verebet!

— Hallgas, fiacskám, hallgas! — mondta az anyja.

A kis ablakban álmosarcu ápoló jelent meg.

— Jöjjetek beiratkozásra! — mondta mély hangon.

Valamennyien odaseréglettek a kis ablakhoz, köztük a féllábon ugrándozó legényke is. Az ápoló mindegyiktől megkérdezte a vezetéknevét és keresztnévét, életkorát, lakóhelyét, azt is, hogy mióta beteg és más efféle dolgokat. Anyja feleleteiből Páska meg-

tudta, hogy őt nem Páskának, hanem Galaktionov Pálnak hívják, hogy hét esztendő, irni-olvasni nem tud és husvét óta beteg.

Mikor a fiucskát beírták, nemsokára kis időre fel kellett állniok ülőhelyükről: az orvos haladt át a fogadószobán; fehérkötény volt eléje kötve, amelynek kötőjéről türölköző lógott le. Mikor az ugrándo­zó le­gényke mellé ért, felhuzta vállát és horkoló hangon így szólt:

— No, te aztán ostoba fickó vagy! Hát nem vagy te ostoba fickó? Azt mondtam neked, hétfőn gyere és ehelyett pénteken jössz. Én ugyan azt se bánom, ha sohase jössz, de a lábamba fog kerülni, te buta!

A kis emberke olyan siralmas arcot vágott, mintha alamizsnát akart volna kérni, hunyorgott és ezt felelte:

— Legyen olyan szives, Iván Mikolájics!...

— Semmi „Iván Mikolájics!“ — utánozta a gyerek beszédét gunyosan az orvos. — Megmondtam neked, hogy hétfőn, hát fogadj szót. Micsoda buta kölyök!...

Az orvos elkezdte a rendelést. Beült a szobájába és egymásután beszólitotta a betegeket. A szobából szakadatlanul a gyermekek siketítő orditozása és sírása hallatszott ki és közben az orvos hangos kiáltó­zása:

— No, mit üvöltesz? Talán levágom a nyakadat? Úlj hát nyugodtan!

Páskára került a sor.

— Gelaktionov Pál! — kiáltotta az orvos.

Az anya összereszt, mintha nem lett volna el­készülve erre a felszólitásra, aztán kézenfogta Páskát és bement vele. Az orvos az asztalnál ült és gépiesen dobolt kalapácsával egy nagy könyvön.

— Mi fáj? — kérdezte, anélkül, hogy a belépőkre ránézett volna.

— Daganat van a könyökén, Iván Mikolájics, — felelte az anya és az arca olyan kifejezést öltött fel,

mintha igazán nagyon bánkódnék Páska daganata miatt.

— Vetköztesd le!

Páska leoldozta a nyakáról a kendőt, megtörölte az orrát subája ujjával, aztán elkezdett kényelmesen kibujni a subából.

— Hallod-e, asszony, nem vendégségbe jöttél ide! — mondotta kemény hangon az orvos. — Mit teke-tóriáztok olyan sokáig? Nem csak ti vagytok itt.

Páska gyorsan ledobta a subáját a földre és az anyja segítségével levetközött derékig meztelenre... Az orvos futólag ránézett és megveregette a gyerek meztelen hasát.

— Derék gyerek vagy, Páska, szép hasat növesztettél, — mondta. — Mutasd csak a könyöködöt.

Páska rossz szemmel nézett a véres öblögető viz-zel teli csészére, aztán az orvos kötényére és elkezdett sirni.

— Mee-e! — utánozta gunyosan az orvos. — Nemsokára a lakodalmára megy el ez a legény és mégis bög itt! Nem szégyeled magad?

Páska elfojtotta sirását, anyjára nézett és a pil-lantásából ezt lehetett kiolvasni:

— De el ne meséld otthon senkinek, hogy sir-tam a kórházban!

Az orvos megvizsgálta Páska könyökét, meg-nyomkodta, felsóhajtott, csettentett a nyelvével, az-tán újra megnyomkodta a daganatot.

— El kellene verni téged, asszony, de nincs senki, aki megtegye, — mondotta. — Miért nem hoz-tad hamarabb ide ezt a gyereket? Hiszen oda van a karja! Nézd csak, te ostoba teremtés, a gyerek kar-ján az ízület van megtámadva!

— Iván Mikolajics! Ehhez te jobban értsz, — sóhajtotta a parasztasszony.

— Iván Mikolajics!... El hagyod gennyedni a gyerek karját, aztán óbégatsz itt, hogy „Iván Miko-lajics!” Miféle munkás lesz ebből, ha rossz a karja?

Az életed végéig kinlódhatsz vele. Ugy-e, ha pattanás van az orrodon, nyomban elszaladsz vele a kórházba, de a gyereket egy fél esztendeig hagyod senyedni. Mind ilyenek vagytok ti!

Az orvos cigarettára gyujtott. Mig cigarettáját szivta, folyton szidta a parasztasszonyt és látszott rajta, hogy közben másra gondol; valami fülbemászdal járt az eszében és ahhoz verte fejével szüntelenül a taktust, mialatt beszélt. A derékig meztelen Páska ott állt előtte, hallgatta az orvos szavait és nézett a füstfellegek után. Mikor azonban a cigaretta kialudt, az orvos kihuzta magát és mélyebb hangon így szólt:

— Hallod-e, asszony! Itt nem használ a kenőcs, vagy a tapasz. Itt kell hagynod a gyereket a kórházban.

— Miért ne hagynám itt, Iván Mikolájics, ha kell...

— Meg fogjuk a gyereket operálni. Te pedig, Páska, szépen itt maradsz nálunk, — mondotta az orvos és közben megveregette a fiu vállát. Anyád hadd menjen haza és mi ketten itt maradunk, barátcskám. Jó dolgod lesz itt nagyon, örülni fogsz neki! Ha elkészültem veled, Páska, csizet fogunk és mutatok neked rókát is! Elmegyünk együtt kocsin látogatóba! Akarod? Mi? És holnap eljön érted az anyád! Mi?

Páska kérdő pillantással nézett anyjára.

— Maradj itt, fiam! — mondta neki az anya.

— Ugy is itt marad! — szólt közbe vidáman az orvos. — Hiszen ez magától értetődik. Eleven rókát fogok mutatni neki! Elmegyünk együtt a vásárba és veszek neki sárgacukrot! Marja Deniszovna, vezesse fel ezt a gyereket!

Az orvos szemmelláthatólag vidám, derült kedélyű ember volt, aki örült, hogy egy kis fiu is lesz a környezetében; Páska pedig méltányolni tudta ezt a körülményt, annál is inkább, mert még soha éle-

tében sem volt vásáron és szeretett volna élő rókát látni; de mit csinál majd anyja nélkül? Miután egy kis ideig gondolkozott, elhatározta, hogy arra fogja kérni az orvost, engedje, hogy anyja is ott maradjon a kórházban, de mielőtt kinyithatta volna a száját, az ápolónő már vitte fel a lépcsőn. A gyerek ment az ápolónő mellett és tátott szájjal nézelődött körül. A lépcső, a padló, az ajtófélfák, — minden olyan óriási nagy volt, egyenes és rikitó szinnel volt befestve és a főzőolaj jóízű illata terjengett a levegőben. Mindenütt lámpák lógtak és a falakból rézcsapok nyultak ki. Mindennél jobban tetszett azonban Páskának az ágy, amelyre leültették és a szürke bolyhos takaró. Megtapogatta a fejpárnákat és a takarót, körülnézett a betegszobában és úgy látta, hogy az orvosnak jó dolga van itt.

A betegszoba nem volt nagy és csak három ágy volt benne. Az egyik ágy üresen állt, a másikat Páska foglalta el, a harmadikon pedig oly bánatoszemű öregembert ült, aki folyton köhögött és köpöcsészébe köpött. Páska ágyából a nyitott ajtón át látni lehetett a másik betegszoba egy részét, ahol két ágy állt: az egyik ágyon egy rendkívül sápadt, lesóványodott ember feküdt, akinek kaucsuk jégtömlő volt a fejére téve, a másikon pedig széttárt karokkal bekötöttfejű parasztember feküdt, akit könnyen asszonynak nézhetett volna az ember.

Az ápolónő, mikor leültette Páskát az ágyra, elment, de nemsokára visszajött és egy csomó ruhát hozott magával mind a két kezében.

— Ezt neked hoztam, — mondta. — Öltözz fel.

Páska levetkőzött és nem minden élvezet nélkül vette fel az új ruhákat. Mikor felvette az inget, a nadrágot és a szürke köpönyeget, nagy megelégedéssel nézett végig magán és azt gondolta, hogy nem volna rossz ilyen ruhában sétára indulni a faluban. Képzületében kiszinezte azt a jelenetet, amint az anyja elküldi a ház mögött lévő kert végébe, a patak

partjára, hogy a malacnak káposztlevelet szedjen; ő megy és a fiuk meg a leányok köréje gyűlnek és irigykedve nézik kis köpönyegét.

Az ápolónő belépett a szobába és két csajkát, két kanalat és két karéj kenyeret hozott kezében. Az egyik csajkát odatette az öreg ember elé, a másikat pedig Páska elé.

— Egyéll! — mondta.

Mikor Páska belenézett a csajkába, zsiros káposztalevest és egy darab hust pillantott meg benne és ismét azt gondolta, hogy az orvosnak nincs rossz dolga és hogy éppenséggel nem olyan haragos ember, amilyenek kezdetben látszott. Páska sokáig ette a káposztalevest, minden egyes korty után megnyalta a kanalat és aztán, amikor a huson kívül már semmsem maradt a csajkában, odasandított az öregre és irigyelte, mert az még mindig kanalizott. Nagy sóhajtással hozzálátott a hushoz, arra igyekezett, hogy olyan soká egyék, ameddig csak lehet, de igyekezete nem használ semmit: nemsokára a hus is eltűnt. Csak a karéj kenyér maradt meg. A kenyér nem nagyon izlik, ha más harapnivaló nincs hozzá, de mit lehet tenni? Páska gondolkodott kicsit, aztán megette a kenyeret. Erre az ápolónő újabb csajkával jött be. Ezuttal sült volt a csajkákban burgonyával.

— Hol a kenyered? — kérdezte az ápolónő.

Páska felelet helyett felfujta az orcáit, aztán kinyitotta a levegőt a száján.

— Miért faltad fel a kenyeret? — kérdezte rosszszalú hangon az ápolónő. — Most mit eszel a sült-höz?

Kiment és újabb darab kenyeret hozott be. Páska még soha életében nem evett sült hust és most mikor megkóstolta, azt tartotta, hogy nagyon izletes. A hus gyorsan eltűnt és utána még nagyobb darab kenyér maradt meg, mint a káposztaleves után. Az öreg, mikor elfogyasztotta az ételt, a megmaradt ke-

nyerét az ágya mellett lévő kis éjjeli szekrényre tette; Páska ugyanazt akarta tenni, de aztán meggondolta a dolgot és megette a maga részét. Aztán elindult sétálni.

A szomszéd szobában azokon kívül, akiket az ajtón át látott, még négy ember volt. Az egyik közülük lebilincselte Páska figyelmét. Magas termetű, nagyon lesóványodott szőrösarcu paraszt volt; ült az ágyon és szüntelenül csóválta fejét, hogy az úgy járt ide-oda, mint az óra ingája és hozzá a jobb kezét is lengette. Páska hosszú ideig nem tudta levenni róla szemét. Kezdetben különöseknak tüntek fel neki a paraszt ingaszerű, ütemes mozdulatai, mintha a többi ember mulattatására tenné, de mikor jobban szemügyre vette a paraszt arcát, elkezdett félni tőle és megértette, hogy ez a paraszt gyötrő fájdalmakat visel el. Mikor a harmadik szobába ért Páska, két parasztot pillantott meg, akiknek az arca sötétvörös volt, egészen olyanok voltak, mintha agyaggal kenték volna be őket. Mozdulatlanul ültek ott és különös arcukkal, amelynek vonásait alig lehetet megkülönböztetni, valamilyen bálványhoz hasonlítottak.

— Néni, miért ilyenek ezek? — kérdezte Páska az ápolónőtől.

— Himlősek, fiam.

Mikor visszatért a szobájába, Páska leült az ágyra és várta az orvost, hogy elmenjen vele csizet fogni és a vásárba. De az orvos nem jött. A szomszéd szobából nyíló ajtóban egy pillanatra megjelent a felcser. A beteg fölé hajolt, akinek fején a jégtömlő volt és ezt kiáltotta:

— Mihájlo!

Az alvó Mihájlo nem mozdult. A felcser legyintett kezével és elment. Mialatt Páska az orvost várta, a szomszédját nézte, az öreg embert. Az öreg szüntelenül köhögött és köpködött a köpöcsészébe; a köhögése hosszan, üvöltően hangzott. Az öregnek egy tulajdonsága megnyerte Páska tetszését: mikor köhő-

gés közben magába szivta a levegőt, akkor valami sípolt, hörgött a mellében.

— Öregapó, mi sípol ugy benned? — kérdezte Páska.

Az öreg nem felelt. Páska kis ideig várt, aztán ezt kérdezte:

— Öregapó, hol a róka?

— Miféle róka?

— Az eleven róka.

— Hát hun volna? Az erdőben!

Sok idő mult el, de az orvos nem jött. Az ápolónő behozta a teát és összeszidta Páskát, mert nem hagyott kenyeret a teához. A felcser még egyszer bejött és hozzáfogott ahhoz, hogy Mihájlót felébressze. Künn az ablakok előtt az alkonyati szürkület terjengett, a betegszobában meggyújtották a lámpákat, de az orvos csak nem jött. Ilyenkor már nem lehet a vásárba elmenni, vagy csizet fogni; Páska leheveredett az ágyra és elkezdett gondolkodni. Eszébe jutott a sárgacukor, amit az orvos ígért neki, anyjának az arca és hangja, maga előtt látta faházuk szobáját és ennek félhomályában a bubos kemencét és zsémbes nagyanyját... és hirtelen félelem fogta el és elszorult a szive. Aztán eszébe jutott, hogy holnap eljön érte az anyja, elkezdett mosolyogni és lehunyta szemét.

Valamilyen nesz felébresztette. Valaki járkált a szomszéd szobában és félig suttogó hangon beszélt. Az éjjeli lámpák és a szentképek előtt égő mécsesek gyér világosságánál három alak mozgott Mihájlo ágya előtt.

— Az ággyal együtt visszük el, vagy csak ugy? — kérdezte az egyik.

— Csak ugy. Az ággyal nem férünk ki.

Ez rosszkor halt meg, Isten nyugosztalja!

Az egyik Mihájlo hóna alá nyult, a másik a lábát fogta meg és igy fölemelték: Mihájlo karja és

köpönyegének szárnyai lecsüggtek. A harmadik ember, — az a paraszt volt az, aki asszonyhoz hasonlított — keresztet vetett magára, mind a hárman kimentek a szobából, járásközben rá-rá lépve Mihájlo köpönyegének szárnyára.

Az alvó öregember melléből sipolás és fülsértő hörgés hallatszott. Páska feszülten figyelt, ránézett a sötét ablakokra, aztán elborzadva ugrott fel az ágyról.

— Ma-a-ma! — nyögte vékony hangon.

És anélkül, hogy feleletre várt volna, átrohant a szomszéd szobába.

Az éjjeli lámpa fénye csak pislogott a sötétségben és a betegek, akiket megzavart Mihájlo halála, ültek az ágyukon. Egybeolvadt az alakjuk az árnyékkal és borzas hajukkal szélesebb válluaknak és magasabb testalkatuaknak látszottak, mint a többi ember. Olybá tünt, mintha folyton nagyobbodnának. A legszélső ágyon, a szegletben, ahol sötét volt, az a paraszt ült, aki a fejét és a karját ingatta.

Páska a nyitott ajtón át berohant a himlős betegek szobájába, onnan folyosóra és a folyosóról egy nagy szobába, ahol hosszuhaju és vénasszony arcu kísértetek feküdtek és ültek az ágyakon. Mikor végigfutott a női osztályon, hirtelen ismét egy folyosóra ért, megpillantotta az ismert lépcső korlátját és lefutott a lépcsőn. Ekkor megismerte a fogadószobát, amelyben reggel ült és próbálta megkeresni a kijáró ajtót. Félretolta a reteszt, hideg szél csapta meg az arcát, botorkálva kifutott az udvarra. Csak egy gondolata volt, futni, mindig csak futni! Az utat nem ismerte, de arról volt meggyőződve, hogyha futni fog, okvetlenül hazaérkezik anyjához. Sötét éjszaka volt, de a hold kisütött a felhők mögül. Páska, mikor leért a lépcsőn, nyilegyenesen előre futott, bekanyarodott egy fészernél és elszáradt bokrok zárták el utját. Megállt egy helyben, kis ideig gondolkodott, aztán visszafutott a kórházhoz, futott az épület kö-

rül, majd kétségbeesetten újra megállt: a kórház épülete mögött fehér kökereszt világított.

— Mama! — kiáltott fel a gyerek és keresztet vetett magára, mikor az ut mentén álló keresztet megpillantotta.

Mikor a sötét, komor épületek előtt elszaladt, ki-világított ablakot vett észre.

A vakító, vörös folt borzasztónak rémlett neki a sötétségben, de Páska, aki a félelemtől elvesztette fejét és nem tudta, hova szaladjon, a világosság felé tartott. Közvetlenül az ablak mellett volt a feljáró lépcső és a kapu a fehér feliratos táblával. Páska felfutott a lépcsőn, benézett az ablakon és olyan heves öröm fogta el, hogy elfult a lélekzete. Az ablakon át megpillantotta a jókedvű, kedélyes orvost, aki az asztalnál ült és könyvet olvasott. Páska a boldogságtól kacagva nyujtotta ki karját az ismerős arc felé, el akarta kiáltani magát, de egy ismeretlen erő összeszorította a torkát, megdermesztette a lábát, úgyhogy megtántorodott és eszméletlenül esett le a lépcsőn.

Mikor ismét magához tért, már világos volt és egy nagyon ismerős hang, amely tegnap a vásárt, a csízet és a rókát igérete neki, csendült fel mellette:

— No, te aztán nagy buta lurkó vagy, Páska! Hát nem vagy te buta? El kellene verni téged, de nincs senki, aki megteszi. *Anton Csehov.*

Szeptember 9.

Azok az ismeretek, amelyeket ma tudományak tekintenek, megváltoztatják ugyan az emberi élet formáit, de nem mozdítják elő boldogságát.

★

A csillagászat, a mechanika, a fizika, a kémia és a többi tudomány mind feldolgozzák a tárgykörükbe

eső kérdéseket, anélkül, hogy bármire is megadnák a feleletet az életről általában. Csak éretlenségük, tehát homályosságuk és határozatlanságuk korszakában, kísérelték meg egyes tudományok, hogy álláspontjukról az élet minden jelenségét felölleljék és ezzel zavarosakká lettek, mialatt új fogalmakat és szavakat találtak ki. Így volt az asztronómiával, mikor még asztrológia volt. Ugyanaz történik most azzal a kísérleti, fejlődéstanon alapuló tudománnyal, amely azon a réven, hogy az életnek néhány kérdését megvizsgálja, azt állítja, hogy az egész életet tanulmányozza.

★

A tudomány nem azzal tölti be hivatását, hogy a napfoltok keletkezésének okait magyarázza meg, hanem azzal, hogy saját életünk törvényeit és ezek megsértésének következményeit magyarázza meg.

John Ruskin.

★

Ha a természetet szemléljük, akkor a tapasztalat adja a szabályt a kezünkbe és a tapasztalat az igazságnak a legjobb forrása; az erkölcsi törvények tekintetében azonban a tapasztalat (sajnos!) a látszat anyja és a legnagyobb mértékben elvetendő dolog, ha azt, hogy *mit tegyek* akarom megállapítani vagy korlátozni, hogy *mit tesznek*.

Kant.

★

A tudás a nagy embert alázatossá teszi, csodálkozásba ejti a közönséges embert és felfuvalkodottá teszi a kicsinyes embert.

Szokratesz azt szokta mondani, hogy olyan emberek számára, akik mást nem kívánnak, mint jókká lenni, minden tudomány könnyüvé válik. *Cicero.*

Szokratesz bölcsesége abban állt, hogy nem gondolta, hogy tudja azt, amit nem tudott. Cicero.



Akármilyen nagy legyen is a tudásunk, az élet főcéljának, — az erkölcsi tökéletesedésnek, — nem lehet segítségére.

Szeptember 10.

A lelkiismeret utasításai csalahatalanok akkor, amikor nem állati lényünk jólétének előmozdítását, hanem ennek feláldozását követelik.



A keresztény ember, aki nem tudja, hogy honnan jön és hova megy (János III. 8.) a lélek, amely élteti, amelyet az Isten nem mértékkal ad (János III. 34.) nem tud maga elé külső életcélt tűzni. A cél fogalma világi tevékenységű és kezdeményezésű intézményekből van leszűrve.

De az egész teremtés célja is megfoghatatlan az ember számára, ezért kénytelen arra, hogy életében ne külső célok, hanem Isten utmutatása és akarata vezesse.

Mintahogy a hajós csak akkor ítélheti meg a szárazföld alapján, hogy helyes irányban halad-e a hajója, ha látja a partot, — mint például, ha a folyó egyik partjától a másikig megy hajója, — de ha a tengeren hajózik át, az iránytű utmutatását kell követnie, úgy a keresztény ember is, hogy helyes életutat követhessen, csak világi dolgokban vezetheti magát külső céloktól, de az élet értelmének keresésében, lelkiismerete szavának utasításaira kell hallgatnia, amely az igazság utjának tullépése, vagy tullépési szándéka esetén az embert világosan és érthetően figyelmezteti.

Sztráhov Fjódor.

A jó lelkiismeret, a megelégedés, amelyet minden önzetlen cselekedet után érzünk, onnan származik, hogy az ilyen cselekedet abból fakad, hogy a tőlünk idegen ember jelenségében is felismerjük közvetlenül a saját lényünket, mint olyat, ami ismét annak a megismerésünknek a bizonyítéka, hogy igazi énünk nemcsak a saját személyünkben, ebben a különálló jelenségben van, hanem mindenben, ami él. Ez az érzés szivünket kitágítja, mintahogy az egoizmus, mint érezzük, szűkebbé vonja össze.

Az egoizmus részvétünket saját egyéniségünk különálló jelenségeire összpontosítja, mialatt megismerésünk folyton szemünk elé tárja azt a számtalan veszélyt, amely ezt a jelenséget folyton fenyegeti, aminek következtében az aggodalmasság és gond lesznek hangulatunk alapvonásaivá; ezzel szemben az a megismerésünk, hogy minden, ami él, éppugy mi vagyunk — a mi saját lényünk, mint olyan — mint a mi saját személyünk, növeli részvétünket minden élővel szemben: aminek következtében a sziv kitágul. Az, hogy így csökken az érdeklődésünk a saját énünk iránt, gyökerében támadja meg az érte való féltő gondunkat és korlátozza azt: innen van az a nyugodt, bizakodó vidámság, amelyet az erkölcsös gondolkodás és a jó lelkiismeret szül, amelyek világosan előtérbe jutnak minden jócselekedet után, amely hitelesíti előttünk ennek a jó hangulatunknak az okát. Az egoista úgy érzi, hogy idegen és ellenséges jelenségek veszik körül és minden reményét a saját jólétébe helyezi. A jó ember a barátságos jelenségek világában él: ezek mindegyikével jólétét a saját jólétének tekinti.

Schopenhauer.

★

A külső ember a szemlélődő és érzéki világ bonyodalmas utvesztőjében könnyen eltévedhet, de a lélek mindig egész pontosan ismeri az igazságot.

Lucy Mallory.

A szenvedélyek erősebbek lehetnek, mint a lelkiismeret, a hangjuk hallhatóbb lehet, de kiáltásuk egészen más, mint az a parancsoló hang, amelyen a lelkiismeret beszél. Nem rendelkeznek azzal a lenyűgöző erővel, amellyel a lelkiismeret hangja rendelkezik. Diadaluk után félelem fogja el őket a nyugodt, mély és fenyegető hang hallatára.

Channing.



A lelkiismeret szavát a lélek minden más megnyilvánulásától úgy lehet megkülönböztetni, hogy lelkiismeretünk mindig valami haszon nélkül valót, kézzel nem foghatót, de csodálatosat és csak erőfeszítésünk által elérhetőt követel.

Ebben különbözik a lelkiismeret szava a dicsvágy hangjától, amely gyakran beléje vegyül.

Szeptember 11.

Az igazi hit nem azért vonzó, mert az üdvösséget igéri a hívőnek, hanem azért, mert az egyetlen menedékhely a szenvedések és a halálfélelem elől.



Milyen jól érzi magát az ember, ha, miután kifáradt abban, hogy a világi életben keresse a boldogságot, Krisztus felé nyújtja ki fáradt kezét!

Pascal.



A haszon tisztelőinek nincs más erkölcsstanuk, mint a nyereség erkölcsstana és nincs más vallásuk, mint az anyagi boldogulás vallása. Ugy találták, hogy az emberi test néma és kimerült a nyomoruságtól és meggondolatlan buzgóságukban ezt mondták saját

maguknak: „Meg akarjuk gyógyítani ezt a testet, amint erős lesz, kövér és jól táplált, a lélek is vissza fog térni belé.“ Én azonban azt mondom, hogy csak úgy lehet meggyógyítani ezt a testet, ha a lelket is meggyógyítja az ember. A lélekben rejlik a betegség csirája és a testi szenvedések csak ennek a betegségnek a tünetei. A mai emberiség majd belehal abba, hogy hiányzik közös hite, közös eszméje, amely a földet az éggel, a mindenséget Istennel köti össze. És mert hiányzik a szellemnek ez a vallása, amelyből csak üres formák és élettelen formulák maradtak meg, a kötelelességérzésének teljes hiánya miatt és annak a képességének teljes hiánya miatt, hogy önmagát áldozza fel, az ember a vadakhoz hasonlóan elbukott és elterült a föld porában és az üres oltárra bálványt állított fel: „a nyereséget.“ És ennek főpapjai a világ zsarnokai és fejedelmei lettek. Tőlük ered a nyereség utálatos erkölcstana, amely azt hirdeti: „Mindenki csak az övéiért, mindenki csak önmagáért.“

Mazzini Giuseppe.

★

Ha megvizsgáljuk valamennyi okát annak a nyomornak, amelytől az emberiségnek szenvednie kell, a közelebb fekvő okoktól egészen a mélyebben fekvőig, mindig elérkezünk az ember minden és mindenféle nyomoruságának az alapokához, ami nem más, mint a hit hiánya és gyengesége, vagyis, hogy nagyon helytelen az embernek a világhoz való viszonyáról és a világ eredetéről szóló az a magyarázata, amely ma érvényben van.

★

Aki a külső törvénynek engedelmeskedik, olyan emberhez hasonlít, aki az oszlopra erősített lámpa fényében áll. Ennek a lámpának a fényében áll és van világossága, de ezt nem viheti el magával.

Aki Krisztus tanításának engedelmeskedik, olyan emberhez hasonlít, aki egy többé-kevésbé hosszú

rudon lámpást visz magával; a világosság mindig előtte halad, arra bírja rá, hogy kövesse és folyton újabb, vonzó megvilágított helyeket tár szeme elé.



Az üdvösség nem a szertartásokban, szentségekben és hitvallásokban van, hanem saját életünk értelmének világos felfogásában.

(Vége az ötödik kötetnek.)



Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OSZK

OSZK